

A close-up photograph of a woman with dark hair tied back, wearing a white collared shirt. She is looking down and to the left with a thoughtful expression. The background is a blurred window with a view of a building.

UOMasta uraa ja osaamista korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille

Anita Eskola-Kronqvist (toim.)

HAMK
HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU
HÄME UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

UOMasta uraa ja osaamista korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille

Anita Eskola-Kronqvist (toim.)

UOMA
URAA JA OSAAMISTA
KORKEASTI KOULUTETUILLE MAAHANMUUTTAJILLE

 Centria

 Diak

 HAMK
HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU

 jamk.fi

 LAU
REA

 OAMK
OULUN AMMATTIKORKEAKOULU

 Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Hämeen ammattikorkeakoulu

UOMasta uraa ja osaamista korkeasti
koulutetuille maahanmuuttajille

Anita Eskola-Kronqvist (toim.)

e-julkaisu

ISBN 978-951-784-831-2 (PDF)

ISSN 1795-424X

HAMKin e-julkaisuja 2/2021

CC BY-SA 4.0

JULKAISIJA – PUBLISHER

Hämeen ammattikorkeakoulu

PL 230

13101 HÄMEENLINNA

puh. (03) 6461

julkaisut@hamk.fi

www.hamk.fi/julkaisut

Ulkoasu ja taitto: HAMK Edu -tutkimusyksikkö

Kannen kuva: Elena Borisova from Pixabay

Hämeenlinna, tammikuu 2021

Sisällys

Kirjoittajat.....	4
Esipuhe.....	6
Anita Eskola-Kronqvist UOMasta uraa ja osaamista korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille	9
Sosiaalialan lisäkoulutusmalli – kolme eri toteutustapaa Päivi Tervasoiff & Pirkko Kukkohovi Työn opinnollistamisen malli sosiaalialan lisäkoulutuksessa Oulun ammattikorkeakoulussa	15
Jana Vyborna-Turunen, Paula Leppänen, Anja Mertanen & Anita Eskola-Kronqvist Kampannista verkko – lähiopetukseen perustuva sosiaalialan lisäkoulutusmalli maahanmuuttajille	29
Elina Johansson & Severi Saihomaa Verkkototeutuksen toimintatavat ja oppimisympäristö sosiaalialan lisäkoulutuksessa	39
Liiketalouden alan lisäkoulutusmalli Piia Hynynen, Mari Kolu & Jaana Koskela Kokemuksia Suomalaisen työelämän osaaja -korkeakouludiplomista	51
Suomen ja ruotsin ammatillinen kielikoulutus – ammatilliseen kielen opetuksen soveltuvat mallit Hertta Erkkilä & Maria Åhman-Nylund Ammatillinen kielikoulutus työpaikalla korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille	63
Teija Muuraiskangas ja Maria Åhman-Nylund Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työnhakuvalmennus 2020-luvun suomalaisen työelämään paikallisella kielellä	75

Kirjoittajat

Erkkilä, Hertta, FM, toimii kielten ja viestinnän lehtorina Centria-ammattikorkeakoulussa. UOMA-hankkeen osatoteuttajan asiantuntija ja kouluttaja.

Eskola-Kronqvist, Anita, THM, toimii lehtorina Hämeen ammattikorkeakoulun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa ja HAMK Edu -tutkimusyksikössä. UOMA-hankkeen projektipäällikkö.

Hynynen, Piia, AmO, tradenoomi, koulutuskoordinaattori Jyväskylän ammattikorkeakoulussa liiketalouden yksikössä. UOMA-hankkeen asiantuntija ja kouluttaja.

Johansson, Elina, FM, toimii viestinnän ja suomen kielen lehtorina Diakonia-ammattikorkeakoulussa. UOMA-hankkeen asiantuntija ja kouluttaja.

Kolu, Mari, KM, toimii lehtorina Jyväskylän ammattikorkeakoulun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa. UOMA-hankkeen osatoteuttajan projektivastaava.

Koskela, Jaana, FM, suomen kielen ja viestinnän lehtori Jyväskylän ammattikorkeakoulun kielikeskuksessa. UOMA-hankkeen asiantuntija.

Kukkohovi, Pirkko, FT (vieraat kielet ja soveltava kielitiede), toimii suomen kielen ja viestinnän lehtorina Oulun ammattikorkeakoulussa liiketalouden yksikössä. UOMA-hankkeen asiantuntija ja kouluttaja.

Leppänen, Paula, toimii sosiaalialan opettajana Laurea-ammattikorkeakoulussa. UOMA-hankkeen osatoteuttajan projektivastaava ja asiantuntija.

Mertanen, Anja, FM, toimii viestinnän lehtorina Laurea-ammattikorkeakoulussa. UOMA-hankkeen asiantuntija ja kouluttaja.

Muuraiskangas, Teija, KM, toimii TKI-asiantuntijana Centria-ammattikorkeakoulussa. UOMA-hankkeen osatoteuttajan asiantuntija ja kouluttaja.

Saihomaa, Severi, toimii lehtorina sosiaalialan koulutuksessa Diakonia-ammattikorkeakoulussa. UOMA-hankkeessa osatoteuttajan projektivastaava ja asiantuntija.

Tervasoff, Päivi, YTM, ammatillinen erityisopettaja ja sosionomi amk, toimii sosiaalialan lehtorina ja ammatillisena erityisopettajana Oulun ammattikorkeakoulussa lehtorina sosiaali- ja terveysalan yksikössä. UOMA-hankkeessa osatoteuttajan projektivastaava ja asiantuntija.

Vyborna-Turunen, Jana, FM, toimii sosiaalialan lehtorina Hämeen ammattikorkeakoulussa. UOMA-hankkeen asiantuntija ja kouluttaja.

Åhman-Nylund, Maria, FM, toimii kielten lehtorina Centria-ammattikorkeakoulussa. UOMA-hankkeen osatoteuttajan projektivastaava ja asiantuntija.

Esipuhe

Tässä e-julkaisussa esitellään korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille suunnatut sosiaalialan ja liiketalouden alan lisäkoulutusmallit sekä ammatillisen suomen ja ruotsin kielen opettamiseen kehitetyt mallit. Kehitystyön on mahdollistanut Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittama ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen koordinoima hanke *UOMA –uraa ja osaamista korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille* (2019–2020). Tämän valtakunnallisen kehittämishankkeen hankekoordinaattorina toimi Hämeen ammattikorkeakoulu (HAMK) ja osatoteuttajina Centria-ammattikorkeakoulu (Centria), Diakonia-ammattikorkeakoulu (DIAK), Jyväskylän ammattikorkeakoulu (JAMK), Laurea-ammattikorkeakoulu (Laurea) ja Oulun ammattikorkeakoulu (Oamk). Hankkeen lähtökohtana oli *Urareitti – Korkeasti koulutetun maahan muuttaneen osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen viitekehys -ESR-hankkeessa* (2015–2018) havaitut korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien koulutukselliset tarpeet. Urareitin jälkeen jäi myös vahva tarve pilotoida hankkeessa kehitettyjä malleja.

UOMA-hankkeen tavoitteena oli suunnitella ja pilotoida sosiaalialalle ja liiketalouden alalle non-stop-lisäkoulutusmallit, joissa huomioidaan aiemmin hankittu osaaminen, ja joissa integroidaan suomen kielen koulutus ammattiaineisiin. Tavoitteena oli myös suunnitella ja pilotoida korkeamman tason (YKI4, yleiskielitutkinto) ammatillisen suomen ja ruotsin kielen koulutusmalli sekä työnhakuvalmennuksen malli. UOMA-hankkeen toiminta jakautui kahteen eri työpakettiin. Työpaketti 1:ssä työstettiin ja pilotoitiin sosiaalialan ja liiketalouden alan lisäkoulutusmallit ja työpaketti 2:ssa ammatillisen suomen ja ruotsin kielen koulutusmallit ja työnhakuvalmennus. Hankkeen toimintoihin osallistui 89 korkeasti koulutettua maahanmuuttajaa.

Liiketalouden alan lisäkoulutusmalli pilotoitiin Urareitti-hankkeessa kehitetyn Suomalaisen työelämän osaaja -korkeakouludiplomin (60 op) pohjalta JAMKissa. Koulutus suunnattiin korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille, jotka ovat suorittaneet korkeakouluopintoja kotimaassaan tai Suomessa. Lisäkoulutusmallista on tässä julkaisussa artikkeli *Kokemuksia Suomalaisen työelämän osaaja -korkeakouludiplomista*.

Sosiaalialan lisäkoulutusmallin tarve huomattiin Urareitti-hankkeen aikana. Korkeasti koulutettujen sosiaalialan maahanmuuttajien on vaikea saada Suomessa oman alansa työtä, koska heillä on oltava ammatinharjoittamislupa Valviralta. Maahanmuuttajat joutuvat suorittamaan Valviran järjestämän sosiaalialaan liittyvän kirjallisen kokeen, jonka läpäiseminen on osoittautunut vaikeaksi. Esteeksi nousee usein riittämätön kielitaito ja vaikea alan käsitteistö. UOMA-hankkeessa tartuttiin näihin haasteisiin ja kehitettiin sosiaalialan lisäkoulutusmalli "Suomalaisen

sosiaalialan ja suomen kielen lisäkoulutus, 15 op". Lisäkoulutus pilotoitiin kolmella eri toteutustavalla: monimuoto, työn opinnollistaminen ja verkkototeutus. Teemat ja sisällöt suunniteltiin yhdessä hankkeen asiantuntijoiden kesken. Koulutuksen harjoitustehtävät puolestaan suunniteltiin yhteistyössä asiantuntijoiden ja suomen kielen opettajien kanssa. Näin suomen kieli integroitiin näppärästi ammattiaiineisiin. Pilottikoulutuksiin osallistuneet ovatkin antaneet mallista hyvää palautetta.

HAMK ja Laurea pilotoivat yhteistyössä sosiaalialan lisäkoulutusmallin monimuoto-opetuksena, ja siitä on tässä julkaisussa artikkeli *Kampukselta verkkoon – lähiopetukseen perustuva sosiaalialan lisäkoulutusmalli maahanmuuttajille*. Oamk pilotoi lisäkoulutuksen työn opinnollistamisen toteutustavalla, josta kerrotaan artikkelissa *Työn opinnollistamisen malli sosiaalialan lisäkoulutuksessa Oulun ammattikorkeakoulussa*. DIAK pilotoi sosiaalialan lisäkoulutuksen verkkototeutuksena, ja siitä on artikkeli *Verkkototeutuksen toimintatavat ja oppimisympäristö sosiaalialan lisäkoulutuksessa*.

Centria lähti suunnittelemaan korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien työelämässään tarvitseman ammatillisen kielen opettamiseen soveltuvia malleja Urareitti-hankkeen tulosten perusteella. UOMAssa haluttiin siten suunnitella henkilökohtaista ammatillista kielikoulutusta. Centrian toiminta-alue on kaksikielinen ja UOMAn koulutukset suunniteltiinkin tasa-arvoisesti suomen ja ruotsin kielellä. Ammatillisen suomen ja ruotsin kielen kielikoulutukset räätälöitiin yhteistyössä yritysten tai maahanmuuttajan työnantajan kanssa ja ne pilotoitiin yritysten tiloissa. Toisena tavoitteena oli myös auttaa, erityisesti liiketalouden alan korkeasti koulutettuja maahanmuuttajia luomaan verkostoja paikallisten työnantajien ja yrittäjien kanssa ja sitä kautta edistää työllistymistä omalle alalleen. Tähän tarpeeseen kehitettiin työnhakuvalmennuksen malli, joka koostui työpajamuotoisesta työskentelystä sekä henkilökohtaisesta ohjauksesta. Tästä kokonaisuudesta Centrialta on julkaisussa kaksi artikkelia: *Ammatillinen kielikoulutus työpaikalla korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille* sekä *Suomalaisen työelämän tuntemus, paikallisen kielen osaamisen vahvistaminen ja 2020-luvun työnhakutaidot - Työnhakuvalmennussarja korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille*.

Toivon, että julkaisun artikkeleista on hyötyä kaikille maahanmuuttajien koulutusta järjestäville tahoille sekä henkilöille, jotka ohjaavat maahanmuuttajia työ- ja opintopolulla ja auttavat heitä integroitumaan suomalaiseen yhteiskuntaan.

Kiitän lämpimästi kaikkia artikkelien kirjoittajia ja koko UOMAn toimijajoukkoa. Yhdessä teimme mahdolliseksi hankkeen saavuttamat tulokset ja sitä kautta tämän julkaisun.

Hämeenlinnassa, joulukuussa 2020

Anita Eskola-Kronqvist

JOHDANTO

Anita Eskola-Kronqvist

UOMasta uraa ja osaamista korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille

Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien määrä Suomessa on lisääntynyt. Näiden maahanmuuttajien osaaminen tulisi ottaa käyttöön parhaalla mahdollisella tavalla yhtäältä vastaamaan alakohtaiseen työvoimapuulaan ja toisaalta edistämään maahanmuuttajien integroitumista suomalaisen yhteiskuntaan. Ongelmaksi on kuitenkin osoittautunut maahanmuuttajien heikko suomen tai ruotsin kielen taito sekä puutteet osaamisessa tai todistuksissa, joita suomalainen yhteiskunta edellyttää työllistymiseen. Tähän tarpeeseen on Euroopan sosiaalirahasto (ESR) myöntänyt rahoituksen UOMA – Uraa ja osaamista korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille -hankkeelle (hankekoodi S21495) vuosille 2019–2020. UOMA-hankkeen fokuksena on pyrkiä pilotoimaan ja kehittämään malleja, joilla edistetään korkeasti koulutetun maahanmuuttajan työllistymistä ja siten yhteiskuntaan integroitumista. Tämä on johdantoartikkeli hankkeen tuloksiin ja tuotettuihin malleihin, joista on kirjoitettu kuusi mielenkiintoista artikkelia.

Image by Elena Borisova from Pixabay

Johdanto

UOMA-hankkeen tavoitteena on edistää korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien työllistymistä Suomessa. Maahanmuuttajien työllistymisellä on havaittu olevan yhteys yhteiskuntaan integroitumisessa (OKM, 2019; Helminen, 2019) ja lisäksi maahanmuuttajien työllistyminen on tärkeää Suomen kilpailukyvyn ja hyvinvoinnin kannalta (Helminen, 2019, ss. 12 –13; OKM, 2019). UOMA-hankkeessa on toteutettu korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille liiketalouden alan ja sosiaalialan non-stop -lisäkoulutusmalli, jossa huomioidaan maahanmuuttajan aikaisemmin hankittu osaaminen, työllistymistä vauhdittavat tekijät ja yksilölliset tarpeet. Lisäksi hankkeessa pilotoidaan ja kehitetään edelleen jo Urareitti-hankkeessa suunniteltua Suomalaisen työelämän osaaja -korkeakouludiplomia sosiaalialan ja liiketalouden aloilla.

Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien työllistymisen ongelmana on, että heidän on vaikea päästä opiskelemaan tai täydentämään lähtömaassa hankittua korkeakoulututkintoa. Haaste on tunnistettu opetus- ja kulttuuriministeriössä (2017a) ja Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) tekemässä selvityksessä ammattikorkeakoulujen järjestämistä valmentavista koulutuksista (Lepola, 2017). UOMA-hankkeen toimintojen tarkoituksena on tunnistaa korkeakoulukelpoisten ja korkeakoulutettujen maahanmuuttajien aiemmin hankittua osaamista, ohjata heitä tarkoituksenmukaisille koulutus- ja urapoluille sekä kehittää lisäkoulutusmallit sosiaali- ja liiketalouden alalle. Lisäkoulutuksen suorittamisen jälkeen heidän on helpompi päästä korkeakouluihin. (HAMK, n.d.)

Korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille ei ole juurikaan tarjolla vaativamman tason suomen ja ruotsin kielen koulutusta kielitaidon parantamiseksi. Tähän ongelmaan UOMA-hankkeessa pureuduttiin kehittämällä korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien työelämässä tarvitseman ammatillisen kielen opettamiseen soveltuvia malleja korkeakouluille sekä yrityksiin. Pilotoidut mallit ovat jatkossa siirrettävissä kaikille aloille huomioiden kunkin toimialan työtehtävissä tarvittavat ammatillisen osaamisen erityispiirteet.

Valtakunnallisen vaikuttavuuden saavuttamiseksi UOMA-hanketta toteuttivat eri puolilla maata toimivat kuusi ammattikorkeakoulua: Hämeen ammattikorkeakoulu, Centria-ammattikorkeakoulu, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Laurea-ammattikorkeakoulu ja Oulun ammattikorkeakoulu. (HAMK, n.d.) Seuraavaksi käsitellään UOMA-hankkeessa tehtyjen toimenpiteiden ja tuloksien taustoja lyhyesti. Näitä tarkastellaan tarkemmin julkaisun muissa artikkeleissa.

Sosiaalialan lisäkoulutusta substanssi- ja kieliopetusta yhdistäen

Sosiaaliala kuuluu aloihin, jolla on pulaa ammattitaitoisesta henkilöstöstä. Esimerkiksi syyskuussa 2019 työvoimapulaa oli sekä sosiaalialan että sosiaalityön erityisasiantuntijoista. Terveys- ja sosiaalialan ammattien osuus niin sanottujen pula-ammattien kärkisijoilla on ollut viime vuosina kasvussa. (Helminen, 2019). Sosiaalialoilla on siis suuri työvoimatarve, mutta maahanmuuttajan työllistyminen voi olla haastavaa ja hidasta. Sosiaalialan korkeasti koulutetulla maahanmuuttajalla tulee olla suomalaista sosionomin tutkintoa vastaava koulutus tai siihen liittyviä opintoja lähtömaastaan. Tämän lisäksi hänen pitää saada Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirastolta (VALVIRA) ammatinharjoittamisoikeus, jotta hän voi työskennellä Suomessa. (Valvira, n.d.)

UOMA-hankkeen kehittämän sosiaalialan lisäkoulutuksen tarkoituksena on helpottaa maahanmuuttajan osallistumista Valviran edellyttämään kelpoisuuskokeeseen sekä antaa valmiuksia pyrkiä Suomessa sosiaalialan koulutukseen. Koulutuksen avulla hän kartuttaa sosiaalialan substanssin sekä suomen kielen osaamistaan.

UOMA-hankkeessa on kehitetty Suomalaisen sosiaalialan ja suomen kielen lisäkoulutusmalli (15 opintopistettä). Koulutus muodostuu kolmesta viiden opintopisteen moduulista. Moduulit ovat sosiaalialan perusteet, sosiaalialan lainsäädäntö ja sosiaalialan palvelujärjestelmä. Jokaisessa moduulissa on sosiaalialan tehtäviä, joihin on integroitu suomen kielen opetus. Tällä menetelmällä opiskelijat oppivat samanaikaisesti sekä suomen kieltä että sosiaalialan substanssiin liittyviä asioita. Koulutuksissa toimivat työparina substanssin opettaja ja suomen kielen opettaja. Sosiaalialan lisäkoulutus on toteutettu kolmella eri toteutustavalla: monimuotokoulutuksena, työn opinnollistamisena ja verkkototeutuksena.

Näiden edellä mainittujen toteutustapojen pohjalta on kirjoitettu kolme artikkelia tähän julkaisuun. Kussakin artikkelissa pohditaan toteutustavan toimivuutta, haasteita ja onnistumisia opiskelijoiden ja opettajien näkökulmasta. Lisäksi artikkeleissa pohditaan erilaisia tekijöitä, jotka voisivat edistää korkeasti koulutetun maahanmuuttajan opintoja, kuten vertaistuen ja opiskelijatutoreiden merkitystä. Lisäkoulutusmalleja kehitettäessä pilotointien aikana esille muun muassa maahanmuuttajaopiskelijan henkilökohtaisen ohjauksen merkitys opintojen sujumiseksi. Ohjausta tulisi antaa tehostetusti opiskelujen aloittamisesta niiden päättämiseen saakka. Suomen kielen ja substanssin oppimisen kannalta tärkeäksi koettiin myös lisäkoulutuksen moduulien sisältöjen huolellinen suunnittelu ja opiskelijoiden integrointi tutkinto-opiskelijaryhmiin.

Yksilöllistä ohjausta ja käytännönläheistä opiskelua liiketalouden alalla

Toinen UOMA-hankkeessa toteutuista lisäkoulutusmalleista on liiketalouden alalle suunnattu Suomalaisen työelämän osaaja -koulutuspaketti (60 op), joka suoritetaan korkeakouludiplomina Jyväskylän ammattikorkeakoulun avoimessa ammattikorkeakoulussa. Yksilöllinen ja opiskelijälähtöinen ohjaus nähtiin positiivisina oppimistuloksina myös ammatillisen suomen ja ruotsin kielen koulutusmallien pilotoinneissa. Kielikoulutukset toteutettiin yritysten henkilöstölle (korkeasti koulutetut maahanmuuttajat) yrityksen omissa tiloissa. Koulutuksiin kuului pienryhmäopiskelun lisäksi yksilöllinen, opiskelijan taitotaso ja kehittämiskohteet huomioiva, kielellinen ohjaus. Lisäksi hankkeessa kehitettiin ja pilotoitiin suomen- ja ruotsinkielinen työnhakuvalmennus, jossa osallistujat saivat henkilökohtaista ohjausta ja palautetta.

Käytännöllistä kieli- ja kulttuuriopiskelua

Suomalaisen työelämän osaaja -korkeakouludiplomin pilotoinnissa perustettiin läskykerho ja myöhemmin kieliklinikkatapaamiset suomen kielen taitojen kehittämiseksi ja tukemiseksi. Hankkeen loppuvaiheessa on kehitteillä myös työkalupakki opettajille kieli- ja kulttuuritietoisuudesta. UOMA-hankkeessa toteutettiin myös viiden opintopisteen laajuisia suomen ja ruotsin kielen koulutuksia yrityksissä. Koulutukset perustuivat maahanmuuttajan työpaikalla kohtaamiin kielenkäyttötilanteisiin.

Hankkeessa kehitettiin työnhakuvalmennuksen malli ruotsin ja suomen kielellä. Valmennus oli suunnattu alueen korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille ja se koostui työpajapäivistä sekä itsenäisistä tehtävistä. Osallistujat saivat henkilökohtaista ohjausta ja palautetta. Työpaikoissa osallistujat pääsivät harjoittelemaan oman osaamisensa pitchausta, saivat ohjausta video-CV:n tekemiseen sekä pääsivät pikatyöhaastatteluihin työelämän edustajien kanssa. Työnhaun valmennusta tarjosivat hankkeen kielten opettajan ja työnhaun valmentajan lisäksi vierailevat luennoitsijat. Valmennus antoi hyvän mahdollisuuden verkostoitua sekä päivittää työnhakutaitoja. Artikkelissa kuvataan koulutuksen tavoitteita, sisältöjä, toteutusta, opiskelijapalautteita ja niiden pohjalta syntyneitä kehittämisajatuksia.

Lähteet

- HAMK. (n.d.). *UOMA – uraa ja osaamista korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille*. <https://www.hamk.fi/projektit/uoma-uraa-ja-osaamista-korkeasti-koulutetuille-maahanmuuttajille>
- Helminen, J. (2019). *Sosionomin ammattiin ulkomailta suoritetulla koulutuksella – ammattipätevyyden arviointi ja ammatinharjoittamisoikeuden hakeminen Suomessa*. Diakonia ammattikorkeakoulu, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-346-9>
- Lepola, L. (2017). *Ammattikorkeakoulujen maahanmuuttajille järjestämä korkeakouluopintoihin valmentava koulutus vuosina 2010–2017*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisuja 2017:15. https://karvi.fi/app/uploads/2017/06/KARVI_1517.pdf
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM). (2019). *Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi: Kipupisteet ja toimenpide-esitykset III*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:1. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-613-3>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM). (2017a). *Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi: Kipupisteet ja toimenpide-esitykset II*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:5. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-451-1>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM). (2017b). *Maahanmuuton vastuukorkeakoulu-toiminta*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:38. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-502-0>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (27.9.2019). *Ammattibarometri: Työvoimapulasta kärsivien ammattien määrä kääntynyt laskuun* [Tiedote]. <https://tem.fi/-/ammattibarometri-tyovoimapulasta-karsivien-ammattien-maara-kaantynyt-laskuun>
- Valvira. (n.d.). *Sosiaalihuollon ammattioikeudet*. <https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/sosiaalihuollon-ammattioikeudet>
- Eskola-Kronqvist, A. (2020). UOMASTA uraa ja osaamista korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille. *HAMK Unlimited Professional* 2.10.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020100177657>
- Artikkeli on julkaistu Hämeen ammattikorkeakoulun HAMK Unlimited Professional -lehdessä lisenssillä CC BY-SA 4.0 (ISSN 2343-4694)

Sosiaalialan
lisäkoulutusmalli
– kolme eri
toteutustapaa

Päivi Tervasoff & Pirkko Kukkohovi

Työn opinnollistamisen malli sosiaalialan lisäkoulutuksessa Oulun ammattikorkeakoulussa

Kokeilimme UOMA-hankkeen Oamkin toteutuksessa uudenlaista työn opinnollistamiseen perustuvaa koulutusmallia. Työn opinnollistamisessa on perinteisesti kolme osapuolta, opiskelija, oppilaitoksen ohjaava opettaja ja työpaikan ohjaaja. Lisäsimme siihen uuden palasen, suomen kielen. Suomen kieli on erittäin tärkeä osa, kun opiskelijoina ovat maahanmuuttajataustaiset henkilöt. Kun työtä ja opintoja yhdistetään, tarvitaan siihen monitahoista ja säännöllistä ohjausta. Tässä artikkelissa esittelemme Oamkissa syntynyttä uutta työn opinnollistamisen ja ohjauksen integrointimallia.

Photo by Jeff Sheldon on Unsplash

Sosiaalialan lisäkoulutuksen kehittämisen ja työn opinnollistamisen taustoja

Suomalaisen sosiaalialan ja suomen kielen lisäkoulutus on uusi 15 opintopisteen opintokokonaisuus, joka on kehitetty valtakunnallisessa Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittamassa hankkeessa UOMA – uraa ja osaamista korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille (S21495 UOMA-hanke). Hankkeen tavoite on toteuttaa lisäkoulutus, joka edistää maahanmuuttajan pääsyä sosiaalialan ammattiin ja työelämään. Tässä artikkelissa kuvaamme lisäkoulutuksen toteutusta Oulun ammattikorkeakoulussa (Oamk), jossa sosiaalialan työtä opinnollistetaan ja opintoja yhdistetään.

Maahanmuuttajat tarvitsevat tukea sopeutuakseen suomalaisille työmarkkinoille ja osataksaan tarjota työvoimaansa työnantajille. Osalla Suomeen saapuvista maahanmuuttajista on jo ennestään korkeakoulututkinto. (Kosonen ym., 2019, s. 3) Luvanvaraisen ammattitutkinnon ulkomailta suorittanut voi hakea ehdollista tunnustamispäätöstä, jossa ehtona voidaan vaatia joko sopeutumisaikaa tai kelpoisuuskoetta. Ehtojen tulee toteutua ennen varsinaisen myönteisen päätöksen saamista. (Valvira, 2020) Kelpoisuuskokeessa on usein ollut sisältöalueina Suomen sosiaali- ja terveysjärjestelmä, sosiaalilainsäädäntö ja sosiaalipalvelut. Näihin sisältöalueisiin perehtyminen ei ole mahdollista ulkomailta suoritetuissa koulutuksissa, joten lainsäädäntöön ja palvelujärjestelmään tutustuminen on välttämätöntä sijoittaa kelpoisuuskokeeseen. (Helminen, 2019, s. 54)

UOMA-hankkeessa kehitettävä sosiaalialan lisäkoulutus voi edistää tunnustamispäätöksen saamista. Lisäkoulutuksessa alan käsitteistön, lainsäädännön ja palvelujärjestelmän tuntemus laajenee ja samalla suomen kielen taito kehittyy. UOMA-hankkeen lisäkoulutukset ovat muotoutuneet Urareitti-hankkeen luomista koulutusmalleista, joissa pohjana on Suomalaisen työelämäosaajan korkeakouludiplomi. (Ks. Alila, Hiitelä, Kolu & Mäntysaari, 2018) Toinen hanke, jonka tuotoksia hyödynnetään UOMA:ssa ja jossa Oulun ammattikorkeakoulu oli mukana, on Verkkovirta – Työn opinnollistamista verkostoyhteistyönä (2015–2017). Siinä kehitettiin uusia toimintamalleja, joista saadut opiskelijan työn opinnollistamisen ohjeet jalostuvat nyt toteutettavaan sosiaalialan lisäkoulutukseen sopiviksi. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, n.d.)

Työn opinnollistaminen tarkoittaa ammattikorkeakouluopintojen aikaisen työssäkäynnin tuottaman ja työtä tekemällä hankittavan osaamisen tunnistamista, arvioimista ja tunnustamista opintopisteiksi. Työn opinnollistaminen on vaihtoehtoinen tapa opiskella ja se keskittyy reaaliaikaiseen osaamisen näkyväksi tekemiseen. Kyse ei siis ole aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisesta. Työn opinnollistamisen päätavoitteena on koulutuksen ja työn tekemisen saumaton yhdistäminen ajallisesti. Opinnollistaminen pohjautuu lähtökohtaan, jossa työtä tekemällä kehitytään monitasoisesti. Käytännön työssä esiin tulevat, tiedostettavat ja työtä ohjaavat

teoriat yhdistyvät koulutuksen antamaan tietopohjaan. Opiskelijan taidot ja asenteet integroituvat työhön. (Kotila & Mäki, 2015, s. 136)

Parhaimmillaan työssä hankitun osaamisen arviointi on työpaikan edustajan ja opettajan antamaa arviointia ja palautetta sekä opiskelijan omaa itsearviointia. Arviointi tukee opiskelijan ammatillista kehittymistä vastavuoroisen arviointitiedon ja palautteen avulla. Työn opinnollistaminen haastaa niin opiskelijat, ohjaavat opettajat kuin työelämän edustajat. Opiskelijalta se edellyttää opintokokonaisuuksien osaamistavoitteiden ymmärtämistä ja sisäistämistä. Opiskelija tarvitsee kykyä sanallistaa ja kuvata työn tekemisensä sekä opitut taidot. (Kotila & Mäki, 2015, s. 141)

Vanhanen-Nuutisen, Saaren, Kotilan, Mäen ja Syrjäsen (2018, s. 9) mukaan noin puolet ammattikorkeakouluopiskelijoista käy töissä opintojen aikana. Työn ja opiskelun synergia parantaa opiskelijan oppimista ja motivaatiota sekä lisää työssä opitun soveltamisen tuomia etuja. Keskeistä ohjauksessa ja oppimisessa on edistää teorian ja käytännön vuoropuhelua ja siten osaamisen syntymistä. Vuorovaikutuksessa tarvitaan autenttisia työn foorumeita korkeakouluopiskelun rinnalle. Hyvät työelämäkäytännöt opiskelijan ohjauksessa vähentävät opiskelijoiden työssäkäynnissä koettua stressiä ja lisäävät opiskelijan tyytyväisyyttä opintojensa etenemiseen sekä omaan oppimiseen. (Vanhanen-Nuutinen ym., 2018, ss. 9, 14, 25)

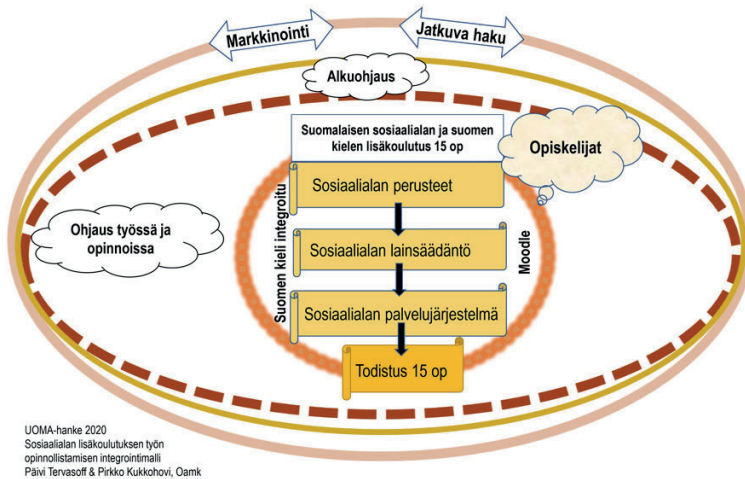
Ammattiaineiden ja kieltenopetuksen integrointi ammattikorkeakoulussa on jo laajasti käytössä ja se on lisääntynyt mm. tiimiopettajuuden myötä, vaikkakin työelämäyhteyksiä tarvitaan lisää (Kostiainen, 2003, ss. 184–211; Kammonen, 2012; Rajander, 2015). Kielen oppimisen integrointia sisällön oppimiseen voidaan tehdä monella eri tavoin (Content and Language Integrated Learning, ks. Coyle, Hood & Marsh, 2010; Cenoz, Genesee & Gorter, 2014). Oamkin toteutuksessa integrointi tapahtuu monella tasolla. Kielen oppiminen integroidaan sosiaalialan sisältöihin jo suunnitteluvaiheessa. Lisäksi kielen oppiminen integroidaan työn opinnollistamiseen, mikä tuo hankkeelle erityistä uutuusarvoa.

Lähtökohtana kielen integroinnille on kokonaisvaltainen oppiminen, mikä pohjautuu teorioihin oppimisesta kokemusten kautta sekä siihen, että oppiminen on kontekstisidonnaista. (Experiential Learning, ks. Kolb, 2015; Miettinen, 2010; Learning by developing, ks. Raji, 2007) Myös eri hankkeiden ja tuloksia on toteutuksessa hyödynnetty. Suomi toisena kielenä integrointia ja yhteisopettajuutta on kehitetty Valmentavasta valmiiksi, Urareitti- ja SOTE-silta -hankkeissa (Stenberg, Hirard, Autero & Korpela, 2019; Hirard & Eskola-Kronqvist, 2018; Sairanen & Takaeilola, 2018; Rajala, Hakala & Kuparinen, 2017; Hirard & Takaeilola, 2017; Rajala & Takaeilola, 2017; Hirard). SIMHE polku -hankkeessa kokeiltiin integrointia ammattialan opintoihin ohjauksella (Juvonen & Kukkohovi, tulossa).

Sosiaalialan ja suomen kielen lisäkoulutuksen rakenne, sisällöt ja oppimisympäristö

UOMA-hankkeessa lisäkoulutuksen rakenne ja sisällöt suunniteltiin mukana olleiden ammattikorkeakoulujen sosiaalialan ja suomen kielen asiantuntijoiden yhteistyönä. Opintokokonaisuudessa on kolme opintojaksoa (ks. kuvio 1), jotka sisältävät sosiaalialan käsitteistöä ja lainsäädäntöä sekä tietoa Suomen palvelujärjestelmästä. Jokaisessa opintojaksossa on suomen kielen oppiminen integroitu sosiaalialan tehtäviin. Tehtävät ja materiaalit tukevat opiskelijan ammatillista osaamista. Sisältöjä ovat sosiaalialan kompetenssit, hyvinvoinnin ja osallisuuden peruskäsitteet, yleis- ja erityislainsäädäntö, palvelujärjestelmän rakenteet, palvelutarpeen arviointi ja palveluiden kehittäminen (sosiaalialan opintokokonaisuuksista, ks. Helminen, 2019, s. 74–76).

Kuvion 1 integrointimalli kuvaa, miten työn opinnollistamisen kokonaisuus oppimisympäristöineen muotoutuu. Kuviossa 1 sisäympyrä kuvaa opilaitoksen oppimisympäristöä ja sen ympärillä suurempi kehäalue sosiaalialan työympäristöä. Niin koulutus kuin suomen kielen oppiminen yhdistyvät työssäoppimisessa. Keskellä sisäympyrää on lisäkoulutuksen opintopolku ja rakenne. Uloimmat kehät kuvaavat opintoihin hakeutumista.

Kuvio 1. Sosiaalialan lisäkoulutuksen työn opinnollistamisen integrointimalli.

Sisältöjä kehitettäessä keskusteltiin siitä, millaiset opinnot on koettu tarpeellisiksi erityisesti maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden näkökulmasta, joille sosiaalialan ammattitermit, palvelujärjestelmätietous ja laaja lainsäädäntö ovat haastavia. Tämän pohjalta sisällöt valittiin sosiaalialan opetussuunnitelmista ja koulutuksen rakenne sekä tavoitteet saivat muotonsa. Kokonaisuus sai yhteisesti päätetyn rakenteen ja nimen

Suomalaisen sosiaalialan ja suomen kielen lisäkoulutus ja laajuuden 15 opintopistettä.

Samaan aikaan suomen kielen asiantuntijat täydensivät sisältöjä ja tavoitteita suomen kielen oppimisen osalta linkittäen ja upottaen ne koulutuskokonaisuuden rakenteisiin. Suomen kielen oppiminen integrointiin suoraan sosiaalialan opintojen sisältöihin, tehtäviin ja harjoituksiin. Suomen kieltä ei siis opeteta irrallisena, vaan suomen kielen harjoitukset ja tuki auttavat opiskelijaa suoraan ammatillisten tehtävien suorittamisessa ja opiskelijat kehittävät suomen kieltään ammattialan tehtävien kautta suoraan työelämän tarpeisiin.

Osaamistavoitteisiin kuuluu, että opiskelija saa tietoa sosionomin työstä ja asiakastyötä säätelevästä lainsäädännöstä. Suomen kielen osaamistavoitteet liittyvät esimerkiksi ammattikielen käyttämiseen työyhteisön jäsenenä. Kaikissa kolmessa opintojaksossa on kaksi tehtävää, jotka tukevat osaamistavoitteisiin pääsemistä. Tehtävinä on esimerkiksi sosiaalialan asiantuntijahaastattelu ja perehtyminen sosionomin ydinosaamiseen. Jokaisessa opintojaksossa on myös oma teoriaosuus. Haastavimmat tehtävät ovat lainsäädäntöön ja palvelujärjestelmän kehittämiseen liittyvät tehtävät.

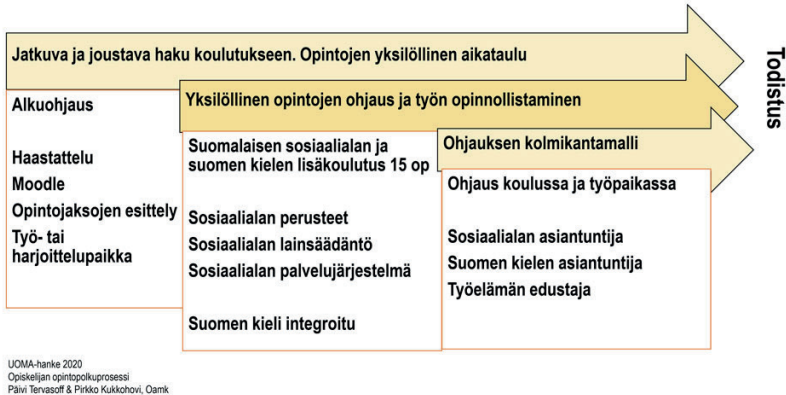
Työn opinnollistamisessa ohjaus nousee tärkeään asemaan. Tehokkaan ohjauksen myötä opiskelija saa nopeasti palautetta ja voi täydentää suoritustaan, jos tehtävälle asetetut tavoitteet eivät täyty. Jokaista tehtävää saa täydentää niin usein, että siitä saa hyväksytyn arvosanan. Näin opiskelussa toteutetaan kokemuksellisen ja prosessioppimisen periaatteita (Kolb, 2015; Miettinen, 2010). Oppimistehtävien tavoite on, että teoriaa reflektoidaan käytännön työssä ja samalla teoreettinen ymmärrys syvenee.

Tehtävien ohjeita muokattiin, kun saatiin opiskelijoilta käyttäjäkokemuksia. Suomen kielen asiantuntijoiden näkemystä hyödynnettiin kirjallisten ohjeiden selkokielistämiseen. Selkokielisyyden käyttäminen on taito, jota tulee kehittää oppilaitoksissa ja se tukee ketä tahansa opiskelijaa. Selkokielinen vuorovaikutus tarkoittaa puheen ja tekstien rakenteen, sanaston ja sisällön muokkaamista niin, että vastaanottajan on helppo niitä ymmärtää (Kartio, 2015, s. 8). Tämä on tärkeä taito myös tehtävänannoissa ja ohjeita kerrottaessa.

Osaamisensa kehittymisen opiskelija osoittaa yksi osaamistavoite kerrallaan. Jokaiseen opintojaksoon on laadittu tarkat arviointikriteerit, joten arviointikeskustelu on helppo toteuttaa. Arviointikriteereihin kuuluu, että opiskelija osaa kertoa käytännön esimerkkejä ja käsitellä asiakastyön haasteita eettisestä näkökulmasta, hän osaa kertoa tehtäviin liittyvästä lainsäädännöstä sekä pohtia myös sosiaalipalveluiden kehittämistä. Arviointikeskustelu käydään sosiaalialan asiantuntijan ja työelämän edustajan kanssa. Mukana voi olla myös suomen kielen asiantuntija.

Oamkin työn opinnollistamisen toteutus opiskelijan polkuna

Oamkin sosiaalialan lisäkoulutuksen toteutuksen kuvaamme prosessina opiskelijan opintopolun mukaisesti, mikä näkyy alla olevassa kuviossa 2 opiskelijan opintopolkuprosessi. Polku koostuu kolmesta eri osiosta: alkutoimista, opintojen toteutusvaiheesta ja jatkuvasta ohjausprosessista.

Kuvio 2. Opiskelijan opintopolkuprosessi.

Yllä olevassa kuviossa 2 polku lisäkoulutukseen alkaa hakuprosessilla. Lisäkoulutusta markkinoitiin jatkuvalla opiskelijahauulla ja opiskelijavalinnassa korostimme aikaisemmin hankittua korkeakoulutusta, sosiaalialan opintoja ja sosiaalialan työkokemusta. Jatkuva haku toi joustavuutta opiskelijan opintojen aloittamiseen.

Opiskelijat aloittivat opinnot omaan tahtiinsa yhteistyössä työpaikan kanssa sovitulla tavalla. Aiemmin hankittu osaaminen, opiskelijan tavoitteet ja sosiaalialan työkokemus merkitsivät jokaiselle hakijalle erilaisista opintopolkuja. Kaikille yhteistä oli se, että opiskelijat saivat tehdä opintoja ja samalla olla sosiaalialan työssä tai harjoittelussa.

Alkuohjauksen aikana kartoitettiin haastatellen hakijan taustoja ja osaamisen tarpeita. Alkuohjauksessa tehtiin toteutuksen henkilökohtainen suunnitelma, ohjattiin sähköisen oppimisympäristön käyttöön sekä esiteltiin opintokokonaisuus. Alkuohjauksen vaiheessa etsittiin opiskelijan tavoitteisiin sopiva harjoittelupaikka, jos sitä ei vielä ollut. UOMA-hanke sai kentällä positiivisen vastaanoton ja harjoittelupaikat löytyivät nopeasti. Tätä edistivät myös hankkeen markkinointi ja tutut maahanmuuttajaverkostot.

Opiskelijan alkuohjauksessa olivat mukana sekä sosiaalialan että suomen kielen asiantuntija. Hakijoille kerrottiin, mitä työn opinnollistaminen tarkoittaa käytännössä. Samalla keskustelussa kartoitettiin opiskelijan suomen kieltä, motivaatiota ja mielenkiinnon kohteita sosiaalialan työ- ja toimintaympäristöstä.

Kuvion 2 toinen sarake kuvaa opiskeluvaihetta. Koulutuksen pääsisällöt ovat sosiaalialan perusteet, lainsäädäntö ja palvelujärjestelmä, johon suomen kieli on integroitu. Opiskelijan opinnot etenivät yksilöohjauksessa ja tiimiohjauksessa.

Opiskelija tekee tehtävien yhteydessä suomen kielen harjoituksia, jotka pohjautuvat suoraan tehtävien oppimismateriaaleihin ja joiden tavoite on helpottaa ja tukea ammattialan sisältöjen oppimista. Harjoitusten avulla suomea toisena kielenä oppija kehittää suomen kielen niin kirjoittamisen kuin puhumisen taitoaan käytännön työssä selviytymisen näkökulmasta. Hän oppii alan termejä ja käsitteitä ja pystyy soveltamaan oppimaansa työelämän käytännön tilanteissa. Tavoite on, että lisäkoulutus tukee opiskelijan osaamista niin, että hän voi toimia tasavertaisena työyhteisön jäsenenä suomen kielellä.

Oppimispäiväkirja toimii sekä sosiaalialan sisältöjen että suomen kielen oppimisen kannalta tärkeänä ohjauksen työkaluna. Siinä opiskelija kuvaa ja pohtii oppimisensa etenemistä samalla peilaten oppimaansa työn kautta saamiinsa kokemuksiin. Kirjoittamisen sijaan oppija voi myös nauhoittaa puhettaan eli hän voi raportoida oppimisestaan myös suullisesti. Sosiaalialan asiantuntija voi seurata, miten tehtävät etenevät ja siten auttaa heti oppimisprosessin aikana tavoitteisiin pääsemisessä. Suomen kielen asiantuntija taas pystyy antamaan ohjausta juuri opiskelijan sen hetkiseen tarpeeseen selvitä kielellisistä haasteista.

Ohjaustapaamisten lopussa kerrattiin, missä vaiheessa opiskelu on osaa mistavoitteiden ja tehtävien osalta ja määriteltiin seuraavat tavoitteet. Usein kerrattavaksi jäi teoriaa, lainsäädäntöä tai yksittäisiä sosiaalialan palveluja ja käsitteitä.

Kuvion 2 kolmannessa sarakkeessa on yksilöllisen ohjauksen kolmikantamalli eli ohjaus toteutuu sosiaalialan ja suomen kielen koulutuksen asiantuntijoiden sekä työelämän edustajien ohjauksena. Ohjaustapaamiset toteutettiin oppilaitoksessa, työ- tai harjoittelupaikassa sekä etäyhteyksillä. Koulutuksen päätteeksi opiskelija saa suorittamastaan lisäkoulutuksesta todistuksen.

Kehittämistyötä kokemuksen ja palautteiden kautta

Opiskelijoiden palautteet kerättiin kirjallisina tehtäväkohtaisina verkko-palautteina sekä suullisina palautteina oppimisprosessin aikana ohjaus-tapaamisissa. Tähän olemme koonneet tärkeimpiä esiin nousseita asioita saamastamme palautteesta.

Oppimisalustana Moodlen toimivuus verkossa tapahtuvassa opiskelussa kehittyi koko ajan. Opiskelijat antoivat palautetta tehtävien ohjeista, sisäl-löistä ja valmiista materiaaleista. Palautettujen tehtävien sisällöistä saat-toi myös huomata, onko tehtävän ohjeita kuvattu riittävän selkeästi.

Suomen kielen harjoituksista annettiin positiivista palautetta. Niiden ko-ettiin tukevan alakohtaisten termien ja käsitteiden ymmärtämistä. Eten-kin sosiaalialan lainsäädäntö on vaikeaa ja sen tueksi on tarvittu suomen ja sosiaalialan asiantuntijoiden yksilöohjausta. Opiskelijoita ovat tukeneet myös työ- tai harjoittelupaikan edustajan kanssa käydyt keskustelut lain-säädännöstä ja sosiaalialan käsitteistä.

Tuen riittävyuden osalta saatiin myös positiivista palautetta. Integroin-timallisissa opiskelijaa tuetaan yksilöllisellä ja joustavalla kolmikantaisel-la ohjauksella eli sosiaalialan ja suomen kielen asiantuntijan sekä työelä-män edustajan tuella. Opiskelijoiden opinnot etenivät koko oppimispro-cessin ajan yksilöllisellä opintojen ohjauksella sekä koulutuksessa että työelämässä.

Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden haave on saada työpaikka ja UOMA-hankkeen opiskelijoiden tavoitteena oli työllistyä sosiaalialalle. Jo-kainen opiskelija tiedosti, kuinka tärkeää on saada hyvä suomen kielen tai-to. Kokemukset vuorovaikutustilanteista työssä tai harjoittelussa kaikessa haasteellisuudessaan koettiin parhaaksi tavaksi saada tuntumaa sii-tä, millaista on tehdä työtä sosiaalialalla. Kokemuksia oli myös toisinpäin. Sosiaalialan työ oli tuttua, mutta alaan liittyvien käsitteiden ja lainsää-dännön tuntemus vahvistui hankkeen opinnoissa ja ohjauskeskusteluissa.

Palautteessaan opiskelijat kertoivat, että hankkeen kautta sosiaalialan osaaminen vahvistui, mikä lisäsi motivaatiota työllistyä alalle. Lisäkou-lutus kehitti suomen kieltä erityisesti sosiaalialan termien, käsitteiden ja lainsäädännön osalta. Osa harmitteli, ettei kyseessä ole tutkinto, mutta työn ja opintojen yhdistäminen nähtiin hyvänä kokemuksena. Ansaattu todistus koulutuksesta koettiin tärkeäksi. Yksilöllistä ohjausta oli saanut hyvin ja nopeat palautteet tehtävistä tukivat ymmärtämistä ja kannustivat jatkamaan. Osaaminen edistyi työssä tai harjoittelussa sekä sosiaalialaa ja suomen kieltä tukevia tehtäviä tekemällä. Integrointi on hyvin perusteltua.

Kokemukset työelämän edustajan ja sosiaalialan asiantuntijan yhteisistä ohjauksista olivat opiskelijoille mieluisia. Opiskelijat antoivat ohjauksessa

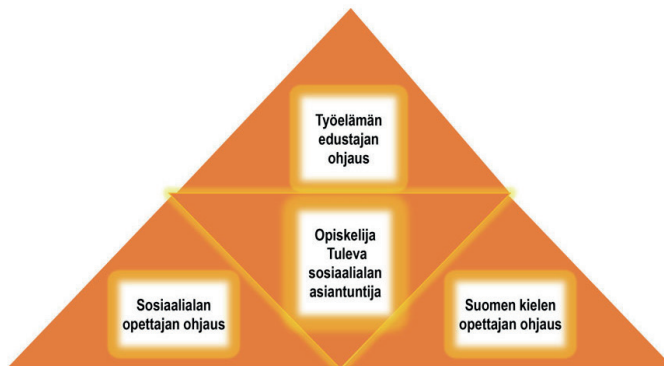
palautetta siitä, että on helpompaa ymmärtää tehtävien sisältöjä, käsitteitä ja teoriaa, kun ne liitetään omaan työhön tai harjoittelupaikkaan. Ohjaus on vuorovaikutteista ja opiskelijalla on aktiivisin rooli.

Opiskelijoiden ja asiantuntijoiden mielestä työn opinnollistamisen parhain puoli on aito työelämäkontakti. Työssä työtehtäviään joutuu perustelevaan sosiaalialan käsitteillä ja lainsäädännöllä eli niillä asioilla, joita lisäkoulutuksessa opiskellaan. Työn kautta saatu kokemus tukee osaa mistavoitteisiin pääsemistä. Palautteen mukaan työelämäohjaukset paikan päällä olivat parhaita ja samalla hankkeen asiantuntija saattoi tehdä toimintaympäristön kuvausta. Ammattialan toiminnan sanoittaminen käytäntöön liittyvin esimerkein auttaa opiskelijan ohjaamista.

Tuloksena työn opinnollistamisen uusi ohjauksen integrointimalli

Opiskelijoiden palautteeseen ja hankkeen kokemuksiin perustuen Oamkin sosiaalialan lisäkoulutuksen työn opinnollistamisen toteutuksessa eri asiantuntijoiden yhteistyöstä kehittyi uusi ohjauksen muoto eli ohjauksen integrointimalli, jossa myös ammattialan suomen kielen oppiminen integroitui suoraan koulutukseen ja työhön.

Lisäkoulutuksen toteutuksessa syntyi lopulta työn opinnollistamisen uusi ohjauksen integrointimalli (Kuvio 3), jossa opiskelijan rooli oman asiantuntijuutensa kehittäjänä on tärkein. Siksi opiskelijan rooli näkyy kuvion keskellä. Mallissa asiantuntijuuden kehittymistä tuetaan monialaisesti. Opiskelijaa ohjaavat työelämän, sosiaalialan ja suomen kielen asiantuntijat, josta muodostuu ohjauksen kokonaisuus.

UOMA-hanke 2020
Työn opinnollistamisen uusi ohjauksen
integrointimalli
Päivi Tervasoja & Pirkko Kukkohovi, Oamk

Kuvio 3. Työn opinnollistamisen uusi ohjauksen integrointimalli.

Työn opinnollistamisen lisäkoulutuksesta voi hyötyä jokainen ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelija, joka tahtoo kerrata sosiaalialan perusteita, lainsäädäntöä ja palvelujärjestelmäosaamista. Varsinaisen lisän opinnoille tuo siihen kiinnittyvä sosiaalialan työ- tai harjoittelupaikka, jossa saa aidosti soveltaa teoriaa käytäntöön ja samalla tilanpalautetta osaamisesta. Hyötynä on myös, että lisäkoulutuksen voi hyväksilukea tutkintoon kunkin ammattikorkeakoulun käytänteiden mukaisesti.

Ammattikorkeakoulut luovat maahanmuuttajille joustavia koulutus- ja työllistymispolkujen suomalaisen työelämään. Kun henkilö hakee ulkomailla suorittamansa tutkinnon perusteella oikeutta harjoittaa sosionomin ammattia Suomessa, ammattikorkeakoulujen lähtökohtana on tämän tavoitteen edistäminen. (Helminen, 2019, s. 50)

Ansaittua hyvää tulosta ja jatkossa huomioitavaa

Hankkeessa on ainakin välillisesti voitu edistää yksilön pääsemistä sosiaalialan ammattiin tai kohti työelämää. Oamkissa kolme opiskelijaa työllistyi vuoden 2020 aikana, joten heidän oma aktiivisuutensa palkittiin. Saadun palautteen perusteella on ollut hyvä kerrata suomalaista sosiaalialan ammattikieltä, sillä esimerkiksi sosiaalialan lainsäädäntö on laaja ja vaikea.

Todistuksen saaneet opiskelijat ovat tyytyväisiä konkreettiseen todistukseen siitä, että heillä on 15 opintopistettä sosiaalialan ammattikorkeakouluopintoja. Todistuksella on se arvo, että sen voi liittää työhakemuksiin ja sillä on merkitystä työllistymisen sekä työuralla etenemisen kannalta.

Sosionomit työskentelevät sosiaalialan erilaisissa toimintaympäristöissä, kuten lasten ja nuorten, aikuisten tai ikäihmisten parissa. Ihmiset ovat voineet kohdata erilaisia sosiaalista hyvinvointia ja elämänhallintaa uhkaavia tekijöitä. Sosionomin työ on monipuolista, niin ongelmien ennaltaehkäisemistä kuin ongelmallisiin elämäntilanteisiin ratkaisujen hakemista. Vaikka ammatillisen osaamisen ja ammattipätevyyden arviointi on haastavaa sosionomin ammattia harjoittavan työkentän moninaisuudesta johtuen, tulee tälle työkentälle luoda mahdollisuuksia ulkomailla koulutuksensa suorittaneille, sillä sosiaalialalla tarvitaan maahan muuttaneiden osaamista ja työpanosta. (Helminen, 2019, s. 80)

Suomen kielen tuen kehittämisen osalta on tärkeää, että myös kielikoulutuksen asiantuntijat tutustuvat ammattialan toimintaympäristöihin. Siten suomen kielen oppimista ja sen integrointia voidaan kehittää vastaamaan paremmin työelämän tarpeita. Suomen kielen ohjauksen ulottaminen työpaikalle asti ei tässä vaiheessa hanketta toteutunut. Oppimispäiväkirja ja ohjauskeskustelut antoivat kuitenkin mahdollisuuden seurata työpaikalla tapahtuvaa toimintaa. Tuloksia suomen kielen integroinnista on

UOMA-hankkeen S2-asiantuntijoiden artikkelissa (Johansson, Kukkohovi & Mertala, 2020) ja vastaavasti SIMHE polku -hankkeen S2-integroinnista tulossa oma artikkelinsa (Juvonen & Kukkohovi, tulossa).

Suomen kielen asiantuntijan jalkauttamisen lisäksi myös sosiaalialan asiantuntijan pidempi kenttäohjaus työ- tai harjoittelupaikassa on tärkeä jatkokehittämisen aihe. Työn opinnollistamisen integrointimalli kaipaa myös opiskelijoiden yhteisöllisyyden edistämistä opintojen aikana. Pienryhmäohjaukset väliajoin voivat tukea opiskelijoiden itsetuntoa ja lisätä yhteisöllistä motivaatiota. Kokonaisuutena korkeakoulun toimintakulttuurin ja pedagogisten käytänteiden on tuettava opiskelijan liittymistä yhteisön jäsenyyteen, keskinäisiin kohtaamisiin ja vuorovaikutukseen (Penttinen, Kosonen, Anttinen & Mäkinen, 2017, s. 14).

Koronavirusepidemia toi integrointimallimme toteutukseen muutoksia. Opiskelijoiden työ- tai harjoittelupaikka keskeytyi tai muuttui etätyöksi. Opiskelijat jatkoivat opintojaan ja yksilöllistä ammattiohjausta sekä suomen kielen ohjausta lisättiin etäyhteyksillä. Ammattiohjauksessa keskusteltiin sosiaalialan ammattisisällöistä, jotka työssäoppimisen ja osaamisen tuessa menetettiin.

UOMA-hankkeen sosiaalialan ja suomen kielen lisäkoulutus yhdistettynä työn opinnollistamiseen jatkaa Oulun ammattikorkeakoulun perinnettä korkeasti koulutettujen maahanmuuttajataustaisten koulutuksen kehittäjänä ja yhtenä maahanmuuton vastuukorkeakouluna. Oulun ammattikorkeakoulussa UOMA-hankkeen lisäkoulutus on otettu mukaan sosiaalialan tutkinto-ohjelman opetussuunnitelmaan.

Lähteet

- Alila, J., Hiitellä, E., Kolu, M., & Mäntysaari, A. (2018). Suomalaisen työelämän osaa- ja -korkeakouludiplomi. Teoksessa T. Hirard & A. Eskola-Kronqvist (toim.), *Maahanmuuttajien urareitit*. HAMK Unlimited Journal 21.4.2018. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020111790793>
- Cenoz, J, Genesee, F. & Gorter, D. (2014). Critical Analysis of CLIL: Taking Stock and Looking Forward. *Applied Linguistics*, 35(3), 243–262. <https://doi.org/10.1093/applin/amt011>
- Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2010). Content and Language Integrated Learning. Cambridge: Cambridge University Press.
- Eskola-Kronqvist, A. (2020). UOMASTA uraa ja osaamista korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille. *HAMK Unlimited Professional* 2.10.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020100177657>
- Haaga-Helia ammattikorkeakoulu (n.d.). Verkkovirta – Työn opinnollistamista verkostoyhteistyönä. <http://www.haaga-helia.fi/fi/tk/tki-karjet-ja-hankkeet/liiketoiminnan-uudet-ratkaisut/paattyneet-hankkeet/verkkovirta-tyon>
- Helminen, J. (2019). Sosionomin ammattiin ulkomailla suoritettulla koulutuksella – Ammattipätevyyden arviointi ja ammatinharjoittamisoikeuden hakeminen Suomessa. *Diak Puheenvuoro* 27, Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-346-9>
- Hirard, T. & Eskola-Kronqvist, A. (toim.) (2018). Urareitti-hankkeen satoa – Uusia malleja korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien kielikoulutukseen, ohjaukseen ja osaamisen tunnistamiseen. Hämeen ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-784-800-8>
- Johansson, E., Kukkohovi, P. & Mertala, A. (2020). Suomen kieltä ja sosiaalialaa. UOMA-hankkeessa korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille opetetaan kieltä ja ammattialaa sulavasti yhdessä. *Tempus*, 5, 24–25. Kielenopetuksen ammatti- ja asiantuntijalehti. Suomen kielenopettajien liitto SUKOL ry.
- Juvonen, K. & Kukkohovi, P. (tulossa). Joustava suomen kielen ohjaus ja integrointi täydennyskoulutukseen toi hyviä tuloksia. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut, Oulun ammattikorkeakoulu.
- Kammonen, L. (2012). *Englannin opetuksen integrointi ammattikorkeakoulussa*. Opinnäytetyö. Hämeen ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012061112472>

- Kartio, J. (2015). Miten puhua selkokieltä? Teoksessa J. Kartio (toim.), *Selkokieli ja vuorovaikutus* (ss. 8–24). Kehitysvammaliitto ry. Tampere: Tammerprint.
- Kolb, D. A. (2015). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development* (2. painos), (1. painos julkaistu 1984). New Jersey: Pearson Education.
- Kostiainen, E. (2003). *Viestintä ammattiosaamisen ulottuvuutena*. Väitöskirja. Jyväskylä Studies in humanities. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:951-39-1541-7>
- Kosonen, R., Saari, E., Aaltonen, S., Heponiemi, T., Jauhiainen, S., Kankaanpää, R., Palander, J., Pöllänen, P., Steel, T. & Yijälä, A. (2019). *Maahanmuuttaja osalliseksi ja työhön: Policy Brief*. Suomen akatemia. <http://hdl.handle.net/10138/303719>
- Kotila, H. & Mäki, K. (2015). Opiskelija käy töissä – ongelma vai käyttämätön mahdollisuus? Teoksessa H. Kotila & K. Mäki (toim.), *21 tapaa tehostaa korkeakouluopintoja* (ss. 135–143). Haaga-Helian julkaisut, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. Helsinki: Unigrafia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-6619-78-1>
- Miettinen, R. (2000). The concept of experiential learning and John Dewey's theory of reflective thought and action. *International Journal of Lifelong Education*, *19*(1), 54–72. <https://doi.org/10.1080/026013700293458>
- Penttinen, L., Kosonen, T., Annala, J. & Mäkinen, M. (2017). *Ohjaus ja opintojen eteneminen*. Eurostudent VI -tutkimuksen artikkelisarja. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:36. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-498-6>
- Raij, K. (2007). *Learning by Developing*. Laurea Julkaisut A58. Laurea-ammattikorkeakoulu. Helsinki: Edita Prima. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016070113480>
- Rajala, S., Takailola, M. & Sairanen, R. (2018). Suositukset ammatillisesta suomi toisena kielenä -opetuksesta moduulirakenteisessa sairaanhoitajien täydennyskoulutuksessa. Teoksessa T. Hirard & A. Eskola-Kronqvist (toim.), *Maahanmuuttajien urareitit*. HAMK Unlimited Journal 9.5.2018. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020111790783>
- Rajander, T. (2015). *Suomen kielen ja viestinnän opetuksen integrointi ammattikorkeakouluissa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-201511122125>

Sairanen, R., Takaeilola, M. & Rajala, S. (2020). *Terveystieteiden alan maahanmuuttajat SOTE-silta-täydennyskoulutuksella töihin*. Turun ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202003057332>

Stenberg, H., Hirard, T., Autero, M. & Korpela, E. (toim.) (2019). *Korkeakouluvalmiuksia maahanmuuttajille – hyvät käytänteet ja suositukset valmentavaan koulutukseen*. Taito-sarja 41. Metropolia ammattikorkeakoulun julkaisuja, Metropolia ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-328-176-9>

Valvira. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (2020). Ulkomaila tutkinnon suorittaneet. Sosiaalihuollon ammattioikeudet. <https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/sosiaalihuollon-ammattioikeudet/ulkomailla-tutkinnon-suorittaneet>

Vanhanen-Nuutinen, L., Saari, J., Kotila, H., Mäki, K. & Syrjänen, P. (2018). *Opintojen aikainen työssäkäynti – ongelma vai mahdollisuus ammattikorkeakouluopinnoissa?* Eurostudent VI -tutkimuksen artikkelisarja. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:10. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-556-3>

Tervasoff, P. & Kukkohovi, P. (2020). Työn opinnollistamisen malli sosiaalialan lisäkoulutuksessa Oulun ammattikorkeakoulussa. *HAMK Unlimited Journal* 28.10.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020102787904>

Artikkeli on julkaistu Hämeen ammattikorkeakoulun HAMK Unlimited Professional-lehdessä lisenssillä CC BY-SA 4.0 (ISSN 2343-4694)

Jana Vyborna-Turunen, Paula Leppänen, Anja Mertanen
& Anita Eskola-Kronqvist

Kampukselta verkkoon – lähiopetukseen perustuva sosiaalialan lisäkoulutusmalli maahanmuuttajille

Mistä saada Suomeen lisää työntekijöitä sosiaali- ja terveysalalle? Tähän ongelmaan ratkaisu voidaan löytää maahanmuutosta. Ulkomaalaistaustaisten määrä on kasvanut Suomessa niin, että Tilastokeskuksen syntyperäluokituksen mukaan heitä oli 2019 Suomessa 423 000 henkilöä, kun taas 2017 heitä oli 240 000. (Tilastokeskus, 2020). International Talents in Kanta-Häme -hankkeessa huomattiin, että hankkeeseen osallistuneiden joukossa on sosiaali- ja terveysalan koulutuksen suorittaneita henkilöitä, mutta heidän työllistymisensä on heikkoa. Kaiken kaikkiaan maahanmuuttajataustaisten henkilöiden työllistyminen on kantaväestöä heikompaa. Ero kantaväestön työllisyysasteeseen on yli kaksinkertainen OECD-keskiarvoon verrattuna. Työllistyessään maahanmuuttajataustaiset ovat

selvästi kantaväestöä useammin tehtävissä, joihin ovat ylikoulutettu ja. (OKM, 2019). Sosiaali- ja terveysalan työtehtäviin johtava polku voi osoittautua Suomeen muuttaneelle mutkikkaaksi, vaikka hän olisi lähtömaassaan suorittanut alan koulutuksen ja hänellä olisi vankka työkokemus alalta.

UOMA-hankkeessa (ESR, S21495) on pyritty parantamaan sosiaalialan maahanmuuttajien työllistymistä. Hankkeessa on kehitetty ja pilotoitu korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien sosiaalialan lisäkoulutusmalli, joka toteutettiin lähiopetuksena. Koulutuksessa keskeistä oli suomen kielen integrointi ja ohjaus kaikkiin moduulien tehtäviin sekä sosionomikoulutukseen.

Mallin taustaa

UOMA-hankkeessa kehitettiin ja pilotoitiin sosiaalialan non-stop lisäkoulutusmalli lähitoteutuksena Hämeen ammattikorkeakoulun (HAMK) ja Laurea – ammattikorkeakoulun yhteistyönä. Mallissa huomioidaan korkeasti koulutetun maahanmuuttajan aiemmin hankittua sosiaalialan osaamista sekä maahanmuuttajan työllistyminen ja yksilölliset tarpeet, jotta hän pystyy täydentämään mahdollisia puutteita osaamisessaan ja sijoittumaan mahdollisimman nopeasti työmarkkinoille. Hankkeessa hyödynnettiin Urareitti- (ESR, S20495) ja SIMHE-hankkeessa maahanmuuttajia varten tuotettuja koulutusmalleja.

Maahanmuuttajilla, jotka ovat hankkineet sosiaalialan tutkinnon lähtömaassaan, on todettu olevan sosiaalialalla sellaisia ammatillisen, kielellisen ja työkultuurisen osaamisen puutteita, jotka vaikuttavat heidän työllistymiseensä Suomessa. (OKM, 2019; HAMK, n.d.) Näiden haasteiden vuoksi UOMA-hankkeessa tavoitteena oli edistää korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien siirtymistä työelämään tai hakeutumaan sosiaalialan korkeakouluopintoihin. Hankkeessa heille tarjottiin mahdollisuus suorittaa ammatillista korkeakouluosaamistaan täydentäviä sosiaalialan lisäopintoja. Mallin lähtökohtana oli lisätä ja syventää lisäkoulutuksen aikana opiskelijan asiantuntijuutta ja ammattiosaamista, vahvistaa hänen ammatillista suomen kielen taitoaan ja parantaa työkultuurin tuntemusta.

Tavoitteiden mukaisen toiminnan tarkoituksena oli lisätä hankkeeseen osallistujan sosiaalialan asiantuntemusta niin, että hänen olisi helpompaa työllistyä jatkossa sosiaalialan töihin.

UOMA-hankkeen lähitoteutusmallin koulutuksen keskeinen tavoite oli kehittää opiskelijoiden suomen kielen taitoa tasolle, jolla on mahdollista päästä opiskelemaan suomenkielistä tutkintoa ja/tai menestyä suomen kieltä vaativissa sosiaalialan työtehtävissä. Lähitoteutusmallin koulutuksen lähtötasoksi on määritelty suomen kielen YKI 3 (yleinen kielitutkinto).

Yleiskielitaidon lisäksi koulutuksessa oli tarkoitus opiskella alakohtaista sosiaalialan kieli- ja viestintätaitoja.

Koulutuksen markkinointi ja opiskelijoiden rekrytointi

Rekrytointi UOMA-hankkeen kontaktiopetukseen perustuvaan ensimmäiseen pilottitoteutukseen Suomalaisen sosiaalialan ja suomen kielen lisäkoulutus, 15 op, aloitettiin Hyvinkään, Hämeenlinnan ja Uudenmaan seuduilla keväällä 2019. Rekrytointia jatkettiin kesän 2019 ja syksyn 2019 aikana aina koulutuksen aloittamiseen asti. Koulutusta mainostettiin Uudellamaalla ja Hyvinkäällä olemalla yhteydessä toisen asteen oppilaitoksiin, TE-toimistoihin, kaupunkien ja kuntien maahanmuuttokoordinaattoreihin, kotouttamiskoulutusta antaviin tahoihin ja niiden verkostoja hyödyntäen sekä etsimällä mahdollisia osallistujia erilaisten järjestöjen kautta. Lisäksi UOMA-hanketta markkinoitiin Hämeenlinnan ja Hyvinkään seudulla toimivalle monikulttuurisuusverkostolle. Verkosto koostuu useiden kymmenien eri sektorien edustajista Hämeenlinnan alueella. Tämä osoittautui hyödylliseksi kanavaksi tavoittaa maahanmuuttotautaisia opiskelijoita. Lisäksi teimme yhteistyötä Talents in Kanta-Häme ja Koti Hyvinkäällä -hankkeiden kanssa opiskelijoiden rekrytoimiseksi. Myös suora, henkilökohtainen UOMA-lisäkoulutuksen markkinointi mm. kotoutusryhmissä oli erityisen tehokas ja toimiva Hämeenlinnassa.

Opiskelijoiden valinta

Haastattelua edelsivät yhteydenotot puhelimitse ja/tai sähköpostitse hakijaan, joka toimitti pyynnöstä CV:n ennen haastattelua. Hakijoita haastattelemassa oli substanssiopettaja ja joissakin haastatteluissa mukana myös suomen kielen opettaja. Haastattelu suoritettiin etukäteen suunnitellun haastattelurungon pohjalta.

Opiskelijat valittiin HAMKIn ja Laurean opettajien ehdotuksien pohjalta yhteisesti päättäen. Valituille opiskelijoille lähetettiin tervetuliaiskirje, jossa avattiin tarkemmin koulutuksen moduulit ja aikataulut. Seuraavaksi lähetettiin opiskelijoille koulutuksen moduulikortti ja tietoa ensimmäisestä opetuspäivästä liittyen.

Hankehakemuksen mukaan haastatteluun kutsuttiin henkilöitä, joilla on lähtömaassa suoritettu sosiaalialan korkeakoulututkinto. Haastatteluihin kutsuttiin myös sellaisia hakijoita, joilla oli lähtömaassa hankittu sosiaalialan korkeakoulutasoisia opintoja ja/tai työkokemusta sosiaalialalta lähtömaassa tai Suomessa. Lisäksi huomioitiin ne hakijat, joilla oli korkeakoulutason psykologian, pedagogiikan tai yhteiskuntatieteen opintoja tai tutkintoja ja/tai työkokemusta ja kiinnostus sosiaalialan muuntokoulutuksesta ja sosiaalialan työstä Suomessa.

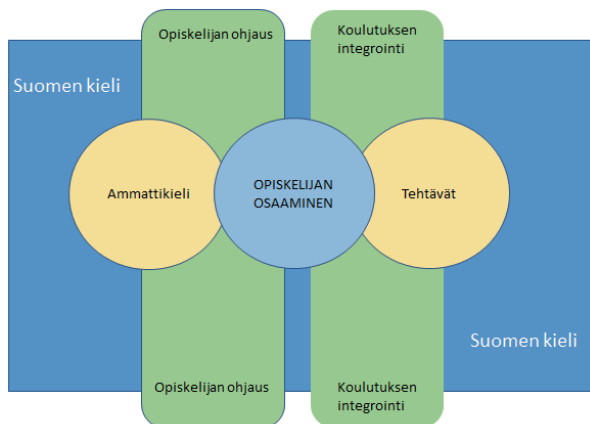
Koulutukseen valitut opiskelijat

Lähiopetukseen perustuva lisäkoulutusmalli toteutettiin pilottina Hämeen ammattikorkeakoulun ja Laurea-ammattikorkeakoulun yhteistyönä syksyllä 2019 ja keväällä 2020. Ensimmäinen pilotti toteutui lokakuun 2019 ja tammikuun 2020 välisenä aikana. Pilottiin haki kymmenen henkilöä, joista haastattelun perusteella valittiin mukaan toteutukseen kahdeksan opiskelijaa. Kevään hakuprosessissa oli mukana kuusitoista hakijaa, joista mukaan toteutukseen valittiin yhdeksän.

Opiskelijoita valittaessa joustettiin valintakriteereistä, koska hankehakemuksessa alkuperäiset kriteerit olivat erittäin tiukat. Haastateltavat olivat motivoituneita aloittamaan koulutuksen, koska hakijoiden kotimaissaan suorittamat korkeakouluopinnot näkyivät yleissivistyksen korkeana tasona, vaikka heidän suomen kielen tasonsa ei vastannutkaan hankkeen alkuperäisiä kielitaitovaatimuksia. Haastattelut toteutettiin sekä HAMKIn että Laurean kampuksilla.

Koulutuksen toteutus

Sosiaalialan lisäkoulutus toteutettiin lähiopetuksena ja se koostui kolmesta moduulista: Sosiaalialan perusteet 5 op, Sosiaalialan lainsäädäntö 5 op, Sosiaalialan palvelujärjestelmä 5 op. Jokaisella moduulilla on tavoitteet sekä sisällöt määriteltynä. Lisäksi jokaiseen moduuliin sisältyy tehtäviä, joihin suomen kieli on integroitu. Opiskelijaa ohjasivat koko koulutuksen ajan substanssin ja suomen kielen opettaja. Kuva 1 kertoo, miten koulutuksen toteutuksen pohjana on suomen kieli, jolle koulutus rakentuu. Toinen merkittävä asia on opiskelijan ohjaus koko prosessiin ajan ja sekä koulutuksen integrointi sekä suomen kieleen että ammatilliseen osaamiseen.

Kuva 1. Sosiaalialan lisäkoulutuksen lähiopetuksen malli

Koulutus integroitiin sosionomikoulutukseen siten, että opiskelijat osallistuivat tutkinto-opiskelijoiden kanssa yhteisiin luentoihin ja tilaisuuksiin. Käytössä oli myös moduulikortti, oppimispäiväkirja ja moduuleihin sidotut oppimistehtävät. Näitä kaikkia kuvataan tarkemmin seuraavaksi.

Lähiopetuksen integrointi sosionomiopintoihin

Ensimmäisen toteutuksen integrointi HAMKin sosionomikoulutuksen moduuleihin toteutui syksyllä 2019. Integrointi räätälöintiin joustavasti ja onnistuneesti kahdesta eri syystä. Ensimmäinen syy oli räätälöivän opettajan kyseisten sosiaalialan moduulien hyvä tuntemus, ja toinen syy oli, että HAMKin sosiaalialan koulutusohjelmassa käytetään moduulikortteja. Moduulikorttien käyttö sisältöineen ja aikatauluineen mahdollisti integroinnin. Moduulien vastuuopettajien erittäin myönteinen suhtautuminen UOMA-opiskelijoihin oli myös tärkeässä roolissa. Eri moduulien opettajat ja opiskelijat olivat erittäin tyytyväisiä UOMA-opiskelijoiden aktiivisesta läsnäolosta ja toivoivat sitä jatkossakin.

Onnistunut integrointi vaatii ohjaavan opettajan aktiivista roolia opetustilanteissa, ainakin alussa tilanteen johdattelussa ja lopussa opetustilanteen päättyessä. Lisäksi hyväksi ja jopa välttämättömäksi todettiin hankkeeseen osallistuneiden opiskelijoiden etukäteistutustuminen opetuksen teemoihin ja aihealueisiin ja sanastoon esimerkiksi www-sivujen kautta. Myös oppimisen reflektointi omassa ryhmässä integroidun opetuskonaisuuden jälkeen koettiin hyväksi.

Laurean osalta integrointi tutkinto-opiskelijoiden opetukseen tapahtui toisessa toteutuksessa, keväällä 2020, pääosin Zoomin kautta Covid-19-pandemian aiheuttamista rajoituksista johtuen. Opiskelijat ehtivät olla mukana keväällä Laurean yhdessä lähitoteutuksen integroinnissa. Lähi- ja etätoteutuksissa molemmissa integroinnit sujuivat ongelmitta ja hyvässä yhteistyössä. Opiskelijat pääsivät hienosti mukaan opetukseen, vaikka kokivat etenemisen välillä liian nopeaksi, opettajan puheen epäselväksi tai nopeaksi. Zoomin ryhmätyöhuoneet mahdollistivat pedagogisia kokeiluja kuten tiimien välisiä sananselityskilpailuja ja seminaareissa palautteenannon seuraamisen.

Moduulikortti

Koulutuksessa otettiin käyttöön ns. moduulikortti. Se rakennettiin kummassakin toteutuksessa sosiaalialan ja suomen kielen lisäkoulutuksen 15 op opetuskokonaisuuden sisällön eri osien hahmottamiseksi aikajanalalla (katso liite 1). Moduulikortin avulla visualisoitiin opintokokonaisuudet.

Moduulikortista kävi ilmi, miten sosionomikoulutukseen integroituja sisältöjä kytkettiin eri moduuleihin, ryhmän omat ohjaukset ja opetukset, suomen kielen opetus, vierailut, tehtävien palautukset sekä koulutuksen päätöstilaisuuden ajankohta.

Liitteessä 1 olevien moduulikorttien (syksy 2019 ja kevät 2020) avulla hahmottuvat toteutuksien erot ja kehittyminen. Syksyn 2019 toteutuksessa oli monipuolisempi valikoima eriaiheisia luentoja, ulkopuolisia vieraita, seminaareja, vierailuja ja opetusryhmiä, joiden moduuleihin UOMA-moduulin toteutus integroitiin. Sitä kautta saatiin vuorovaikutusta ja mahdollisuuksia tutustua suomalaisen sosionomikoulutuksen arkeen. Tämä malli vaatii opiskelijalta paljon itsenäisyyttä ja itseohjautuvuutta moduulin tehtäviä suorittaessa. Saadun palautteen perusteella kevään 2020 toteutuksessa panostettiin enemmän ryhmän omaan ohjaukseen ja suomen kielen opetukseen integroidun opetuksen lisäksi. Kevään 2020 toteutuksessa tehtävien parissa oleva työ ja kielen opetus edistyi ohjatumminkin ja johdonmukaisemmin.

Järjestelmät opetuksen ja oppimisen tukena

Useilla hankkeen opiskelijoilla oli aiempaa kokemusta eri ohjelmistojen käytöstä. Oppimisympäristönä oli Teams, johon lisättiin tehtävät ja niiden palautuskansiot, oppimispäiväkirjat sekä luettavaksi taustamateriaalia ja linkkejä. Lähiopetuksesta saadun tiedon reflektointi oppimispäiväkirjan avulla näyttäisi palvelevan kahta tavoitetta. Asioiden kirjaaminen vähintäänkin viikoittain auttaa jäsentämään vieraalla kielellä kuultua opetusta. Toisaalta säännöllinen kirjoittaminen vaikuttaisi vahvistavan sekä itse kirjoittamisen taitoja mutta myös opiskelijoiden itseluottamusta oppimiseen ja kielitaidon kehittymiseen.

Teamsissa oppimispäiväkirjat ovat olleet avoimia myös muille opiskelijoille, jolloin opiskelijat ovat voineet jakaa toisilleen ajatuksia ja tapahtumia myös opetustilaisuuksien ulkopuolelta. Avoimuuteen perustuvan tiedon jakamisen yhtenä hienoimmista esimerkeistä kevään 2020 toteutuksella ilmeni yhden opiskelijan spontaani kirjoitus tuntemattoman henkilön päihdeiden väärinkäytön synnyttämistä ajatuksista ja huolesta. Sosiaaliryhmän osa, päihdetyö, kulminoitui näin koko ryhmän pohdinnaksi, miten maahanmuuttaja voi toimia oikein tilanteessa.

Molemmissa toteutuksissa oli käytössä WhatsApp-sovellus. Sen avulla viestimme päivittäin hankkeen käytännön asioista; aikatauluista, tehtävistä jne. WhatsAppin käyttö osoittautui hyväksi alustaksi viestiä opiskelijoiden kanssa matalalla kynnyksellä.

Syksyn 2019 toteutuksessa käytettiin rinnalla opiskelijoille tutumpaa Google Drive -alustaa, jolla opiskelijat jakoivat linkeillä tehtäviä opettajille.

Molemmat alustat, Teams ja Google Drive, ovat helpohkoja käyttää, mutta rutiinin luominen ja mahdollisesti omien laitteiden ajoittainen toimimattomuus saattoivat yhdessä vaikuttaa syksyn opintomenestykseen.

Kevään 2020 toteutuksessa orientaatio rytmitettiin toisin verrattuna syksyn 2019 toteutukseen. Keväällä ensimmäisellä tapaamiskerralla opiskelijoilta edellytettiin omien laitteiden mukaan ottamista. Tällöin opiskelijat saivat kaikki ladattua Teams-ohjelman omille laitteilleen ja oppimisympäristön selkeä esittely jo ensimmäisellä kerralla on auttanut opiskelijoita luomaan säännöllistä rutiinia tehtävien suorittamiseen. Kahden eri pilottitoteutuksen perusteella ei luonnollisesti voi tehdä yleistyksiä, mutta orientaatio, perehtyminen oppimisympäristöön ja ryhmäytyminen näyttäisivät tukevan hyvin opiskelijoiden sitoutumista ja motivoitumista opintoihin.

Oppimistehtävät oppimisen tukena

Kevään toteutuksessa pystyttiin opintojaksojen sisältöjä rytmittämään uudella tavalla ja lisäämään suomen kielen opetusta. Opiskelijat palauttivat oppimistehtäviä kevään toteutuksella tiiviisti opintojakson edetessä. Rivakkaan etenemistähtiin todennäköisesti vaikuttivat sekä opiskelijoiden vahvat akateemiset taidot, opiskelumotivaatio että opetusjärjestelyjen rytmittäminen.

Kevään opintojakson alussa painottuivat useampi pelkästään suomen kielen harjoitteluun varatut opetus ja ohjaukset. Ryhmän opiskelijoista merkittävä osa oli saapunut Suomeen vasta vuotta aiemmin. He suorittivat samanaikaisesti kotoutumisprosessiin liittyviä kieliopintoja ja työharjoitteluja, jotka tukivat UOMA-hankkeen lisäkoulutuksessa vaadittujen tehtävien ja oppimispäiväkirjan säännöllistä tekemistä.

Ryhmällä oli maaliskuuhun tultaessa ollut useita mahdollisuuksia ryhmäytymiseen. Maaliskuun puolivälissä tapahtunut verkko-opetukseen siirtyminen ei näyttäisi merkittävästi hidastaneen ryhmän opiskelua tai vaikuttaneen oppimismotivaatioon. Osallistuminen zoomissa pidettyihin verkkoluentoihin oli aktiivista samoin kuin keskustelu tunneilla.

Opiskelijoiden antama palaute koulutuksesta

Koulutuksen aikana molemmilta ryhmiltä kerättiin palautetta jokaisesta kolmesta moduuliin liittyvästä tehtäväkokonaisuudesta sekä loppupalaute koulutuksen lopussa koko koulutuskokonaisuudesta. Lisäksi HAMKn sosionomiopiskelijat tekivät "harjoitustutkimuksenaan" haastattelun opiskelijoille aiheenaan Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien palaute UOMA-hankkeesta. (Nieminen ym. 2019). Opettajien opiskelijoilta saatua suoraa

palautetta hyödynnettiin koulutuksen kehittämässä. Alla olevassa taulukossa on yhteenvedo näistä kaikista palautteista.

Taulukko 1. Opiskelijoiden antama palaute sosiaalialan lisäkoulutuksesta.

Arvioinnin kohde	Opiskelijoiden palaute
Lisäkoulutuksen toteutus kokonaisuudessaan	Pääsääntöisesti opiskelijat olivat tyytyväisiä
Koulutuksessa käytetyt tilat ja välineet	Opiskelijat olivat tyytyväisiä
Koulutusaika, koulutuksen pituus	Opiskelijoiden mielestä sopiva
Suomen kielen opetus	Suomen kielen koettiin kehittyneen koulutuksen aikana. Opiskelijat pitivät tärkeänä, että tunneilla keskusteltiin paljon. Näin he saivat jakaa omia kokemuksiaan. Lisäksi he oppivat uusia asioita suomalaisesta yhteiskunnasta ja kulttuurista ja pystyivät näin peilaamaan sitä oman kulttuurinsa kautta.
Opiskelijoiden integrointi tutkinto-opiskelijaryhmään	Opiskelijat nauttivat mahdollisuudesta keskustella ja osallistua ryhmätyötehtäviin yhdessä sosionomiopiskelijoiden kanssa, varsinkin monimuotoryhmissä, joissa opiskelijoilla oli jo aiempaa työelämäkokemusta. Hyvänä asiana pidettiin myös sitä, että integroidussa opetuksessa oli runsaasti ulkopuolisia vierailijoita.
Opetuksessa käytetyt materiaalit	Opetuksessa käytetyt materiaalit ja ohjelmat tukivat oppimista. Erityisesti suomen kielen integrointi ammatillisiin tehtäviin edisti ammatin ja suomen kielen oppimista.
TEAMS-alustan käyttö	Alustan käyttö aiheutti aluksi ongelmia, mutta ohjauksen lisääntyessä käyttö helpottui ja se todettiin toimivaksi.
Kehitysideoita	Opiskelijat voisivat päästä sosionomiopiskelijoiden Moodleen ja luennoille kuuntelemaan heille tarkoitettuja luentoja. Toivoivat enemmän kahdenkeskistä aikaa opettajan kanssa, jolloin he saisivat enemmän tukea ja voisivat keskustella mitä ovat jo oppineet. Toivoivat myös, että kaikki kotitehtävät käytäisiin opettajan kanssa läpi, jolloin huomaisi omat virheet ja oppisi omista virheistä. UOMA-hankkeen jälkeen opiskelijat toivovat, että opettajat voisivat auttaa heitä työn tai opiskelupaikan haussa.

Koulutusmallin pohdinta

Maahanmuuttajakoulutus vaatii opettajalta jämäkkyyttä, sitkeyttä ja ymmärrystä opiskelijoiden kanssa työskenneltäessä. Ensimmäisen toteutuksen käytännön järjestelyt, kuten tehtävien aikataulutuksesta kiinni pitäminen, opiskelijoiden läsnäoloon liittyvät seikat, osoittautuivat haasteelliseksi. Virheistä on opittu toisen toteutuksen kohdalla. Myös tiiviimpi ryhmän ohjaus toimi paremmin toisessa toteutuksessa. Opettajalla pitää olla myös kulttuurien tuntemusta sekä kykyä ymmärtää, mitä kulttuurien erilaisuus oppimiseen ja opetukseen vaikuttaa.

Opiskelijoiden rekrytointi alkuvaiheessa tuntui kuin olisi etsinyt neulaa heinäsuovasta. Markkinointia oli paljon, ja aluksi tuntui, ettei mikään tuota tuloksia. Hanketyöntekijät päättivät jalkautua mm. kotoutumiskoulutuksiin ja sitä kautta opiskelijoita alkoi löytyä. Maahanmuuttajien keskinäistä viestintääkään ei voi väheksyä. Viranomaiset eivät pystyneet auttamaan rekrytinnissa, koska heiltä puuttui tietoa sopivista osallistujista.

Opiskelijoiden valintaprosessi osoittautui aikaa vaativaksi ja monimutkaiseksi. Kohderyhmän tavoittaminen ja kaikki ehdot täyttävien opiskelijoiden löytäminen osoittautui melkein mahdottomaksi tehtäväksi. Vaatimus kielen osaamisesta YKI (yleinen kielitutkinto) 3-tasolla todettiin hyvin ristiriitaiseksi. Useilla koulutukseen valituilla opiskelijoille ei ollut vaadittua kielitaitoa YKI 3-tasolla, mutta kuitenkin he pärjäsivät koulutuksessa hyvin. Toisessa pilotissa kävi ilmi mielenkiintoinen seikka suomen kielen suhteen. Osa opiskelijoista tuli koulutukseen suoraan kotoutumiskoulutuksesta ja heidän suomen kielen taitonsa ei ollut hyvä, mutta he pärjäsivät opinnoissa hyvin. Tämä johtunee siitä, että heillä oli sosiaalialan osaamista lähtömaasta ja lisäksi heille ei tullut välivaihetta koulutusten suhteen. He eivät niin sanotusti pudonneet nivelvaiheessa, vaan motivaatio kielen ja substanssin opiskeluun säilyi. Tämä on osoitus siitä, miten tärkeää maahanmuuttajien uraohjaus on jokaisessa nivelvaiheessa.

Lisäksi keskusteltiin Hämeenlinnan ja Uudenmaan TE-toimiston koulutuksesta vastaavien koordinaattorien kanssa pitkään, miten UOMA-koulutus sopisi TE-toimiston työvoimapolitiittisen koulutuksen rahoitusmalliin. Haasteeksi osoittautui Uudenmaan alueella se, että opiskelija ei voi em. seikkojen vuoksi osallistua yhtä aikaa sekä kotouttamiskoulutukseen että UOMA-koulutukseen. Tämä rajasi Laurean kautta tulevien opiskelijoiden määrää pienemmäksi. Tämän lisäksi yksi Laurean kautta syksyn 2019 toteutukseen osallistunut opiskelija joutui lopettamaan hankkeessa opiskelun, koska hän oli samanaikaisesti kotoutumiskoulutuksessa. Hämeen alueella tätä ongelmaa ei ilmennyt. TE-toimistoissa on siis alueellisia eroja tässä suhteessa.

Jatkossa pitäisi huomioida sosiaalialan lisäkoulutuksen lähitoteutusmallissa, että opiskelijoilla olisi mahdollisuus osallistua lähiopetukseen työn ohella. Näissä toteutuksissa lähipäiviä oli kaksi viikossa ja muu opiskelu tapahtui verkossa. Tutustumiskäyntejä sosiaalialan erilaisiin toimipisteisiin ei kuitenkaan voida toteuttaa verkossa, vaan ne on koettava paikan päällä. Toisaalta voidaan ajatella, ettei näin tiivistähtistä opiskelua voi tehdä kokopäiväisen työn ohella.

Opettajien ja opiskelijoiden palautteiden perusteella sosiaalialan lisäkoulutukselle lähiopetuksena toteutettuna on tarvetta. Hämeen ammattikorkeakoulussa on suunnitteilla ottaa malli käyttöön polkuopinnoissa ja avoimen ammattikorkeakoulun tarjontaan. Laureassa selvitetään samoja mahdollisuuksia kuin HAMKissa.

Lähteet

Eskola-Kronqvist, A. (2020). UOMASTA uraa ja osaamista korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille. *HAMK Unlimited Professional* 2.10.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020100177657>

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM). (2019). *Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi: Kipupisteet ja toimenpide-esitykset III*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:1. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-613-3>

Tilastokeskus. *Ulkomaalaistaustaiset*. Haettu 10.11.2020 osoitteesta <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset.html>

Elina Johansson & Severi Saihomaa

Verkkototeutuksen toimintatavat ja oppimisympäristö sosiaalialan lisäkoulutuksessa

Mitä tapahtuu, kun sosiaalialan lisäkoulutus viedään verkkoon ja opiskelijat ovat maahanmuuttajia? Tässä artikkelissa esitellään UOMA-hankkeen verkkototeutuksen mallia, josta vastasi Diakonia-ammattikorkeakoulu (Diak). Artikkelissa kerrotaan toteutuksen suunnittelusta ja pedagogisista ratkaisuista. Lopuksi pohditaan opiskelijoiden ja opettajien kokemuksia toteutuksesta sekä sen kehittämistä.

Uraa ja osaamista maahanmuuttajille (UOMA) -hankkeessa (ESR, S21495) neljä mukana olevaa ammattikorkeakoulua, OAMK, Laurea, HAMK ja Diak, valmisteli yhdessä sosiaalialan ammatilliseen osaamiseen ja ammatillisen sanaston vahvistamiseen tähtäävän sosiaalialan lisäkoulutuksen.

Siinä integroidaan sosiaalialan sisällölliset kysymykset ja suomen kielen oppiminen. Koulutus on laajuudeltaan 15 opintopistettä, ja se koostuu kolmesta viiden opintopisteen opintojaksosta – sosiaalialan perusteet, sosiaalialan lainsäädäntö ja sosiaalialan palvelujärjestelmä. Lisäkoulutus toteutetaan kolmella eri tavalla – työn oppinollistamisena, lähiopetuksena ja verkko-opetuksena. Diakin vastuualueena on suunnitella ja toteuttaa lisäkoulutus verkko-oppimisympäristössä. Tätä artikkelia kirjoittaessa pilotointi verkkototeutukseen on tehty keväällä 2020 ja toinen kerta on tullossa syksyllä 2020.

Suuntana lisäkoulutuksen toteutus verkossa

Lähdimme suunnittelemaan verkkototeutusta kartoittamalla muita korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille tarkoitettuja hankkeita. Halusimme ottaa oppia muiden hankkeiden havainnoista ja hyvistä käytännöistä. Teimme yhteistyötä mm. SIMHE – Supporting Immigrants in Higher education in Finland) -hankkeen, Valmentavaksi valmiiksi -hankkeen ja AKVA – Akateemiset valmiudet -hankkeen kanssa.

Aloitimme syksyllä 2019 opiskelijarekrytoinnin ensimmäiseen verkkototeutukseen. UOMAn hankehakemuksen mukaisesti tavoitelimme sellaisia opiskelijoita, joilla olisi kotimaastaan hankittuja sosiaalialan korkeakoulutasoisia opintoja, ja joilla suomen kielen taito olisi eurooppalaisen viitekehysten B1-tasolla. (Ks. kielten taitotasoista Opetushallitus, n.d.) Markkinoimme lisäkoulutusta sähköpostitse tai puhelimitse esimerkiksi toisen asteen koulutusta tarjoaviin oppilaitoksiin Uudellamaalla, TE-toimistoihin sekä maahanmuuttajien koulutusta toteuttaviin hankkeisiin, joista ajattelimme tavoittavamme korkeasti koulutettuja maahanmuuttajia. Teimme markkinointia myös yhteistyökumppaneiden avulla ja osallistuimme yhteistyöhankkeiden tilaisuuksiin ja Diakin tapahtumiin. Markkinoimme verkkokoulutusta myös Helsingin Pasilan TE-toimiston järjestämällä työllisyyden palvelutoreilla.

Huomasimme pian, että aktiivisesta markkinoinnista huolimatta oli vaikea löytää ja tavoittaa sosiaalialan lisäkoulutukseen soveltuvia opiskelijoita. Saadaksemme opiskelijoita verkkototeutukseen jouduimme joustamaan hankehakemuksen tavoitteista. Huomioimme mukaan myös hakijat, joilla oli korkeakoulutason opintoja tai tutkintoja pedagogiikasta, psykologiasta tai yhteiskuntatieteistä. Madalsimme myös kielitaitovaatimusta niin, ettei sen tarvinnut olla B1-tasolla. Lopulta meillä oli koossa kymmenen henkilöä, jotka olivat soveltuvia ja kiinnostuneita sosiaalialan lisäkoulutuksesta. Näistä kymmenestä lopulta viisi vahvasti osallistumisensa, joista helmikuussa 2020 opiskelun aloitti neljä opiskelijaa.

Verkkototeutuksen markkinointi oli vaikeaa, koska syksyllä 2019 toteutusta ei vielä ollut olemassa, vaan suunnittelimme sitä vasta. Toteutuksen

aikataulu ja tehtävät olivat vielä keskeneräisiä. Sitä olisi ollut helpompi markkinoida, jos esimerkiksi TE-toimistojen tilaisuuksissa olisimme voineet esitellä valmiin verkkokurssin. Tällöin myös esimerkiksi sen vaatimustaso olisi avautunut paremmin toteutuksesta kiinnostuneille. Nyt osallistujat saivat itse arvioida, riittävätkö heidän digi- ja suomen kielen taitonsa opiskeluun.

Verkkototeutuksen suunnittelu

Verkkototeutuksessa suunnittelu on tärkein vaihe. Pedagogisesti laadukkaassa oppimismateriaalissa tulisi yhdistyä mielenkiintoiset tehtävät ja keskeinen sisältö visuaalisesti kiinnostavassa muodossa. (Lyra 2013, s. 12) Käytimmekin paljon aikaa verkkototeutuksen suunnitteluun. Hyödynsimme laadunvarmistuksessa sekä itsearviointinissa eAMK-hankkeessa luotuja verkkototeutusten laatukriteereitä (Varonen & Hohenthal, 2017), joihin on tehty verkkototeutusten kehittämiseen yhdentoista kohdan lista asioista, joita on hyvä tarkastella verkkokurssin suunnittelun ja tuotannon sekä myöhemmin toteutuksen aikana.

Lähdimme luomaan lisäkoulutukselle verkkototeutusta yhdessä kehitettyjen opintojaksojen ja tehtävien pohjalta. Vaarana verkkokurssia laadittaessa voi olla esimerkiksi oppimismateriaalien mielenkiinnostomuus ja huono soveltuvuus verkko-oppimiseen (Lyra 2017, s. 13). Suunnittelun apuna käytimme laatukriteerien lisäksi myös verkko-oppimisen muotoilukirjaa (Huhtanen, 2019). Järjestelmällisellä muotoilulla saadaan parempia oppimistuloksia. Oppimismuotoilulla tarkoitetaan järjestelmällistä, oppijakeskeistä ja kokonaisvaltaista oppimiskokemuksen rakentamista. (Huhtanen, 2019, s. 4) Pohdimme, miten lisäkoulutuksen tehtävät toimisivat verkko-oppimisympäristössä ja mikä olisi toteutuksen pedagoginen toimintatapa. Käytimme apuna oppimisen muotoilukirjassa olevaa kurssirunko-työpohjaa ja päädyimme tekemään moduulipohjaisen verkkokurssin.

Suunnittelussa oli tärkeää miettiä myös verkkokurssin saavutettavuutta. Koska verkko-opiskelu ei vaadi kokopäiväistä läsnäoloa lähiopetuksessa, jo verkkototeutus itsessään lisää koulutuksen saavutettavuutta huomioidamalla esimerkiksi opiskelijoiden erilaiset elämäntilanteet (Hirard & Stenberg, 2018). Celian (n.d.) mukaan saavutettavuutta lisää selkeä ja hahmotettava käyttöliittymä. Myös Lyra (2017, s. 13) mainitsee käyttöliittymän ymmärrettävyyden tärkeäksi verkko-oppimismateriaalin saavutettavuutta huomioitaessa. Diakissa on käytössä Moodle-pohjainen Open LMS -oppimisympäristö, joten otimme sen myös käyttöön lisäkoulutuksessa. Open LMS on digitaalisen oppimisympäristönä visuaalinen ja siinä on monia aktiiviteetteja, joilla oppimistehtäviä ja muuta sisältöä voi toteuttaa.

Lisäkoulutuksen yhteisessä suunnittelussa oli päätetty integroida suomen kielen opetus sosiaalialan kanssa. Suomi toisena kielenä -opetuksen

integroinnista sekä yhteisopettajuudesta on saatu hyviä kokemuksia myös aiemmista maahanmuuttajahankkeista esim. SOTE-sillasta ja Urareitista (Ks. Hirard & Eskola-Kronqvist, 2018; Rajala, Takaeilola & Sairanen, 2018). Valmentavasta valmiiksi -hankkeessa on myös todettu, että pedagogisista toimintatavoista merkityksellisimmäksi ja tarpeellisimmaksi koettiin yhteisopettajuus. Tämän oli koettu tuottavan lisäarvoa sekä yksittäisten opettajien välille että korkeakoulujen väliseen työskentelyyn. (Hirard & Sandberg, 2019, s. 28) Verkkototeutusta suunnitellessa myös me huomasimme, kuinka hyödyllistä oli sosiaalialan ja suomen kielen lehtorin tiivis yhteistyö. Kun tarkastelimme sosiaalialan tehtäviä, havaitsimme, että sosiaalialan termit, joita tehtävissä oli, eivät avautuneet suomen kielen lehtorille samoin kuin sosiaalialan lehtorille. Pyrimme tekemään verkkototeutuksen sisällöstä mahdollisimman saavutettavan myös ymmärrettävällä sisällöllä. Yhteistyössä keskityimme karsimaan turhia termejä, yritimme helpottaa tehtävien kieltä ja mietimme mahdollisimman selkeää esitystapaa. Toivoimme, että tehtävät olisivat näin maahanmuuttajaopiskelijalle helpommin ymmärrettävissä. Celian (n.d.) saavutettavuusohjeiden mukaan ymmärrettävyys tehdään selkeällä yleiskielellä ja huomioimalla, että teksti on jäsennelty ja helposti silmäiltävää.

Verkkokurssin sisällössä tulee ottaa myös huomioon kohderyhmän näkökulma ja tarjota sisältöä eri muodoissa (Varonen & Hohenthal, 2017). Tiesimme jo suunnitteluvaiheessa, että haluamme helpottaa tehtäviä selkeillä kuvilla sekä videoilla. Tekstitetyt videot auttavat suomen kielen oppijaa sisällön ymmärtämisessä. Suunnittelimme yhteensä viisi videota verkkototeutuksen sellaisiin kohtiin, joissa arvioimme niiden eniten auttavan opiskelijaa. Loimme videoiden käsikirjoitukset niin, että ne vastaisivat mahdollisimman paljon toteutukseen tulevaa tekstiä. Videoita tehdessä kiinnitimme huomiota, että rakenne ja puhe niissä olisi selkeää.

Toiveemme oli, että yhdessä suunniteltujen opintojaksojen sisällön, menetelmien ja pedagogisten ratkaisujen lisäksi myös tekniset ratkaisut toteutuksessa tukisivat opiskelijoiden osaamistavoitteiden saavuttamista. Laadukkaan verkkototeutuksen varmistamiseksi mukana suunnittelussa, kurssin rakentamisessa sekä myöhemmin toteutuksessa oli Diakin monimuotopedagogiikan asiantuntija. Hän auttoi meitä samaan toteutuksesta teknisesti toimivaa sekä monessa käytettävyyteen liittyvässä asiassa. Teimme myös toteutukseen tehdyt videot yhdessä hänen kanssaan ideoinnista editointiin.

Rakenteen pedagogiset ratkaisut

Kun kehitetään digitaalista sisältöä sekä osallistumisen ja vuorovaikutuksen mahdollisuuksia verkkokurssille, opettajalla tulisi olla selkeä näkemys kokonaisuudesta ja sisällöistä. Opettajan on mietittävä tarkkaan ennen kurssia opintojen runko, tavoitteet ja aikataulu. (Lyra, 2013, s. 11) Loimme

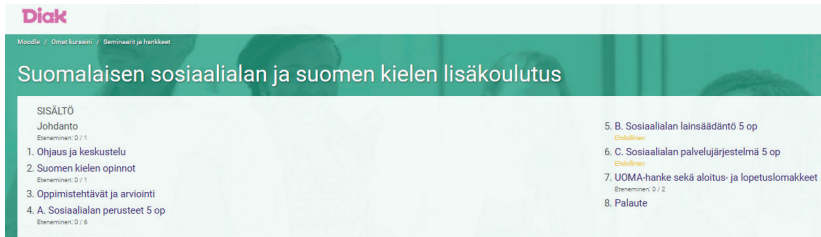
aikataulun (kuva 1) kurssille suunnitteleamme rungon perusteella. Aikataulun avulla rytmitimme koko toteutusta. Aikataulu piti laatia niin, että TE-toimistot laskisivat osallistujien opiskelun päätoimiseksi. Halusimme aikataulusta visuaalisen ja toivomme sen myös helpottavan opiskelijan etenemistä ja koko lisäkoulutuksen hahmottamista.

			
Aika	Aiheet ja ohjeet työskentelyyn	Osio, jota opiskellaan	Tärkeää
vko 6: 3. – 9.2.2020	1) Tutustu koko verkko-opintojaksoon ja tehtäviin 2) Aloita A. sosiaalialan perusteet: suomen kielen tehtävät 3) Aloita haastattelutehtävää - etsi haastateltava ja käy haastattelemassa	A. Sosiaalialan perusteet	Osallistu aloitusohjaukseen ma 3.2. klo 10 - 12
vko 7: 10. – 16.2.2020	Haastattelun purku ja ohjaus	A. Sosiaalialan perusteet	1) Osallistu ohjaukseen to 13.2. klo 10 - 12 2) Palauta haastattelun vastaukset ennen ohjausta ke 12.2. klo 12 mennessä.
vko 8: 17. – 23.2.2020	1) Kirjoita haastattelutehtävän essee 2) Aloita Dokumenttitehtävää – Katso dokumentit 3) Kirjoita oppimispäiväkirjaa	A. Sosiaalialan perusteet	Palauta essee 23.2.
vko 9: 24.2 – 1.3.2020	1) Keskustele dokumenttitehtävästä muiden kanssa 2) Kirjoita analyysi 3) Kirjoita oppimispäiväkirjaa	A. Sosiaalialan perusteet	1) Osallistu yhteiskeskusteluun 24. - 26.2. 2) Palauta analyysi 1.3.

Kuva 1. Havainnekuva pdf-muotoisen aikataulun osasta.

Halusimme kaikki lisäkoulutukseen kuuluvat opintojaksot sekä muut kurssiin ja hankkeeseen liittyvät asiat samalle Moodlen kurssialueelle. Haasteena oli se, että tällä tavalla materiaalia oli paljon. Halusimme kuitenkin mahdollisimman selkeän kokonaiskuvan opiskelijalle opinnoista. Tähän yritimme päästä selkeällä rakenteella ja visuaalisuudella. Verkko-kurssin värimaailmaksi valitsimme vihreän, joka tuli UOMA-hankkeen värimaailmasta. Vihreä väri toistui kurssin kuvien taustalla, taulukoissa sekä symboleissa, joita käytimme osoittamaan tiettyä aihetta kurssilla. Esimerkiksi merkitsimme tehtävän vihreällä ympyrällä, jossa oli T-kirjan keskellä. Symbolien käyttö teki mielestämme ulkoasusta helposti hahmotettavan ja käytettävän.

Teimme erilliset osiot jokaista kolmea viiden opintopisteen opintojaksoa varten. Lisäksi johdannolla, ohjauksella ja keskustelulla, suomen kielen opinnoilla, oppimistehtävillä ja arvioinnilla, lomakkeilla sekä palautteilla oli omat osionsa (ks. kuva 2). Johdattelimme opiskelijan etenemistä pedagogisista syistä niin, että hän ei nähnyt osiota B eikä C ennen kuin oli tehnyt osion A valmiiksi. Teimme tämän ratkaisun, koska halusimme, että opiskelija tekee opintojaksot ja niissä olevat tehtävät tässä järjestyksessä ja ettei hän huolestu lukemisen ja tehtävien määrästä ennen aikojaan. Kaikki muut osiot olivat koko ajan opiskelijan vapaassa käytössä.

Kuva 2. Havainnekuva verkkototeutuksen osioiden opiskelijänäköymästä.

Verkkokurssin osiot ja niiden sisällöt

Johdanto-osio alkaa videolla, jonka tarkoituksena oli antaa lisäkoulutuksesta tietoa sekä esitellä opettajat. Toteutimme johdantovideon kahden lehtorin keskusteluna opintojakson sisällöistä. Ajatuksena oli se, että keskustelun kautta saadaan välitettyä tunnelmaa siitä, että olemme helposti lähestyttävissä.

Ohjaus- ja keskustelu -osiossa on Open LMS:n Collaborate-aktiviteetti etäohjauksiin, ohjausten tallenteet sekä keskustelualue, jolla opiskelija voi kysyä kaikkia yleisiä asioita koulutuksesta. Verkkototeutusten laatukriteereissä (Varonen & Hohenthal, 2017) mainittua läsnäoloa ja vuorovaikutuksen tunnetta halusimme tuoda tähän osioon omilla kuvillamme. Etäohjauksia oli viisi koko toteutuksen aikana ja olimme ne mietti-neet suunnitteluvaiheessa niin, että ne tukisivat mahdollisimman paljon opiskelijoiden etenemistä. Tallensimme jokaisen ohjauksen, jotta opiskelija voi palata niiden sisältöihin myöhemmin.

Vaikka suomen kielen opinnot on lisäkoulutuksessa integroitu sosiaalialan sisältöihin, laitoimme suomen kielen opinnoille oman osion, koska niihin liittyi paljon sellaista, mikä ei sisälly opintojaksoihin. Yhteensä suomen kielen opinnot ovat viisi opintopistettä koko koulutuksessa ja kielelle on omat oppimistavoitteet. Suomen kielen opinnot -osiossa kieliopinnot-prosessi on avattu opiskelijalle sekä videona alussa että tekstinä osiossa, samoin kuin suomen kielen tehtävien merkitys ja apu tehtäviin. Jokaisen kolmen sosiaalialan opintojakson tehtäviin liittyvistä materiaalisista on tehty sanasto-, rakenne- ja tekstinymmärtämisharjoituksia. Suomen kielen opinnot päädyttiin tekemään kaikissa toteutuksissa erillisellä, ilmaisella Quizlet-alustalla, jonka toteuttivat kaikkien eri toteutusten suomen kielen asiantuntijat yhdessä. Quizletin tekniset ohjeet oli myös tässä osiossa kuten myös lisäharjoituksia linkkeinä erilaisiin suomen kielen nettitehtäviin.

Verkkototeutusten laatukriteerien (Varonen & Hohenthal, 2017) mukaan on syytä varmistua, että arviointi perustuu oppimistavoitteisiin, ja että

arviointi on näkyvästi esillä. Koulutukselle oli yhteisesti luotu arviointikriteerit, joita muokkasimme verkkototeutukseen sopivaksi. Opiskelija sai arviointikriteerit kuhunkin tehtävään erillisenä tiedostona oppimistehtävät ja arviointi -osiosta. Kerroimme myös, että opiskelija saa tehtävistä palautetta, jonka avulla opiskelija voi muokata ja viimeistellä tehtäviään. Koulutuksen aikana opiskelija teki itsearviointia ja reflektointia kirjoittamalla oppimispäiväkirjaa, jonka kirjoittamisen toivoimme kehittävän opiskelijan suomen kielen taitoa. Käytimme Open LMS:n omaa oppimispäiväkirja-aktiviteettia. Portfolion tarkoitus oli toimia kokoavana kansiona, jossa opiskelijalla olisi kurssin päätyttyä kaikki tehtävät viimeisteltyinä samassa paikassa. Toteutuksen aikana huomasimme, että opiskelijoille oli tarpeen myös lähdemerkintöjä koskevat ohjeet sekä mallipohja tehtäviin. Lisäsimme nämä myös tähän osioon.

Rakensimme kaikki kolme viiden opintopisteen osiot A, B ja C rakenteeltaan ja visuaalisesta ilmeeltään samanlaiseksi helpottamaan opiskelijan opiskelua. Osioissa on ensimmäisenä video ja sen jälkeen johdanto-osa, jossa on kerrottu kyseisen opintojakson tavoitteet. Näiden jälkeen on suomen kielen osa, johon oli linkitetty jaksoon liittyvät tehtävät Quizlet-alustalta. Sen jälkeen ovat tehtävänannot ja niihin liittyvät Open LMS:n aktiviteetit, joissa tehtävät tehdään ja johon ne palautetaan. Viimeisenä ovat koko opintojaksoa koskevat materiaalit.

Viiden opintojakson osioita tehdessä pidimme mielessä verkkototeutusten laatukriteereissään (Varonen & Hohenthal, 2017) mainittuja osaamistavoitteita, oppimisprosessia ja pedagogisia ratkaisuja. Yritimme tehdä tehtävänannoista ymmärrettäviä niin, että ne ohjaavat opiskelijoiden työskentelyä ja suunnittelimme niihin kohtia, joissa esimerkiksi välillä tehtiin yhteistyötä toisten opiskelijoiden kanssa. Toimme esille tehtävien aikataulun ja olimme jo suunnitteluvaiheessa pilkkoneet tehtäviä pienempiin osiin. Varmistimme vielä viedessämme materiaalitietoja toteutuksen osioihin lähteiden ajantasaisuuden ja luotettavuuden sekä lähteiden käyttöoikeuden.

Kaksi viimeistä osioita kurssilla koskivat UOMA-hankkeen yhteisiä asioita. Tarvitsimme ESR-hankehallintoon liittyville osallistujien lomakkeille paikan sekä Webropol-kyselyille, joilla kerättiin palautetta jokaisesta viidestä oppimistehtävästä. Ajattelimme, että lomakkeet ja palautteiden linkit voisivat olla samalla kurssialueella koko lisäkoulutuksen kanssa.

Kokemuksia verkkototeutuksesta

Verkossa toteutuva sosiaalialan lisäkoulutus mahdollisti maahanmuuttajaopiskelijalle tavan täydentää osaamistaan ja teki tutuksi sosiaalialan opintoja Suomessa. Palautetta lisäkoulutuksesta keräsimme opiskelijoilta loppuohjauksessa suullisesti sekä hankkeessa yhdessä tehtyjen

palautekyselyiden avulla kirjallisesti. Opiskelijat arvostivat verkkokurssin selkeyttä ja toimivuutta. Opiskelijat nostivat verkkovuorovaikutuksen tärkeään rooliin; ohjaukset ja vertaistuki koettiin hyväksi. Opiskelijat pitivät koulutuksen aiheita, tehtäviä ja materiaaleja hyvin toteutettuina. Suomen kielen opiskelussa käytettyä Quizlet-alustaa ja sinne rakennettuja sisältöjä ja materiaaleja pidettiin hyvinä ja opiskelijat toivoivat voivansa koulutuksen jälkeenkin käyttää Quizletin materiaaleja ja tunnuksia.

Opiskelijat toivoivat verkkototeutukseen lisää ohjauksia ja suullista vertaistyöskentelyä. Toteutuksen aikataulun he kokivat tiukaksi. Nämä opiskelijoiden kehittämispalautteet tukivat havaintojamme. Mielestämme ohjaukset olivat liian pitkiä ja niitä oli liian vähän. Seuraavalla kerralla haluamme lisätä ohjauksien määrää ja vähentää yksittäisen ohjauksen kestoa. Haluamme lisätä toteutukseen myös henkilökohtaisia ohjauksia, sillä koimme niille olevan tarvetta. Huomasimme myös toteutuksen aikataulun kireäksi. Sitä olisi syytä väljentää seuraavalla kerralla pitäen kuitenkin mielessä TE-toimistojen rajoitukset täysiaikaisesta opiskelusta.

Koimme tehtävien arvioinnin haastavaksi. Arviointikriteereitä tulisikin kehittää ja selventää ne myös opiskelijoille koulutuksen alussa. Havaintomme arvioinnista ja muista toteutukseen liittyvistä seikoista olivat samankaltaisia, kuin mitä Valmentavaksi valmiiksi -hankkeen verkkototeutuksesta on saatu (ks. Joshi & Hirard, 2019, ss. 60–61).

Verkko-opiskelu voi olla haastavaa opiskelijalle. Se vaatii opiskelijalta vastuullisuutta ja itseohjautuvuutta sekä kykyä suunnitella omaa ajankäyttöään. Verkko-opinnoissa opiskelijan tulisi hallita myös medialuku- ja kirjoitustaito sekä tekniikan käyttö. (Lyra, 2013, s. 12) Huomasimme, että opiskelijoiden verkko- ja tekstinkäsittelytaidot vaihtelivat paljon. Osa opiskelijoista olisi kaivannut enemmän perehdytystä verkkoalustan ja etäyhteyksien käyttöön. Palautettujen tehtävien ulkoasuissa oli vaihtelevuutta ja lähteiden käyttö sekä lähdeviittaukset olivat paikoin kadoksissa.

Muutosten tekeminen kohderyhmään ja osaamisvaatimukseen rekrytointivaiheessa vaikutti osallistujien opinnoissa suoriutumiseen. Osa opiskelijoista totesikin, että heidän on vaikea opiskella itsenäisesti, koska he eivät ymmärrä tehtäviä. Laatuksiteerien (Varonen & Hohenthal, 2017) mukaan verkkokurssin osallistujilla tulisi olla riittävät pohjatiedot ja -taidot sen suorittamiseksi. Sosiaalialan tehtävät oli rakennettu sitä silmällä pitäen, että osallistujien lähtötaso olisi hankesuunnitelman mukainen.

Oppimistehtäviin liittyvät oppimispäiväkirja ja portfolio olivat opiskelijoille vaikeita käsittää ja jäivät siksi irrallisiksi. Niiden käytön haasteellisuuteen saattoi vaikuttaa se, että ne eivät olleet selkeästi tehtäviä eikä niitä arvioitu. Tämä vaikutti opiskelijoiden motivaatioon tehdä niitä. Opiskelijan tulisi ymmärtää opiskelevansa omaa tulevaisuuttaan varten ja sen tulisi motivoida häntä omatoimiseen opiskeluun. Osa opiskelijoista täytti

oppimispäiväkirjaa niukasti ja se ei täyttänyt tavoitettaan opiskelijoiden itsereflektion välineenä ja suomen kielen kehittymisen tukena. Portfolion kokoamista ei myöskään mielletty tarpeelliseksi.

Tulevassa toisessa toteutuskerrassa lisäämme alkuun monimuotopedagogiikan asiantuntijan ohjauksen digitaalisiin välineisiin ja verkkoalustan käyttöön. Suunnitteilla on myös parempi, juuri tähän toteutukseen räätälöity kirjallinen ohjeistus näihin. Oppimispäiväkirjaa kannattaisi opiskelijoille painottaa enemmän oman oppimisen välineenä. Kannattaisi myös selkeyttää portfolion merkitystä kokonaisuudessa ja pyrkiä ohjeistamaan opiskelijoita niin, että he kokevat portfolion tekemisen mielekkääksi.

Kaksi toteutuskertaa on lyhyt aika siihen, että verkkokurssi saataisiin lopulliseen muotoonsa. Verkko-opetuksen vahvuus on riippumattomuus ajasta ja paikasta ja verkko-opetus vastaakin korkeakoulutuksen tulevaisuuden visioon joustavista ja digitaalisista opintopoluista (OKM, n.d. b). Jatkossa luomaamme verkkototeutuksen mallia voisi käyttää sosiaalialan lisäkoulutuksen pohjana, johon lisättäisi myös muiden nyt kokeiltujen toteutusten, lähiopetus ja työn opinnollistaminen, hyväksi havaittuja elementtejä. Koulutukseen voitaisiin liittää myös henkilökohtaista ura- ja digitaaliohjausta, jotka tukisivat opiskelijoiden jatkokoulutusta ja työllistymistä sosiaalialalle.

Lähteet

- Celia (n.d.). *Saavutettavuus. Verkkopalvelujen saavutettavuusohjeita. Saavutettava verkkopalvelu.* <https://www.celia.fi/saavutettavuus/verkkopalvelujen-saavutettavuus/>
- Hirard, T. & Eskola-Kronqvist, A. (toim.) (2018). *Urareitti-hankkeen satoa – Uusia malleja korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien kielikoulutukseen, ohjaukseen ja osaamisen tunnistamiseen.* Hämeen ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-784-800-8>
- Hirard, T. & Sandberg, R. (2019). Suomen kielen opinnot valmentavassa koulutuksessa. Teoksessa H. Stenberg, T. Hirard, M. Autero & E. Korpela (toim.), *Korkeakouluvalmiuksia maahanmuuttajille – hyvät käytänteet ja suosituksot valmentavaan koulutukseen* (ss. 27 – 35). Metropolia ammattikorkeakoulun julkaisuja. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-328-176-9>
- Hirard, T. & Stenberg, H. (2018). Korkeakouluvalmiuksia maahanmuuttajille nyt myös verkossa. *AMK-lehti/UAS Journal* 3/2018. <https://uasjournal.fi/3-2018/korkeakouluvalmiuksia-maahanmuuttajille-verkossa/>

- Huhtanen, A. (2019). *Verkko-oppimisen muotoilukirja. Käytännön työkalu- ja laadukkaan verkko-oppimisen muotoiluun*. <https://fitech.io/app/uploads/2019/09/Verkko-oppimisen-muotoilukirja-v-1.4.1-web.pdf>
- Joshi, M. & Hirard, T. (2019). Verkkototeutuksen pedagogiset toimintatavat ja oppimisympäristö. Teoksessa H. Stenberg, T. Hirard, M. Autero & E. Korpela (toim.), *Korkeakouluvalmiuksia maahanmuuttajille – hyvät käytänteet ja suositukset valmentavaan koulutukseen* (ss. 53–62). Metropolia ammatti-korkeakoulun julkaisuja. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-328-176-9>
- Lyra, K. (2013). *Oppimismateriaalin kehittäminen verkko-oppimisympäristöön*. Ammatillisen opettajankoulutuksen kehittämishanke. Tampereen ammatti-korkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201302132289>
- Opetushallitus. (n.d.). *Kehittyvän kielitaidon tasojenkuvausasteikko*. Haettu 13.6.2020 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kehittyvan-kielitaidon-tasojen-kuvausasteikko>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM). (n.d.). *Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030*. <https://minedu.fi/korkeakoulutuksen-ja-tutkimuksen-visio-2030>
- Rajala, S., Takaeilola, M. & Sairanen, R. (2018). Suositukset ammatillisesta suomi toisena kielenä -opetuksesta moduulirakenteisessa sairaanhoitajien täydennyskoulutuksessa. Teoksessa T. Hirard & A. Eskola-Kronqvist (toim.), *Maahanmuuttajien urareitit*. HAMK Unlimited Journal 9.5.2018. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020111790783>
- Varonen, M. & Hohenthal, T. (2017). *Verkkototeutusten laatukriteerit*. eAMK-hanke. <https://www.eamk.fi/fi/campusonline/laatukriteerit/>

Liiketalouden alan lisäkoulutusmalli

Piia Hynynen, Mari Kolu & Jaana Koskela

Kokemuksia Suomalaisen työelämän osaaja -korkeakouludiplomista

Suomessa tehdyt selvitykset (esim. Airas ym., 2019; 2020) osoittavat, että maahanmuuttajien voi olla haastavaa selvitä ilman lisätukea korkeakouluopinnoissa. Suomalaisen työelämän osaaja -koulutusprojektissa Jyväskylän ammattikorkeakoulussa etsittiin ratkaisuja haasteeseen. Mukaan valittiin liiketalouden ammattikorkeakouluopinnoista kiinnostuneita maahanmuuttajia, joilla oli kotimaassa hankittu korkeakoulututkinto tai korkeakoulukelpoisuus toisen asteen tutkinnon kautta. Opiskelijat suorittivat suomen kielellä liiketalouden kursseja yhdessä suomalaisten opiskelijoiden kanssa. Lisätukea kielitaidon kehittämiseen ja opiskelu- sekä työ- kulttuurin omaksumiseen saatiin suomen kielen kursseilta, läksykerhosta ja kieliklinikalta. Monenlaisia haasteita, pettymyksiä ja onnistumisia kohdattiin ja ideoita sekä ratkaisuja keksittiin matkan varrella.

Photo by K8 on Unsplash

Suomalaisen työelämän osaaja -korkeakouludiplomi

Suomalaisen työelämän osaaja on korkeakouludiplomi (60 op), joka pilotoitiin Jyväskylän avoimessa ammattikorkeakoulussa liiketalouden alalla vuosina 2019–2020 osana UOMA-hanketta (Uraa ja osaamista korkeakoulutetuille maahanmuuttajille). Koulutus suunnattiin maahanmuuttajille, joilla on taustalla korkeakouluopintoja kotimaasta tai Suomesta.

Koulutuspilotin taustalla olivat lukuisissa eri hankkeissa ja erityisesti Urareitti-hankkeessa (2015–2018) kertyneet kokemukset ja tulokset korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien työllistymisen esteistä (Alila ym., 2018). Esteiksi on tunnistettu puutteellinen suomen kielen ja erityisesti ammattisanaston hallinta sekä suomalaiseen työelämään liittyvien pelisääntöjen tunteminen. Koska työllistyminen omaa koulutustasoa vastaaviin tehtäviin on hankalaa, haluttiin tällä koulutuksella tukea työllistymistä ja urapolkua Suomessa.

Opinnot oli suunniteltu kestäväksi 1–1,5 vuotta, mikä tarkoittaa n. 20–30 opintopisteen lukukausivauhtia. Koulutuksen aikana opiskeltiin suomen kieltä ja suomalaisia työelämätaitoja sekä samanaikaisesti oman valinnan mukaan liiketalouden ammattiopintoja. Opintojaksoja oli verkossa ja luokassa suomalaisten opiskelijoiden kanssa. Opiskellessa kirjoitettiin esseitä ja raportteja, luettiin materiaaleja, pidettiin esityksiä ja tehtiin ryhmittöitä. Koulutukseen kuului myös projektiopintoja ja työharjoittelua. Opiskelijoilta kerättiin opiskelun kuluessa palautetta. Tämän artikkelin sitaattit on koottu opiskelijapalautteista.

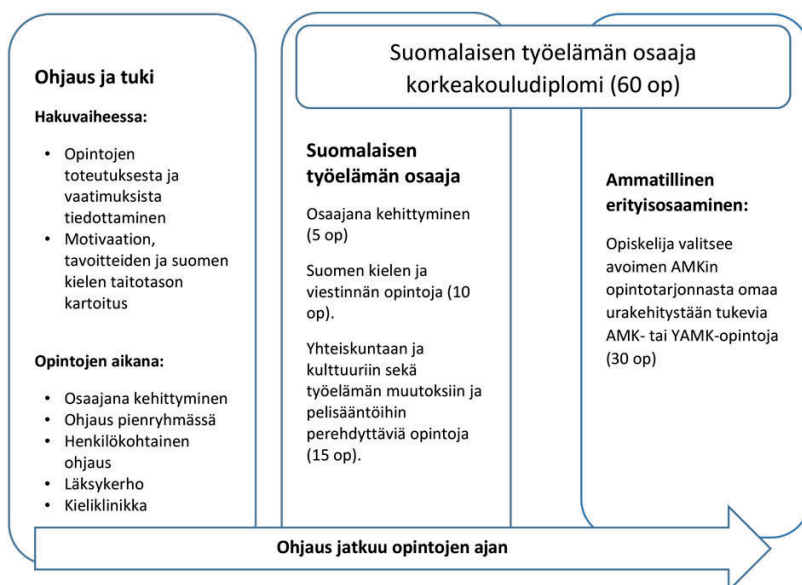
Yksilöllisen opintopolun suunnittelu käyntiin jo valintahaastattelussa

Koulutukseen oli jatkuva haku, ja hakuprosessi käynnistyi täyttämällä Jyväskylän ammattikorkeakoulun verkkosivulla oleva hakulomake. Hakulomakkeen täyttämisen jälkeen koulutuksesta kiinnostunut hakija pyydettiin joko kasvokkain tai verkossa toteutettuun haastatteluun.

Haastattelut muodostuivat mukaviksi juttelutuokioiksi, joiden aikana karotettiin sekä hakijan sopivuutta hankkeeseen että opintojen vastaavuutta hänen elämäntilanteeseensa ja tarpeisiinsa. Haastattelussa keskusteltiin aiemmista opinnoista ja työkokemuksesta, suomen kielen suullisesta ja kirjallisesta taitotasosta, opiskelutaidoista, motivaatiosta, ajankäytöstä, rahoituksen selvittämisestä sekä tulevaisuuden suunnitelmista.

Näiden kysymysten kautta saatiin kaikkien hakijoiden kanssa päätettyä, kannattaako hakijan tulla opiskelemaan UOMAan vai tukisiko jokin muu koulutus paremmin hänen kehittymistään ja työllistymistään. Esimerkiksi joidenkin hakijoiden suomen kielen taito ei ollut riittävä

korkeakouluopintoihin. Heidät ohjattiin kartuttamaan suomen kielen taitoa ja kannustettiin hakeutumaan muihin ammatillista osaamista kehittäviin opintoihin tai myöhemmin uudelleen UOMA-opintoihin. Muutama valituksi tullut opiskelija ei ottanut paikkaa vastaan, koska pääsi mukaan muihin omaa kehittymistä tukeviin koulutuksiin. Kuviossa 1 havainnollistetaan Suomalaisen työelämän osaaja -korkeakouludiplomin pilotoinnissa toteutettua opintojen rakennetta, opintojen keskeisiä sisältöjä ja ohjauksen roolia.

Kuvio 1. Suomalaisen työelämän osaaja -korkeakouludiplomin pilotointi.

Uusia mahdollisuuksia kohti ohjaamassa

Opiskelijoilla oli hyvin erilaisia taustoja ja toiveita opinnoilta, minkä vuoksi oli mielenkiintoista pohtia jokaiselle sopiva yksilöllinen opintokokonaisuus sekä sisällön että vaativuustason puolesta. Koulutustaustat vaihtelivat kotimaassa suoritetusta maisteritutkinnosta keskeneräisiin korkeakoulututkintoihin ja lukiokoulutukseen. Suomessa asuessaan osa oli suorittanut lisäksi toisen asteen ammatillisen tutkinnon, mikä ei kuitenkaan avannut ovia työelämään.

Monille oli kertynyt useita vuosia oman alan työkokemusta jo ennen Suomeen muuttoa. Suomessa asuessaan he olivat olleet erilaisissa työkokemuksissa ja -harjoittelussa, mutta eivät olleet vielä työllistyneet koulutustaan vastaaviin tehtäviin.

Pilotin aikana henkilökohtaiset opintovalinnat suunniteltiin Osaajana kehittymisen opintojaksolla yhdessä opettajatutorin, tutoropiskelijoiden sekä ryhmän kanssa. He perehtyivät etukäteen itseään kiinnostaviin liike-elämän perus- tai ammattiopintoihin sekä kieli- ja työelämäopintoihin opintojaksokuvausten perusteella. Osa tarvitsi enemmän tukea opintojen valintaan, kun taas osa teki päätöksensä itsenäisesti. Myös opintojen vaativuustaso mietittiin sen mukaan, millaista osaamista opiskelijalla oli entuudestaan ja millaisia tavoitteita hänellä oli UOMAn jälkeiselle ajalle. Osa opiskelijoista halusi pääasiassa täydentää aikaisempaa osaamistaan ja osan tavoitteena oli vahvistaa suomenkielisen ammattisanaston hallintaa.

Kaikki menee hyvin koska olen ihan tottunut projektien suunnittelemiseen, toteutukseen ja analysoimiseen, koska on suorittanut paljon samanlaisia projekteja kotimaassa. En huolehdi tästä kurssista ollenkaan.

Opettajatutorin rooliksi muodostui pitää silmällä esim. avoimen AMK:n väylän vaatimusten täyttymistä ja antaa tukea opintojen yhteensovittamisessa. Alkuvaiheessa ohjausta ja tukea kaivattiin eniten, jotta järjestelmät, opiskelutavat, kampuksen palvelut ja toimijat sekä opintojaksot saatiin tuntumaan tutulta. Orientaatiopäiviin osallistuminen on tärkeää avoimen AMK:n opiskelijalle. Siellä kehittyy luottamus omiin opiskelutaitoihin sekä yhteys opettajatutoriin, jolta voi kysyä apua koko opintojen ajan.

Opiskelijat tutustuivat toisiinsa orientaatiopäivien aikana, Osaajana kehittymisen viikoittaisissa tapaamisissa sekä suomen kielen opinnoissa. Heistä muodostui iloinen, ahkera ja luottavainen porukka, joka auttaa toinen toistaan. Heistä oli toisilleen iloa, tukea ja apua opintojen aikana ja varmasti opintojen jälkeenkin. Onneksi kevään 2020 aloittajatkin ehtivät olla kampuksella pari kuukautta ennen korona-aikakautta, jotta he ehtivät tutustua toisiinsa, opettajiin ja opintojaksojen vaihteleviin ryhmiin ennen etäopiskeluun siirtymistä. Osa opinnoista oli verkossa jo ennen kokonaan etäopiskeluun siirtymistä, joten he olivat tottuneet toimimaan verkko-oppimisympäristöissä. Silti muutos oli suuri jokaiselle, koska työskentelyolosuhteet muuttuivat kotonakin. Oppimistulokset pysyivät tästä huolimatta hyvinä ja suorituksia kertyi mukavaan tahtiin.

Osaajana kehittyminen koostui opiskelutaitojen ja JAMKin järjestelmien orientaatiosta, työnhakutaidoista, ryhmäytymisestä, jatko-opintoinfoista ja läksykerhosta. Tapasimme keskimäärin kerran viikossa ja treenasimme työnhakuun liittyviä aiheita ja tehtäviä. Usein oli teemana läksykerho, jolloin juttelimme kuulumisten lisäksi kaikkien opintojen harmit, ilon aiheet ja haasteet. Opiskelu vieraalla kielellä ja uudessa opiskelukuluttuurissa on vaativaa. Se ei ole vain erilaisten ammattisanojen tai murreilmaisujen ymmärtämistä vaan pitää ymmärtää erilaisia tapoja ilmaista asioita. Esimerkiksi opiskelutehtävien toimeksiannot saattoivat osoittaa vaikeaselkoinen, koska opiskelijan olisi pitänyt ymmärtää "rivien välistä" asioita.

Moni huoli ratkesi joko luokassa tai Zoomissa, kun katsoimme yhdessä verkkotyötiloja ja tehtävänantoja tai mietimme opintovalintoja. Joskus auttoi tehtävänantojen selkeyttäminen ja purkaminen yhdessä opiskelijan kanssa, jolloin opiskelija pääsi taas itsenäisesti eteenpäin. Jokaisen verkkotyötilan ja opintojakson rakenne on erilainen ja tehtävät on listattu eri tavoin, jolloin voi olla hankalaa pysyä kärryillä siitä, mitä milloinkin pitää tehdä ja millä tavalla. Oppimisen esteet olivat usein ratkaistavissa yksinkertaisilla keinoilla, tarvittiin vain pientä varmistusta ja rohkaisua siitä, että opiskelija oli ymmärtänyt lukemansa ja kuulemansa oikein. Opiskelijoilla oli aktiivinen rooli läksykerhoissa, eikä se aina tuntunut kovin helpolta, kuten seuraavasta opiskelijan kommentista voi päätellä.

Kun meillä on läksykerho, se on minulle tosi vaikeaa, koska minun täytyy vastata ja kommentoida. Puolentoista tunnin kuluttua olen jo väsynyt, ja pää oli kipeä. Mutta mielenkiintoinen asia on, että seuraavana päivänä puhun vähän paremmin suomea.

Hankkeen aikana iloitsimme yhdessä monta kertaa siitä, miten hienosti opiskelijat hoitivat haastavatkin tehtävät ja tilanteet. On välillä hyvinkin raskasta opiskella ei-äidinkielellä korkeakoulutason opintoja, kirjoittaa pitkiä akateemisia raportteja ja lisäksi yrittää ymmärtää puhekieltä puhuvia ihmisiä luokassa tai WhatsApp-ryhmissä. Myös opiskelu itsessään voi olla erilaista kuin kotimaassa. Esimerkiksi ryhmätöitä oli lähes jokaisella opintojaksolla ja niihin tuli panostaa kunnolla. Opiskelijat kertoivat siitä, että ryhmissä oli mukavaa olla ja heidät otettiin hyvin vastaan, mutta puhekielen takia oli vaikeaa välillä ymmärtää keskustelua. Kaikesta haasteellisuudesta huolimatta opiskelijat olivat rohkeita, ahkeria ja yrittivät parhaansa. Jokainen kehittyi opintojen aikana paljon sekä suomen kielen että opiskelujen suhteen. Vihot, tietokoneet ja aivot täyttyivät uusista sanoista ja suomen kulttuurista.

UOMA-opintojen edetessä kuulumme opiskelijoilta onnistumisen kokemuksista, mutta myös erilaisista peloista ja ahdistuksesta opintoihin liittyen.

Minulla on oikeasti hermot tiukoilla, koska pelkään että kurssi epäonnistuu.

Pelkäsin, että tentti olisi paljon vaikeampi. Onneksi kaikki kysymykset ja termit olivat tuttuja.

Esitykset kurssilla olivat todella hyödyllisiä ja opin paljon uutta sanastoa, jota voin käyttää tulevaisuudessa.

Uoma antaa uusia mahdollisuuksia. Päätavoitteeni on saada työpaikka. Nyt tiedän, että osaan.

Ilon aiheina opiskelijat mainitsivat palautteessa mielenkiintoiset kurssit, suomen kielen opiskelun, oman UOMA-ryhmän sekä muiden opintojaksojen ryhmien tuen. He kiittivät myös meitä hankeihmisiä sekä opiskelijatutoreita tuesta, jota saivat aina tarpeen tullen. Oli hyvä päästä puhumaan suomea joka päivä opinnoissa, vaikka omaan lähipiiriin ei kuuluisi suomalaisia. Sanavarasto kehittyi paljon sekä liiketalouden alalta että arjesta. Myös omaan liikeideaan sai tukea opinnoista ja verkostojen laajentumisen myötä.

Suomen kieltä treenaamassa

Suomen kielen opettaja oli aluksi mukana pilotissa pitämässä lähtötasotestejä opiskelijoille. Testien perusteella tarkasteltiin yhdessä pääsykoehaastattelusta saatujen tietojen kanssa, riittääkö hakijan suomen kielen taso korkeakouluopiskeluun ja kielitaidon kehittämiseen korkeakouluympäristössä ja mistä suomen kurssista opiskelijan olisi hyvä JAMKissa aloittaa. Kaikki opiskelijat aloittivat ainakin yhden suomen kurssin. Osa meni harjoittelemaan tekstitaitoja Kirjoita suomeksi -kurssille ja osa osallistui suomen peruskursseille taitotasonsa mukaan. Jotkut trenasivat suomen kieltä myös suomalaisille opiskelijoille tarkoitetuilla tukikursseilla ja viestinnän kurssilla.

Tosi hyödyllistä. Suomen kurssi oli tosi hyvä ja tiedän, että voin opiskella suomeksi ammattiopintoja. Se on tosi vaikeaa, mutta mahdollista.

Hankkeen aikana havaittiin, että kielitaidon kehittyminen riippuu lähtötason lisäksi siitä, kuinka paljon opiskelija käyttää suomen kieltä arjessaan. Vaikka kaikki opiskelijat opiskelivat suomen kielen, liiketalouden ja työelämäopintoja suomen kielellä, muu suomen kielen käyttö osoittautui kuitenkin erottavaksi tekijäksi. Suomenkielisessä työympäristössä työskentely ja suomenkieliset ystävät auttoivat kehittämään suomen kielen taitoa kaikkein nopeimmin.

Kaikki nämä kielenoppimisen tavat lisäävät opiskelijan kielitaidon lisäksi kulttuurintuntemusta. Kielitaito on kiinteästi sidoksissa siihen, miten kieltä käytetään yhteisössä. Suomen kielen opettajalla ja myös muilla hankkeessa opiskelijoita ohjanneilla on ollut tärkeä rooli myös linkkinä opiskelijan ja suomalaisen kulttuurin välillä. Opiskelijoiden kanssa on pohdittu suomen kursseilla mm., miten suomalainen kirjoittaa sähköpostia työnantajalle ja millaisilla sanoilla omaa osaamista voi kuvata työhaastattelussa.

Huomaan, että aloin ymmärtää paremmin merkityksiä, kun suomalaiset puhuvat keskenään.

Apua kieliklinikoilta

Opiskelijoiden suomen kielen taitojen kehittämiseksi ja tukemiseksi päätettiin aloittaa kieliklinikkatapaamiset maaliskuussa tehdyn tarvekyselyn tulosten perusteella. Kyselyssä nousi esille yksilöllisen, opiskelijalähtöisen ohjauksen tarve. Tarve oli havaittu jo aikaisin syksyllä, kun läksykerhossa keskityttiin enemmän kieleen kuin ammatillisen opiskelun muihin haasteisiin. Kun suomen kielen opettaja tuli täysipainoisemmin mukaan hankkeeseen maaliskuussa 2020, päästiin suomen kielen ohjaukseen kehittämään. Idea on lähtöisin tukiovetustoiminnasta: JAMKissa S2-opiskelijoille ja syksystä alkaen myös suomenkielisille opinnäytetyön tekijöille voidaan tarvittaessa järjestää yksilöllisempää klinikamuotoista kielenohjausta.

Kieliklinikka-aikoja tarjotaan opiskelijoille kerran viikossa WhatsApp-ryhmässä ja tulijoita on ollut tasaisesti aina, kun aikoja on ollut tarjolla. Korkeakouluopinnoissa tarvitaan korkeaa kielitaitotasoa abstraktien käsitteiden ja mutkikkaiden uusien asioiden oppimiseksi. Hankkeeseen osallistuvien opiskelijoiden kielitaidon haasteet ovat samansuuntaisia kuin muutenkin korkeakoulussa opiskelevien maahanmuuttajien haasteet. Haasteet liittyvät sekä kielitaitoon että opiskelukulttuuriin.

Klinikkatapaamisissa onkin käyty läpi niin tehtävänantoja kuin niihin vastauksiksi kirjoitettuja tekstejäkin suomen kielen kannalta. Myös esimerkiksi etäopiskelun edellyttämät tietotekniset taidot ovat olleet haasteena joillekin opiskelijoille. Siksi tekniikkaakin on testailtu kieliklinikoilla.

Pidän siitä, että ymmärrän jotain, ja pääni ei vahingoitu suomen kielestä. Pelkäsin, että se olisi paljon pahempaa.

Vinkkejä maahanmuuttajaopiskelijoiden ohjaamiseen

Läksykerhossa ja kieliklinikoilla törmättiin samaan haasteeseen: Opintojaksojen ohjeistukset ja tehtävänannot saattoivat olla hyvin abstrakteja ja monimutkaisia ja opettajien sekä muiden opiskelijoiden käyttämä kieli-muoto suomea toisena kielenä puhuvalle opiskelijalle käsittämätön. Opiskelijoille annettavien ohjeiden vaikeaselkoisuus on ongelma esteettömyysnäkökulmasta myös suomenkielisten opiskelijoiden kannalta.

Suomenkieliset opiskelijat ovat usein koulupolullaan tottuneet abstraktiin käsitteistöön, opiskelijan itsereflektioon ja muihin suomalaisen opiskeludiskurssin piirteisiin. JAMKin ohjaus- ja opetushenkilöstön taitoa kohdata maahanmuuttajaopiskelijoita päätettiin tukea tuottamalla työkalupakki kulttuuri- ja kielitietoisuuden lisäämiseksi ja selkeämpien opiskelumateriaalien tuottamiseksi. Työkalupakki sisältää konkreettisia vinkkejä,

miten ohjata opiskelijaa, jolla on kielellisiä haasteita tai joka tulee erilaisesta opiskelukulttuurista.

Joitakin termejä on todella vaikea muistaa muulla kuin äidinkielellä.

Pilottiin rakennettiin raamit

Pilottia suunnitellessamme mietimme myös taloudellisia kysymyksiä. Miten opiskelija rahoittaa elämänsä opintojen aikana? Mistä korkeakoulu saa rahoituksen koulutuksen järjestämiseen? Opiskelijan kannalta erilaisia opiskeluun liittyviä reunaehtoja selvitettiin yhteistyössä paikallisen TE-toimiston asiantuntijoiden kanssa. Koulutus suunniteltiin siten, että se mahdollistaa joustavasti erilaisissa elämäntilanteissa olevien opiskelijoiden osallistumisen.

Pilotoimiamme malli madaltaa kynnystä korkeakouluun. Opiskelijat pääsivät kokeilemaan korkeakouluopintoja ilman pääskykokeita, heitä tuettiin ja ohjattiin opintojen aikana ja opintojen suunnittelun lähtökohtana oli opiskelijan osaaminen. Opinnot koostettiin tutkinto-ohjelmien opintotarjonnasta ja siten niitä voi myöhemmin hyödyntää osana tutkintoja tai ne voivat johtaa polkuopintojen myötä ammattikorkeakoulututkintoon. Airaksen ym. (2019, 2020) ehdotukset nivelvaiheeseen ja opinnoissa tukemiseen näyttävät olevan saman suuntaisia pilottimme toimintatapojen kanssa.

Pilotin järjestäminen avoimen AMK:n toimintana osoittautui toimivaksi, se tarjosi valmiit käytännöt korkeakoululle koulutuksen rahoitukseen ja helpottaa siten koulutusmallin vakinaistamista myöhemmin.

Onnistumisia ja uusia haasteita

Opiskelijoiden ohjauksessa tulivat esille heidän onnistumisen kokemuksensa ja kehittymisharppauksensa. Välillä he kokivat oppimistehtävät hankaliksi, ja heillä oli haasteita suomen kielen kanssa. Henkilökohtainen opintosuunnitelma auttoi opiskelijoita suuntaamaan opintojaan kehittämistä vaativiin suuntiin, esim. suomen kielen taitoon, työelämätaitoihin tai liiketalouden osaamiseen. Opiskelijat kokivat hyödyllisenä suomen kielen taitojen karttumisen kannalta sen, että he osallistuivat kantasuomalaisien kanssa samoille opintojaksoille.

Ohjaajien kanssa käytiin läpi JAMKin tietojärjestelmiä ja opiskelun tapoja. Läksykerhossa ja kieliklinikalla selvitettiin oppimistehtävien sisältöjä ja vaatimuksia. Ilman tätä tukea olisi ollut hankalampaa selvittää opinnoista ja päästä sisään järjestelmien kiemuroihin.

Lähtötason kartoittamisen todettiin olevan tärkeä osa hakuvaihetta, mutta se ei ole aukoton järjestelmä. Matalat pisteet lähtötasotestistä saanut opiskelija saattoi kohentaa kielitaitoaan paljon ja onnistua hyvin opinnoissa, mikäli asenne, edellytykset ja sosiaalinen verkosto olivat otolliset suomen kielen oppimiselle. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen todettiin myös antavan hyvät valmiudet suomenkielisille saman alan opintojaksoille osallistumiseen.

Hankeen aikana opiskelun haasteisiin löydettiin erilaisia ratkaisuja. Haluamme jakaa teille lukijoille myös hyvät käytänteet, joita hankkeessa onnistuneesti testattiin:

- ✓ opiskelijälähtöinen ja ratkaisukeskeinen näkökulma
- ✓ jatkuva ohjaus, läksykerho ja kieliklinikka
- ✓ vertaisryhmän kokoaminen ja vertaistuki
- ✓ opiskelijatutorit käytännön apuna
- ✓ kattava orientaatio järjestelmistä ja opiskelutavoista sekä oppimistavoitteiden ja opintojen rakenteen suunnittelu
- ✓ kielitaidon tason testaus pohjana opintojen suunnittelulle
- ✓ välipalautteen kysyminen opintojaksojen opettajilta
- ✓ työkalupakki opettajille kieli- ja kulttuuritietoisuudesta.

Kaikki on ok. Nyt mä tiedän, mikä on mun tie ja miksi mä opiskelen.

Lähteet

- Airas, M., Delahunty, D., Laitinen, M., Shemsedini, G., Stenberg, H., Saarilammi, M., Sarparanta, T., Vuori, H. & Väätäinen, H. (2019). *Taustalla on väliä. Ulkomaalaistaustaiset opiskelijat korkeakoulupolulla. Arviointiraportti*. Julkaisu 22:2019. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. <https://karvi.fi/publication/taustalla-on-valia-ulkomaalaistaustaiset-opiskelijat-korkeakoulupolulla/>
- Airas, M., Delahunty, D., Laitinen, M., Shemsedini, G., Stenberg, H., Saarilammi, M., Sarparanta, T., Vuori, H. & Väätäinen, H. (2020). *Taustalla on väliä. Ulkomaalaistaustaiset opiskelijat korkeakoulupolulla*. Tiivistelmät 2:2020. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Haettu 15.5.2020 osoitteesta <https://karvi.fi/publication/taustalla-on-valia/>
- Alila, J., Hiitelmä, E., Kolu, M. & Mäntysaari, A. (2018). Suomalaisen työelämän osaa- ja -korkeakouludiplomi. Teoksessa T. Hirard & A. Eskola-Kronqvist (toim.), *Maahanmuuttajien urareitit*. HAMK Unlimited Journal 21.4.2018. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020111790793>
- Hynynen, P., Kolu, M. & Koskela, J. (2020). Kokemuksia Suomalaisen työelämän osaa- ja -korkeakouludiplomista. *HAMK Unlimited Journal* 6.11.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020102687719>
- Artikkeli on julkaistu Hämeen ammattikorkeakoulun HAMK Unlimited Professional -lehdessä lisenssillä CC BY-SA 4.0 (ISSN 2343-4694)

Suomen ja ruotsin
ammattillinen kielikoulutus
– ammatilliseen kielen
opetukseen soveltuvat mallit

Hertta Erkkilä & Maria Åhman-Nylund

Ammatillinen kielikoulutus työpaikalla korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille

Ruotsin ja suomen kielen pienryhmäkoulutukset
paikallisen yrityksen työntekijöille

Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien ammatillinen suomen ja ruotsin kielitaito vahvistui UOMA-hankkeen ja Fresh Servant oy:n yhteistyönä toteuttamissa koulutuksissa. Kurssien aikana osallistujat kartuttivat kielitaitoaan sekä lähiopetuksessa että verkkotapaamisissa. Toteutuksiin kuului myös suomalaista työelämää käsittelevä osuus. Osallistujapalautteen mukaan koulutus koettiin henkilökohtaisena, tärkeänä ja tehokkaana.

Tausta

Centria-ammattikorkeakoulu toimii kaksikielisellä alueella Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla, ja kansainvälinen kauppa on paikallisessa elinkeinoelämässä vahvasti edustettu (Pohjanmaa lukuina 2019, n. d.). Siksi liiketalouden alalla työskenteleviltä toivotaan usein kolmen kielen, eli suomen, ruotsin ja englannin kielen, hallintaa. Varsinkin maahanmuuttajataustaiselle korkeakoulutetulle henkilölle, jonka äidinkieli ei ole mikään näistä kolmesta kielestä, tämä voi olla haasteellista. Tähän haasteeseen haluttiin UOMA-hankkeen paikallisilla toiminnoilla tarjota apua ja tukea, ja siksi hankesuunnitelmaan kaavailtiin sekä suomen että ruotsin kielen ammatillista koulutusta. Lähtökohtana suunnittelussa oli Urareitti-hankkeessa terveysalalle kehitetty ammatillinen kielikoulutusmalli (Kuparinen, Rajala, Granlund & Laitala, 2018), jota haluttiin muokata myös esim. liiketalouden alalle sopivaksi.

Komppa (2015) kuvailee problematiikkaa siinä, että korkeakoulutusta vastaavat työtehtävät vaativat usein hyviä tai erinomaisia kielitaitoja. Sille tasolle ei päästä, jos maahanmuuttaja esimerkiksi suorittaa korkeakoulututkintonsa englanninkielisessä koulutusohjelmassa Suomessa. Saman ongelman nostavat esiin myös Shumilova, Cai ja Pekkola (2012, s. 52), joiden mukaan englanninkielisen tutkintokoulutuksen aikana ei ole mahdollista opiskella riittävästi suomen kieltä. Kokemuksemme mukaan tutkinnon suoritusmaasta riippumatta korkeakoulutettu maahanmuuttaja joutuu usein aloittamaan työuransa Suomessa puutteellisen kielitaidon vuoksi esimerkiksi tuotantotyössä. Tätä ilmiötä käsittelevät myös Larja ja Luukko (2018) artikkelissaan koulutuksen ja työn vastaavuudesta. He kertovat, että itsensä ylikoulutetuiksi kokevien mukaan syy siihen, ettei koulutusta vastaavaa työtä ollut saatu, johtuu hyvin usein (40 prosentissa tapauksista) puutteellisesta kielitaidosta (Larja & Luukko, 2018, s. 44). Näemme, että ammatillinen kielikoulutus voi näin ollen auttaa työntekijöitä myös etenemään urallaan.

Toivasen ja Väänäsen (2018, s. 164) mukaan "kielitaito luo pohjan kommunikaatiolle ja yhteiselle ymmärrykselle työstä ja työpaikan toimintatavoista". Se vaikuttaa työn sujuvuuteen, lisää valmiuksia oppia työelämäkulttuuria ja vähentää väärinkäsityksiä. Myös sanattoman viestinnän ymmärtäminen on osa tätä kokonaisuutta, sillä suomalaisen kulttuuriin kuuluvat sanattomat viestit saattavat poiketa siitä, mihin maahanmuuttaja on omassa kulttuurissaan tottunut (Bergbom, 2018; Toivanen & Bergbom, 2018). Esimiehet, avainhenkilöt ja työntekijät korostavat kaikki Bergbomin (2018, s. 98) artikkelissa suomen kielen riittävän hallitsemisen tärkeyttä sujuvan vuorovaikutuksen ja yhteistyön mahdollistajana. Yhteisen kielen puuttuminen vaikeuttaa kommunikaatiota ja aiheuttaa väärinkäsityksiä. Kun tämä yhdistetään kulttuurieroihin, voi tilanne Bergbomin mukaan johtaa työntekijöiden välisiin ristiriitoihin.

Ammatillisen kielitaidon vahvistaminen oli lähtökohta UOMA-hankkeessa suunnittelemallemme ja toteuttamallemme koulutukselle. Artikkelimme käsittelee hankkeen aikana Kokkola–Pietarsaari-alueella järjestettyä kielikoulutusta. Käymme ensin läpi kevään 2019 aikana toteutetut, lyhyempikestoiset koulutukset, sillä ne vaikuttivat osaltaan luvussa kolme kuvattu kielikoulutuksen syntyyn. Luvussa kolme kerromme tarkemmin lukuvuoden 2019–2020 aikana toteutetusta kielikoulutuksesta alueella toimivassa yrityksessä. Lopuksi pohdimme vielä kielitaidon kehittymistä, kielikoulutusten tulevaisuutta ja väyliä toteuttaa niitä.

Kevään 2019 kokeilut

Kevään 2019 aikana teimme UOMA-hankkeessa muutamia kielikoulutukseen liittyviä kokeiluja sen jälkeen, kun olimme perehtyneet Urareitti-hankkeessa kehitettyyn ammatillisen suomen kielen koulutusmalliin (Kuparinen ym., 2018) ja pohtineet, mitkä osat siitä sopisivat liiketalouden alalle. Ensin meille tarjoutui mahdollisuus järjestää kielikoulutusta alueen suuryrityksen työntekijälle. Sen jälkeen UOMA-hanke oli mukana suunnittelemassa ja järjestämässä Pietarsaaressa seminaaria, jonka tavoite oli näyttää paikallisille yrityksille, että alueen maahanmuuttajilla on paljon osaamista ja potentiaalia, josta näillä yrityksillä voisi olla hyötyä.

Kielikoulutuskokeilu

Olimme keväällä 2019 yhteydessä alueella toimivaan suuryritykseen, jolla on myös ulkomaalaisia työntekijöitä. Kaksikielinen yritys tiedosti kielitaitoon liittyvät haasteet ja oli kiinnostunut mahdollisuudesta osallistua UOMA-hankkeen kielikoulutukseen. Kävimme yrityksen kanssa suunnittelupalaverin, jonka tuloksena he halusivat tarjota mahdollisuutta kielikoulutukseen yhdelle heidän uusista työntekijöistään. Myös työnantaja sitoutui koulutukseen tarjoamalla suoritettua koulutuksesta bonuksen tälle työntekijälle.

Suunnittelun aikana keskustelimme erityisesti siitä, millaisia kielenkäyttötilanteita työntekijän päiviin sisältyy sekä millaisia haasteita ammatti kielen oppimiseen liittyy. Edelleen on hyvin yleistä, että suomen kursseilla opitaan peruskielitaito, mutta alakohtainen sanasto opitaan useimmiten vasta työelämässä, kuten myös puhekieli (Pusa, Lampinen & Ryyänen-Jussila, 2017, ss. 17–20). Koulutus, johon tekemämme suunnitelman mukaan kuuluisi työtehtäviin liittyviä suomen ja ruotsin kielen tehtäviä, jäi kuitenkin tässä yrityksessä kesken työhön perehtymisen ja työkiireiden vuoksi. Jäimme pohtimaan, olisiko esimerkiksi säännöllinen pienryhmäopetus tukenut tätä opiskelijaa paremmin ja saanut hänet sitoutumaan opiskeluun.

Seminaari Pietarsaassa

Pietarsaassa järjestettiin 8.5.2019 yrityksille suunnattu seminaari, jolla haluttiin edistää ulkomaalaisten työntekijöiden palkkaamista alueen yritykseen. Seminaarin ohjelmaan kuului maahanmuuttajien ja yritysten puheenvuoroja sekä eri hankkeiden ja organisaatioiden esittelyt siitä, millaista tukea ja apua he voivat tarjota yrityksille, jotka palkkaavat ulkomaa-laista työvoimaa. Tapahtumassa oli puhujina muun muassa kaksi Centrian alumnioiskelijaa. UOMA-hanke tarjosi tilaisuuteen osallistuneille opiskelijoille ohjausta ja tukea ruotsin ja suomen kielen osalta, sillä seminaari oli kaksikielinen.

Kyseinen seminaari oli UOMA-hankkeelle myös myöhemmän kielikoulutuksen osalta yritys yhteistyön alku. Seminaarin myötä saimme yhteyden Fresh Servant oy:n kanssa, sillä yrityksen edustaja oli puhumassa tilaisuudessa. Hän kertoi tuolloin, että heillä oli hyviä kokemuksia ulkomaalaisten työntekijöiden palkkaamisesta. Esityksensä jälkeen puhuja sai kysymyksen siitä, onko yritys tarjonnut työntekijöilleen kielikoulutusta. Kävi ilmi, etteivät he olleet sitä vielä tehneet, mutta olisivat siitä mahdollisesti kiinnostuneita. Siksi yritykselle tarjottiin seminaarin jälkeen mahdollisuutta räätälöidä UOMA-hankkeen kohderyhmään kuuluville työntekijöilleen ruotsin ja suomen kielen ammatillista kielikoulutusta, ja yritys vastasi myönteisesti tarjoukseen.

Kielikoulutukset Fresh Servant -yrityksessä

Olimme saaneet aiemmin järjestetyn seminaarin kautta yhteyden alueella toimivaan yritykseen nimeltään Fresh Servant oy. Halusimme olla mahdollistamassa heidän työntekijöilleen kielikoulutuksen. Koulutuksen suunnittelu käynnistyi toukokuussa 2019. Suunnitteluun osallistuvat hankevastaava ja asiantuntija Maria Åhman-Nylund (ruotsin kielen opetus), asiantuntijat Hertta Erkkilä (suomen kielen opetus) ja Teija Muuraiskangas (työelämäkoulutus) sekä Fresh Servant oy:n henkilöstöpäällikkö Paula Bodbacka. Tuolloin sovittiin, että yrityksen henkilöstölle tarjotaan mahdollisuutta osallistua työpaikalla järjestettävään kielikoulutukseen. Palaverissa sovittiin myös aikataulusta ja markkinoinnista. Syksyllä 2019 toteutettaisiin ammatillisen ruotsin kielen kurssi ja vastaavasti keväällä 2020 ammatillisen suomen kielen kurssi. Yritys tiedottaisi henkilökunnan viikkokirjeessä mahdollisuudesta osallistua koulutukseen työpaikalla. Koulutuksen ajankohta pyrittäisiin sovittamaan niin, että kursseille olisi mahdollista osallistua joko työvuoron päätteeksi tai ennen työvuoron alkua.

Fresh Servant on monikielinen ja -kulttuurinen työyhteisö. Suunnittelu-palaverin aikana nousi esiin, miten tärkeää on huolehtia siitä, että työyhteisön sisäinen viestintä tavoittaa kaikki työntekijät kielestä riippumatta.

Työterveyslaitoksen tutkimuksessa (Toivanen, Väänänen, Kurki, Bergbom & Airila, 2018) pohditaan monikielisten työpaikkojen vuorovaikutusta ja maahanmuuttajien työllistymistä. Bergbomin (2018, s. 99) mukaan heikosti työpaikan yhteistä kieltä osaavat saattavat jäädä ulkopuolisiksi sosiaalisista verkostoista ja tiedon saannista. Bergbomin artikkelissa tarkastellaan suomen kielen osaamisen merkitystä työllistymiseen ja työyhteisöön kuulumiseen liittyvissä kysymyksissä. Esimiehillä ja suomea paremmin osaavilla maahanmuuttajilla on hänen mukaansa tärkeä funktio siinä, että he varmistavat tiedonkulun ja ettei kukaan jää työyhteisössä ulkopuoliseksi. Hän tuo esille, että monikielisillä työpaikoilla vuorovaikutus yli kielirajojen on yleistä ja toivottavaa. Monet maahanmuuttajat kuitenkin painottivat artikkelissa sitä, että jokaisen työpaikalla olisi hyvä osata riittävästi suomea, jotta kommunikaatio olisi sujuvaa. Fresh Servantilla tämä on vielä edellä kuvattua laajempi kysymys, sillä yritys on vahvasti kaksikielinen. Lisäksi työyhteisössä käytetään paljon englantia. Myös kielikoulutukseen osallistuneet työntekijät tiedostivat kielitaidon yhteyden työyhteisöön kuulumiseen ja tiedonkulkuun liittyvissä kysymyksissä, joita edellä kuvataan.

Yrityksen puolesta toivottiin, että ruotsin ja suomen kielen koulutuksiin integroituisi myös suomalaista työelämää käsittelevä osuus. Kielten opiskeluun tuotiin siksi mukaan myös näitä aiheita, ja lisäksi Muuraiskangas kävi pitämässä erillisen lähiopetuskerran suomalaisesta työelämästä ja suomalaisesta kulttuurista sekä ruotsin että suomen kielen toteutuksessa. Nämä opetuskerrat sivusivat teemoiltaan kielitietoista toimintaa, josta Pusa ym. (2017) kirjoittavat teoksessaan lähinnä työnantajan näkökulmasta. Heidän kuvaamassaan kielitietoisessa ohjauksessa peräänkuulutetaan työnantajan ja koko työyhteisön vastuuta siinä, kuinka maahanmuuttaja työyhteisössä kohdataan (käytetty kielimuoto, sanaton viestintä ym.). Julkaisussa (Pusa ym., 2017, ss. 20–21, 24) annetaan käytännölläheisiä vinkkejä siihen, kuinka kohdata vieraskielinen työntekijä kielitietoisesti. Siinä tuodaan esille myös viestintätilanteiden kulttuurisidonnaisuus, minkä tiedostaminen on työyhteisöissä tärkeää väärinymmärrysten välttämiseksi. Esimerkiksi suomalaisten vähäeleisyys voi tuntua maahanmuuttajasta siltä, että häntä kohtaan ollaan tunteettomia ja kylmäkiskoisia. Esimiestä voi olla vaikea ymmärtää muun muassa siksi, että tyytyväisyyttä tai tyytymättömyyttä ei osoiteta kovin voimakkaasti. (Pusa ym., 2017, ss. 23–24.) Työelämää käsittelevissä osuuksissa kurssilla käsiteltiin muun muassa tähän tematiikkaan liittyviä kysymyksiä.

Suunnittelupalaverin yhteydessä sovittiin, että kielikoulutusten laajuus olisi viisi opintopistettä. Tämä koostuisi lähiopetuksesta yrityksen tiloissa kerran viikossa sekä itsenäisestä työstä ja henkilökohtaisesta ohjauksesta. Kurssin alussa ja lopussa osallistujat tekisivät tasotestit, ja osallistujatodistukseen tulisi merkintä maahanmuuttajan kielellisestä tasosta opiskeltavassa kielessä. Osallistuminen kielikoulutukseen tapahtui työntekijöiden omalla ajalla.

Ruotsin kielen toteutus

Ruotsin kielen koulutus käynnistyi syyskuussa 2019, ja siihen oli ilmoittautunut alustavasti yli kymmenen henkilöä. Osallistujamäärä vaikutti suurelta, sillä tarkoitus oli, että jokainen osallistuja saisi tehtäviä ja henkilökohtaista ohjausta omalla tasollaan. Kymmenen henkilöä aloitti koulutuksen, mutta muutama heistä jäi heti koulutuksen alkuvaiheessa pois. Tavallisin syy tähän oli vaikeus löytää aikaa opiskeluun, vaikka kaikki periaatteessa kyllä halusivat parantaa ruotsin kielen taitojaan. Koko koulutuksen alku- ja lopputasotesteineen suoritti viisi henkilöä.

Alkutasotesteistä kävi ilmi, että osallistujien kielellinen taso oli hyvin vaihteleva, aina A1.1-tasosta B2.1-tasoon (Council of Europe, 2020). Vaikka osallistujien ruotsin kielen taidot olivat eritasoisia, viikoittaiset lähiopetustunnit suunniteltiin aina niin, että niihin kuului sekä yhteisiä osuuksia että tehtäviä omalla kielellisellä tasolla. Näin ollen lähiopetuksen suunnittelu oli opettajalle aikaa vievää, kun piti sekä huomioida jokaisen osallistujan omaa tasoa että löytää koko ryhmälle opettavaista yhteistä ohjelmaa.

Komppa (2015) kuvailee artikkelissaan haasteellisuutta autenttisen ammattikielen tuomisessa luokahuoneessa tapahtuvaan opetukseen. Tätä problematiikka lähestyttiin ruotsin kielen koulutuksessa siten, että osallistujat saivat kohdekielellä kuvata työtehtäviään ja yrityksen toimintaa, ja lähiopetustunneilla luotiin yhteinen ammattisanasto sekä fraasikokoelma. Jokainen osallistuja sai tehdä myös itsenäisiä tehtäviä, jotka vastasivat hänen työpaikalla kohtaamiaan kielenkäyttötilanteita. Näitä olivat esim. sähköpostiviestien kirjoittaminen, dialogien keksiminen ja kollegoiden haastattelut. Etätehtävissä hyödynnettiin myös sisältöä yrityksen omilta verkkosivuilta. Alkeistasolle sopiva tehtävä oli esim. tietyn tekstin ääneen lukeminen verkkosivuilta, ja äänitiedoston lähettäminen opettajalle. Osallistuja sai palautetta ääntämisestään, ja tekstin lukemisen lisäksi hänen tehtävänsä oli ymmärtää sisältöä ja selittää se opettajalle omin sanoin ruotsiksi.

Lähiopetuksen lisäksi tärkeät viestintäkanavat olivat sähköposti ja yhteinen Google Drive -kansio. Sähköpostitse osallistujat saivat ajankohtaista infoa, ja siihen he palauttivat useimmat tehtävänsä. Google Drive -kansioon tallennettiin koulutusmateriaalit, ja kansio toimi materiaali-pankkina. Vuorovaikutteista oppimisalustaa ei ollut käytössä, vaan vuorovaikutus tapahtui lähiopetuksen yhteydessä sekä sähköpostitse.

Koulutuksen tavoite oli, että jokainen osallistuja parantaisi koulutuksen ansiosta ammatillista ruotsin kielen taitoaan. Kaikki kurssin suorittaneet henkilöt saivat korkeamman pistemäärän lopputasokokeesta kuin alkutasotestistä. Tämän mittarin mukaan tavoite saavutettiin, ja myös

osallistujien vapaamuotoisesta palautteesta kävi ilmi, että he kokivat kehittyneensä kielellisesti kurssin aikana.

KUVA 1. Ruotsin kielen opettaja Maria Åhman-Nylund niiden osallistujien kanssa, jotka suorittivat koulutuksen loppuun ja saivat siitä osallistujatodistuksen 19.12.2019.

Suomen kielen toteutus

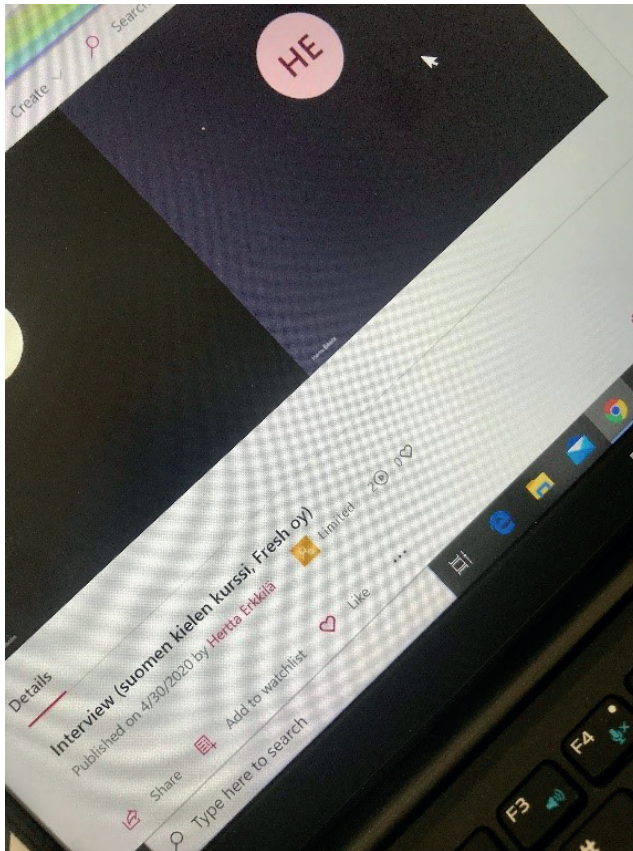
Suomen kielen kurssi Fresh Servantilla järjestettiin keväällä 2020. Kurssi alkoi samaan tapaan kuin vastaava, syksyllä toteutettu ruotsin kielen kurssi. Ilmoittautuneet tekivät ensimmäisen tapaamiskerran yhteydessä lähtötasotestin, jossa oli kirjallinen ja suullinen osuus. Lähtötason arvioineet Erkkilä ja Åhman-Nylund totesivat, että ruotsin kielen kurssista poiketen suomen kielen kurssilla tulisi keskittyä enemmän peruskielitaidon vahvistamiseen, sillä opiskelijat olivat A1.1–A2-tasolla (Council of Europe, 2020). Työelämässä edellytetään useimmiten kielitaidon B1-tasoa (Tarnanen & Pöyhönen, 2011, ss. 148–149). Suomen kielen kurssille osallistuneet työntekijät kuitenkin kertoivat, että he käyttävät työpäivänsä aikana

enimmäkseen ruotsia, joka oli heille kaikille vahvempi vieras kieli kuin suomi, tai englantia.

Suomen kielen kurssi rakentui samaan tapaan kuin ruotsin kurssi. Lähiopetusta oli kerran viikossa, minkä lisäksi opiskelijoilla oli viikoittain kotitehtäviä, joista he saivat palautetta. Yksi opetuskerta oli varattu suomalaisen työelämän aiheiden käsittelylle, ja tästä opetuskerrasta vastasi Muuraiskangas.

Kurssille osallistui kahdeksan henkilöä, joista kolme suoritti kurssin loppuun saakka. Tähän vaikutti suurelta osin kevään 2020 koronavirustilanne, sillä opetus jouduttiin siirtämään lähiopetuksen sijaan verkkoon maaliskuun puolivälissä. Verkkotapaamisten (Skype ja Teams) lisäksi opiskelijoilla oli koko kurssin ajan käytössään blogi (Erkkilä, 2020), jonne suomen kielen opettaja kokosi kurssin opetusmateriaalia. Tehtävät palautettiin joko opettajan sähköpostiin tai Padlet-alustalle, jonka tavoitteena oli lisätä opetuksen vuorovaikutteisuutta. Myös blogiin olisi ollut mahdollista jättää kommentteja tai kysymyksiä, mutta näitä sinne ei tullut. Opiskelijat saivat kotitehtävistään henkilökohtaista palautetta sekä sähköpostitse että opetuskertojen yhteydessä. Lopputesti toteutettiin verkossa monivalintakokeena sekä haastatteluna, jonka arvioivat sekä Erkkilä että Åhman-Nylund.

Kevään aikana osallistujat kartuttivat sanastoaan erityisesti työelämään liittyvissä aiheissa, kertasivat kielioppirakenteita ja tutustuivat suomen puhekieleen. Palautustehtävissä oli sekä kirjallisia että suullisia tehtäviä, joista esimerkkinä haastattelun teko ja luetun ymmärtämiset yrityksen verkkosivujen sisällöstä muokatuilla teksteillä. Työelämään liittyen käsiteltiin muun muassa kokouskäytäntöjä ja -sanastoa, suomalaista työkultuuria sekä suomalaisuutta yleisellä tasolla.

KUVA 2. Suomen kielen koulutuksen loppukoe suoritettiin verkossa

Pohdinta

Fresh Servantilla toteutetuista koulutuksista kerättiin palautetta koulutusten päättyessä. Anonyymeissa palautteissa korostui kokemus koulutuksen henkilökohtaisuudesta ja tehokkuudesta. Koulutuksen aikana osallistujat toivat esiin, kuinka kielitaito vaikuttaa myös työyhteisössä toimimiseen. Kielitaidolla on heidän mukaansa vaikutusta myös työhyvinvointiin ja työn mielekkyyteen. Osalle UOMA-hankkeen järjestämä koulutus oli ensimmäinen mahdollisuus opiskella joko ruotsia tai suomea.

Kurssipalautteessa eräs opiskelija kertoi, että hän oli joka viikko odottanut kurssipäivää ja tapaamisia. Tämän huomasimme myös opettajina – kurssille osallistuneet olivat erittäin motivoituneita ja aktiivisia. Kevään 2020 opetukseen kuitenkin vaikutti maailmanlaajuinen koronavirustilanne. Tuolloin kurssi jouduttiin siirtämään nopealla aikataululla verkkoon,

minkä seurauksena osa opiskelijoista lopetti kurssin. Tämä voidaan nähdä merkkinä siitä, kuinka tärkeänä lähiopetus ja vertaistuki kielikoulutuksessa koetaan. Työpaikalla toteutettu koulutus oli pyritty tekemään mahdollisimman helposti saavutettavaksi, joten verkkoon siirtyminen ja Skyphen kautta toteutettu opetus saattoi olla haaste osalle opiskelijoista, sillä aiemmin sähköpostin käytössäkin oli ollut osalla jonkin verran ongelmia.

Kompan (2015) tutkimus osoittaa, että valtaosa työnantajista katsoo vastuun korkeakoulutettujen maahanmuuttajien suomen kielen taidosta olevan henkilöllä itsellään tai että yhteiskunnan (ei siis työnantajan tai yrityksen) tulisi järjestää tarvittava opetus. Lehtimaja (2017) esittää tähän toisen näkökulman, jonka mukaan kaikilla, myös työelämässä olevilla maahanmuuttajilla, on oikeus oppia paikallista kieltä. Fresh Servantin henkilöstöpäällikkö koki kielitaidon lisäkoulutuksen ja suomalaisen työkultuurin tuntemuksen tärkeänä, kun suunnittelimme koulutuksia. Ovatko asenteet siis muuttuneet Kompan (2015) kuvaamasta tilanteesta? Ovatko työnantajat nykyään halukkaampia hankkimaan kielitaitoon liittyviä palveluita ammattilaisilta (pienryhmäopetus/kielineuvoja työpaikalla ym.)? Toki tulee huomioida, että tässä, kuten kaikissa hankinnoissa, puhutaan resursseista ja budjetista. Kenties työpaikoista on kuitenkin viime vuosina tullut entistä kielitietoisempia (Pusa ym., 2017).

Toivanen ja Väänänen (2018, s. 165) kirjoittavat, että kieltä opitaan parhaiten työn arjessa ja vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Oppimista tukee heidän mukaansa se, että työpaikalla sovitaan esimerkiksi aktiivisesta suomen (tai käsittelemämme yrityksen kohdalla myös ruotsin) kielen käyttämisestä, jota pyritään myös tukemaan. Suomen- ja ruotsinkielisten työntekijöiden ja esimiesten rooli on tässä oppimisprosessissa merkittävä. Erilaiset koulutusmallit ja kielikurssit voivat myös tukea oppimista tulevaisuudessa (Bergbom 2018, s. 106). Hankkeen päätyttyä yksi väylä tällaiselle toiminnalle voisi olla avoin ammattikorkeakoulu ja sen kautta tarjotut kielikurssit, joita voitaisiin markkinoida myös suoraan yrityksille.

Lähteet

- Bergbom, B. (2018). Sosiaaliset suhteet, kieli ja kulttuurinen osaaminen. Teoksessa M., Toivanen, A. Väänänen, A.-L. Kurki, B. Bergbom, & A. Airila (toim.), *Moni osaa! Työpaikkaosaaminen monikulttuurisilla työpaikoilla* (ss. 95–106). Työterveyslaitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-261-803-0>
- Council of Europe. (2020). *The CEFR Levels*. <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/level-descriptions>
- Erkkilä, H. (2020). Suomea Freshillä, kevät 2020. *Uraa ja osaamista* 21.4.2020. <https://uraajaosaamista.blogspot.com/>
- Komppa, J. (2015). Työnantajan odotukset, työntekijän vastuu ja työyhteisön tuki. Näkökulmia korkeakoulutettujen maahanmuuttajien ammatillisen suomen oppimiseen. Teoksessa J. Kalliokoski, K. Mård-Miettinen & T. Nikula (toim.), *Kieli koulutuksen resurssina: vieraalla ja toisella kielellä oppimisen ja ope- tuksen näkökulmia* (ss. 168–185). AFinLA-e: Soveltavan kielitieteen tutki- muksia 8. <https://journal.fi/afinla/article/view/53778>
- Kuparinen, K., Rajala, S., Granlund, J. & Laitala, H. (2018). ”Olen saanut hyvää potkua sinusta” – Yksilölähtöinen ja ammatillinen suomen kielen kou- lutus sairaanhoitajan työssä. Teoksessa T. Hirard & A. Eskola-Kronqvist (toim.), *Urareitti-hankkeen satoa – Uusia malleja korkeasti koulutettu- jen maahanmuuttajien kielikoulutukseen, ohjaukseen ja osaamisen tun- nistamiseen* (ss. 76–91). Hämeen ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-784-800-8>
- Larja, L. & Luukko, J. (2018). Koulutuksen ja työn vastaavuus. Teoksessa M. Toiva- nen, A. Väänänen, A.-L. Kurki, B. Bergbom, & A. Airila (toim.), *Moni osaa! Työpaikkaosaaminen monikulttuurisilla työpaikoilla* (ss. 23–45). Työterve- ysliitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-261-803-0>
- Lehtimaja, I. (2017). Korkeakoulutetun maahanmuuttajan oikeus oppia suo- mea. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 8(5). <https://www.kieliver- kosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2017-2/korkeakoulutetun-maahanmuuttajan-oikeus-oppia-suomea>
- Pohjanmaa lukuina 2019. (n. d.). <http://www.pohjanmaalukuina.fi/assets/10/Pohjan- maa-lukuina/2019-Osterbotten-i-siffror- Pohjanmaa-lukuina.pdf>

- Pusa, M.-L., Lampinen, M. & Rynnänen-Jussila, S. (2017). *Maahanmuuttajat voimavarana työpaikalla. Opas kieli- ja kulttuuritietoiseen ohjaukseen*. Ossi – Osaaminen esiin (ESR) & Vauhtia työllistymiseen (OKM). Uudistettu painos. <http://view.24mags.com/mobilev/e5f43d46a15e11480d262296d568fc76#/page=1>
- Shumilova, Y., Cai, Y. & Pekkola, E. (2012). *Employability of International Graduates Educated in Finnish Higher Education Institutions*. VALOA-project, Career Services & University of Helsinki. https://www.researchgate.net/publication/233426293_Employability_of_International_Graduates_Educated_in_Finnish_Higher_Education_Institutions
- Tarnanen, M. & Pöyhönen, S. (2011). Maahanmuuttajien suomen kielen taidon riittävyys ja työllistymisen mahdollisuudet. Jyväskylän yliopisto. *Puhe ja kieli*, 31(4), 139–152. <https://journal.fi/pk/article/view/4750>
- Toivanen, M. & Bergbom, B. (2018). Työelämän pelisäännöt ja työpaikan toimintatavat. Teoksessa M., Toivanen, A. Väänänen, A.-L. Kurki, B. Bergbom, & A. Airila (toim.) 2018. *Moni osaa! Työpaikkaosaaminen monikulttuurisilla työpaikoilla* (ss. 87–94). Helsinki: Työterveyslaitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-261-803-0>
- Toivanen, M. & Väänänen, A. (2018). Pohdinta – työpaikkaosaaminen ja moninainen työelämä. Teoksessa M., Toivanen, A. Väänänen, A.-L. Kurki, B. Bergbom, & A. Airila (toim.), *Moni osaa! Työpaikkaosaaminen monikulttuurisilla työpaikoilla* (ss. 163–171). Työterveyslaitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-261-803-0>
- Toivanen, M., Väänänen, A., Kurki, A.-L., Bergbom, B. & Airila, A. (toim.) (2018). *Moni osaa! Työpaikkaosaaminen monikulttuurisilla työpaikoilla*. Työterveyslaitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-261-803-0>

Teija Muuraiskangas ja Maria Åhman-Nylund

Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työnhakuvalmennus 2020-luvun suomalaisen työelämään paikallisella kielellä

Suomessa on puhuttu paljon työvoimapulasta ja siitä, miten Suomen nykyiset ja tulevat maahanmuuttajat voivat tuoda helpotusta tähän ongelmaan, joka johtuu mm. vanhenevasta väestörakenteesta. Korkeasti koulutetut maahanmuuttajat ovat joukko, josta löytyy paljon ammattitaitoisia osaamista eri aloilta ja olisi osaamisen hyödyntämisen kannalta toivottavaa, että he pääsisivät työllistymään entistä enemmän koulutustaan vastaaviin tehtäviin Suomessa. Tämän takia Centria-ammattikorkeakoulu järjesti UOMA-hankkeen puitteissa työnhakuvalmennuksia, joissa korkeakoulutetut osallistujat pääsivät päivittämään työnhakutaitojaan, tutustumaan syvemmin suomalaisen työelämään sekä saivat mahdollisuuksia luoda uraansa varten verkostoja.

Kasvava tarve työnhakuvalmennukselle

Urareitti-hankkeessa Centria-ammattikorkeakoulu oli mukana kehittämässä liiketalouden alan korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille kielikoulutusmallin, jossa roolipelit olivat keskeisessä asemassa. Roolipelit ja niihin liittyvät työelämälähtöiset tehtävät jakautuivat eri teemoihin, ja pilottitoteutuksiin osallistuneilta opiskelijoilta saadun palautteen perusteella työnhaku oli kaikista suosituin teema. Opiskelijat tunsivat hyötyvänsä siitä, että he työnhakuun liittyvien harjoitusten kautta oppivat paljon suomalaisesta työelämästä ja saivat kehittää työnhakutaitojaan. (Åhman-Nylund, Nylund & Saunela, 2018) Tästä syntyi ajatus, että UOMA-jatkohankkeen myötä tarjottaisiin samalle kohderyhmälle Centrian laajempaa työnhakuvalmennusta.

Centrian osatoteutuksessa suunniteltiin mallia, joka perustuisi räätälöityyn ja henkilökohtaiseen tukeen kielessä ja työnhaussa. Malliin sisältyisi lisäksi tietoisuuksia eri aiheista työpajojen muodossa, ryhmäkeskusteluja sekä verkostoitumismahdollisuuksia. Muissakin hankkeissa on hyvin tuloksin kokeiltu samantyyppistä toimintaa (ks. esim. Riikonen, 2019), mutta UOMA-hankkeen toteutuksissa lähtötilanne oli kuitenkin vähän erilainen, sillä osallistujilla oli jo korkeakoulututkinto tai korkeakouluopintoja takanaan. Akateemisen taustan ja viitekehyksen ansiosta osallistujilla oli jo perustietämystä käsiteltävistä asioista ja he olivat tottuneita opiskelemaan. Tämän takia oli mahdollista perehtyä aiheisiin melko yksityiskohdallisella tasolla, mutta silti nopeasti edeten osallistujille vieraalla kielellä.

Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien taustan takia valmennuksessa painotettiin erityisesti moderneja näkökulmia työnhakuun, jossa näkyviä elementtejä ovat mm. verkostoituminen ja oman osaamisen markkinoinen esim. sosiaalista mediaa hyödyntäen. Sanotaankin, että työnhaku ei ole syvimmiltään muuttunut, vaan välineet muuttuvat ja erityisesti sosiaalinen media muuttaa jatkuvasti muotoaan, mikä taas uutena työkaluna vaikuttaa työnhakuunkin (Hoppe & Laine, 2014, ss. 9–10.). Tämä hankkeessa kehitetty ja toteutettu työnhakuvalmennuskin on siksi aikansa kuva ja se huomioitiin valmennuksissa, että työnhakuvalmennuksen sisältöä ja työnhakijan taitoja on jatkuvasti pidettävä ajan tasalla.

Centria-ammattikorkeakoulun toiminta-alue on vahvasti kaksikielinen ja, koska haluttiin järjestää työnhakuvalmennus Centrian toiminta-alueen korkeakoulutetuille maahanmuuttajille paikallisella kielellä päädyttiin ratkaisuun, johon kuului kaksi työnhakuvalmennussarjaa. Toinen niistä pidettiin ruotsin kielellä Pietarsaareissa, jossa enemmistö on ruotsinkielinen (Pohjanmaa lukuina 2019, n. d.), ja toinen suomen kielellä Kokkolassa, missä taas enemmistökieli on suomi (Kokkola.fi, 2019).

Työnhakuvalmennusta suunniteltiin ensisijaisesti liiketalouden alalle, mutta myös muiden alojen korkeasti koulutetut maahanmuuttajat olivat

tervetulleita osallistumaan. Toteutusten suunnitteluvaiheessa sekä Pietarsaaren että Kokkolan alueella oli jonkin verran työvoimapulaa (Pohjanmaan kauppakamari, 2019, s. 1). Pietarsaari ja Kokkola kuuluvat molemmat Pohjanmaan ELY-keskusalueeseen, jossa oli työvoimapulan lisäksi myös manner-Suomen alhaisin työttömien työnhakijoiden osuus (5,7 %) työvoimasta. Koko maassa vastaava osuus oli tuolloin samaan aikaan vuoden 2019 lokakuun lopussa huomattavasti korkeampi (8,6 %). (Pohjanmaan ELY-keskusalue, 2019)

Työnhakuvalmennuksen tarpeellisuudessa ja suunnittelussa huomioitiin myös alueelle ominaiset tekijät. Keski-Pohjanmaan osaamisstrategian 2020–2025 mukaan (Keski-Pohjanmaan liitto, 2019, ss. 8–10) alueen vahvuksina nähdään pienuus, joustavuus, ketteryys ja toimivat verkostot. Toisaalta heikkouksina nähdään piilossa olevat työpaikat ja yritykset sekä tietämättömyys korkeakoulutarjonnasta. Alueen uhkina nähdään pienivät ikäluokat, ulkomaalaisten heikko työllistyminen ja se, että koulutetut eivät jää alueelle. Alueen mahdollisuuksina taas nähdään mm. tiiviimpi yhteistyö kouluttajien ja työnantajien välillä, ulkomaalaisten opiskelijoiden työllistyminen alueelle, innovaatiot, osaamisen ja työvoimatarpeiden parempi kohtaanto sekä yhteistyö koulutuksen, työvoiman ja aluemarkkinoinnin suhteen. Nämä alueen vahvuudet, kehittämisaiheet ja mahdollisuudet huomioon ottaen korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työnhakuvalmennukselle on tarvetta ja tämä tuli esille myös osallistujien palautteissa.

Työnhakuvalmennuksen suunnittelu- ja toteutusvaiheessa keskusteltiin aktiivisesti paikallisella ja valtakunnallisella tasolla yritysten monikulttuurisuuden lisäämisestä rekrytoimalla enemmän ulkomaalaistaustaisia henkilöitä. Sen lisäksi, että maahanmuuttajien työllistämisen on tärkeä merkitys yksilötasolla, työvoimalle on myös vahva tarve tulevaisuudessa Suomen väestörakenteenkin takia.

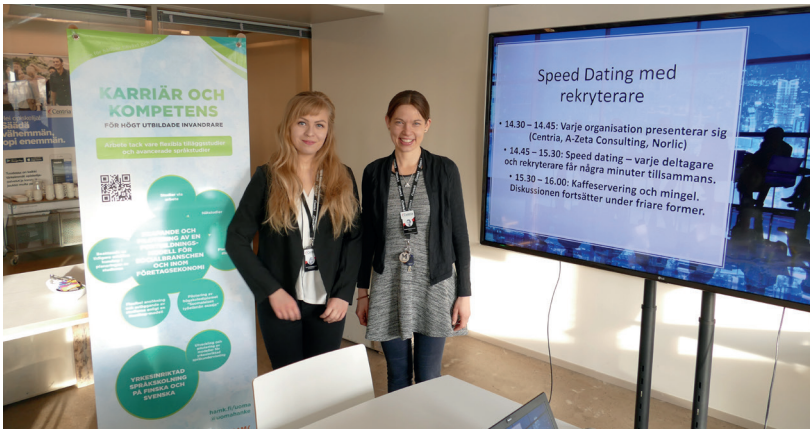
Opetus- ja kulttuuriministeriön (2019) osaamisen ennakointifoorumin mukaan uuden työvoiman tarve tulee olemaan keskimäärin n. 60 000 henkilöä joka vuosi vuoteen 2035 mennessä. Korkeakoulujen ja työelämän yhteistyön vahvistaminen on myös pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaista (Valtioneuvoston julkaisuja, 2019, s. 173). Hallituksen tavoitteena on myös lisätä työnantajien rekrytointi- ja monimuotoisuusosaamista sekä maahanmuuttajien osaamisen tunnistamista ja kehittämistä työpaikoilla (Valtioneuvoston julkaisuja, 2019, s. 138).

Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työnhakuvalmennus

UOMA-hankkeen korkeakoulutetuille maahanmuuttajille tarkoitettun työnhakuvalmennuksen uutuusarvoa on se, että Centrian osahanke-

toteutuksessa kehitettiin konsepti, joka yhdistää työnhakuvalmennuksen ja kielten opetuksen. Tämä näkyi siinä, että valmennuksen suunnittelivat ja toteuttivat yhteistyössä Centrian kielten opettaja ja TKI-asiantuntija, jolla on kokemusta työnhaku- ja työelämävalmennuksista.

Valmennuksen kieli- ja työnhakunäkökulman kaksiulotteisuus näkyi läpi valmennuksen opetuksessa. Samalla, kun osallistujat oppivat sisältöä, oppivat he myös kieltä. Esimerkiksi kaikki opetusmateriaali oli aina kulloisellakin valmennuskielellä (suomi tai ruotsi). Osallistujilta odotettiin kielen käyttämistä valmennustilanteissa sekä kurssin tehtävissä (CV ja video-CV). Osallistujat saivat tehtävistään yksilöllisen palautteen ja ohjausta kielen ja työnhaun näkökulmista. Näin myös työnhakuvalmennuksen kouluttajat pystyivät hyödyntämään osaamisaluettaan parhaalla mahdollisella tavalla osallistujien hyödyksi. Vaikka toteutukset olivat pääsääntöisesti ryhmävalmennusta, pienten ryhmäkokojen ja kahden valmentajan jatkuvan läsnäolon ansiosta osallistujat pystyivät saamaan yksilöllistä ohjausta ja tukea.

UOMA-hankkeen Centrian osatoteutuksessa kehitettiin ja toteutettiin kaksi työnhakuvalmennusta korkeakoulutetuille maahanmuuttajille. Syksyllä 2019 järjestettiin ruotsinkielinen työnhakuvalmennus Pietarsaassa ja keväällä 2020 järjestettiin suomenkielinen työnhakuvalmennus Kokkolassa. Molemmat valmennukset järjestettiin tiiviinä kokonaisuuksina sisältäen pääasiassa ryhmävalmennusta luokkahuonemuotoisesti. Jälkimmäinen Kokkolan valmennus toteutettiin puoliksi verkossa Adobe Connect -ohjelmaa hyödyntäen koronaviruksen aiheuttamasta poikkeustilanteesta johtuen. Poikkeavista järjestelyistä johtuen saatiin myös kokemusta ja tietoa työnhakuvalmennuksen järjestämisestä etänä.

Molempien valmennusten sisältö oli pääasiassa samankaltainen, mutta Kokkolan toteutusta pystyimme kehittämään Pietarsaaren toteutuksesta saadun palautteen avulla (ks. taulukko 1). Valmennusten hyväksytyyn

suoritukseen vaadittiin osallistuminen valmennustilaisuuksiin sekä CV:n ja video-CV:n tekeminen. Hyväksytystä suorituksesta opiskelija sai todistuksen ja kaksi opintopistettä, jotka hän voi mahdollisesti myöhemmin hyväksilukea opintoihinsa, jos lähtee opiskelemaan esim. ammattikorkeakouluun.

Valmennuksissa opetti sekä hankkeen työntekijät että vierailevat luennoitsijat. Valmennuksen aiheita olivat mm. CV, työhakemus, paikalliset työmarkkinat, LinkedIn, työhaastattelu, oman osaamisen markkinointi/hissipuhe sekä korkeakoulutetun maahanmuuttajan inspiraatiotarina Suomeen työllistymisestä. Molempien valmennusten inspiraatiotarinoissa tuli vahvasti esille kielitaidon merkitys työnhaussa sekä suomalaiseen työelämään integroitumisessa. Valmennussarjan kruunasi valmennusten viimeinen tapaaminen, jossa osallistujat saivat osallistua ns. speed dating-pikatyöhaastatteluihin eri työelämän edustajien kanssa. Speed dating-pikatyöhaastattelut ovat eräänlaiset pikatreffit rekrytoijien kanssa, jossa jokainen haastateltava sai käydä muutaman minuutin pikatyöhaastattelussa työelämän edustajan kanssa. Tätä pikatyöhaastattelua varten valmentajat olivat myös etukäteen harjoitelleet itsensä esittelemistä ns. lyhyenä hissipuheena. Oman esittäytymisen lisäksi rekrytoijat tekivät vielä tarkentavia kysymyksiä haastateltaville.

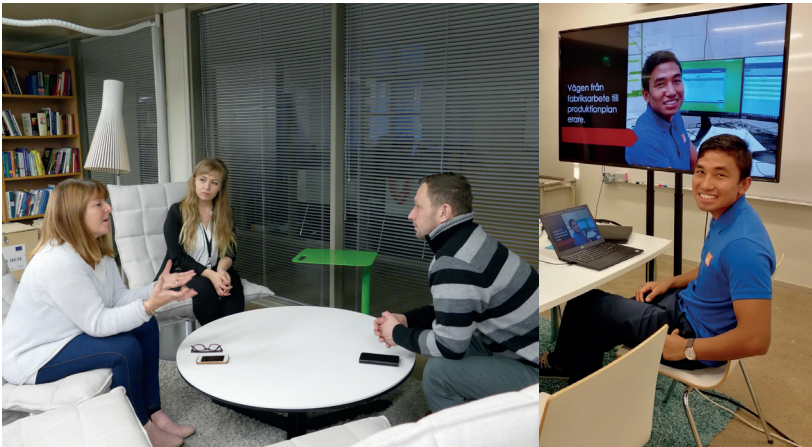
Valmennusten suunnittelun lähtökohtana oli ajatus, että kohderyhmä on korkeasti koulutettuja maahanmuuttajia, joilla on jo todennäköisesti ennestään kokemusta työnhausta. Tämän takia esimerkiksi CV:stä ja työhakemuksesta luennoimiseen ei käytetty kovin paljon aikaa suhteessa muihin aiheisiin. Valmennus suunniteltiin modernin työnhaun näkökulmasta ja siksi valmennuksen sisällössä painotettiin sosiaalisen median ja oman osaamisen markkinoinnin hyötyjä työnhaussa. Korkeakoulutettujen työllistymistä edistävät erilaiset verkostot, joten myös siksi valmennuksen toteuttamiseen pyydettiin mukaan useita eri työelämän edustajia joko luennoitsijoiksi tai pikatyöhaastattelijoiksi.

Pietarsaaren toteutus

Kun ruotsinkielisen työnhakuvalmennuksen ohjelma ja aikataulu oli lyöty kiinni, tehtiin koulutuksesta mainos sekä sähköinen ilmoittautumislomake. Koulutuksesta tiedotettiin eri kanavissa, kuten TE-toimiston, paikallisen kotouttamisyksikön, eri koulutusorganisaatioiden sekä sosiaalisen median kautta. Ilmoittautumisia alkoi tulla vasta sen jälkeen, kun kouluttajat olivat käyneet paikan päällä tapaamassa paria ryhmää maahanmuuttajia, jotka silloin osallistuivat ruotsinkieliseen kotouttamiskoulutukseen. Todettiin, että henkilökohtainen tiedottaminen koulutuksesta oli tässä tapauksessa tarpeellinen, jolloin potentiaaliset osallistujat saivat heti vastauksia koulutusta koskeviin kysymyksiinsä.

Pietarsaaren valmennuksen aloitti 11 osallistujaa, joista lopulta yhdeksän oli koko valmennuksen ajan paikalla. Valmennuksen vierailevat luennoitsijat olivat Johanna Österberg-Högstedt, joka kertoi pitchauksesta ja oman taitojen markkinoimisesta, Suresh Maharjan inspiraatiopuhujana sekä Heidi Matinlassi paikallisesta kehittämissyhtiö Concordiasta. Matinlassi luennoi paikallisista työmarkkinoista ja vierailevana luennoitsijana toimi myös Mathias Nylund, joka koulutti video-CV:n tekemisessä.

Viimeisessä työpajapäivässä järjestettyihin speed dating -tapahtuman pikatyöhaastatteluihin osallistuneet työnantajat olivat Tilitoimisto Norlic Oy Ab, henkilöstöpalvelualan yritys A-Zeta Oy Ab sekä Centrian TKI-toiminnan edustaja. Kaikki valmennuksen osallistujat saivat esittää valmennuksessa harjoitellun hissipuheensa näille työnantajille. Pikatyöhaastattelujen jälkeen pidettiin yhteinen palautesessio, missä työnantajat antoivat konkreettisia neuvoja työnhakijoille oman organisaationsa näkökulmasta. Vierailevat työelämän edustajat osallistuivat myös työpajan kahvitarjoiluun ja sen yhteydessä koulutuksen osallistujat pääsivät halutessaan jatkamaan keskusteluaan vapaamuotoisemmin vieraiden kanssa.

Palaute

Koulutuksen osallistujia pyydettiin vastaamaan palautekyselyyn, ja ne seitsemän osallistujaa, joilta saatiin vastaus, olivat yleisesti tyytyväisiä kokonaisuuteen. Varsinkin CV:stä ja LinkedIn:stä osallistujat kokivat saaneensa hyödyllisiä neuvoja ja he kehuivat korkeatasoista materiaalia, johon oli mahdollista perehtyä myös työpajojen jälkeenkin. Osallistujat kertoivat palautteessa arvostaneensa mahdollisuutta saada henkilökohtaista ohjausta, kuten myös tiedon saantia paikallisista työmarkkinoista ja cv-videoiden tekemisestä. Osallistujat pitivät inspiraatiopuheesta, mutta

joidenkin mielestä se oli liian pitkä. Tämä saattoi johtua myös siitä, että kyseinen puhe oli ensimmäisen ja pitkän työpajapäivän viimeinen osuus. Työhaastatteluiden ja hissipuheiden harjoittelua pidettiin hyödyllisinä harjoituksina, ja varsinkin speed dating -tapahtuma oli tulevaisuutta ajatellen kehittävä kokemus, vaikka monia osallistujia jännittikin esittäytyä rekrytoijille ruotsin kielellä. Haastattelijat kuitenkin kehuivat osallistujien ruotsin kielen taitoja.

Eräs työnhakuvalmennuksen osallistujista kommentoi valmennusta kokonaisuudessaan näin:

"Denna kurs är stor hjälp för mig, det var jätte givande för alla som är invandrare, och har hög utbildning i Finland. Jag har hört från många människor om sina erfarenhet, visade mig om vad som är viktigt för man som bor och arbetar i Finland."

Kokkolan toteutus

Keväällä 2020 pidettiin Kokkolassa suomenkielinen työnhakuvalmennus. Myös sitä markkinoitiin ennen kaikkea eri verkostojen ja sosiaalisen median kautta. Mukaan tulleet yhdeksän osallistujaa olivat pääosin suomenkieliseen kotouttamiskoulutukseen osallistuvia henkilöitä. Näistä osallistujista lopulta seitsemän oli koko valmennuksen ajan paikalla. Hyväksytyt suorituksen valmennuksesta saivat kaikki nämä seitsemän osallistujaa.

Valmennuksen ensimmäinen vierailuva luennoitsija oli italialainen Diana Pinna Petrova. Hän kertoi oman tarinansa suomen kielen oppimisesta ja kokemuksistaan suomalaisessa työelämässä. Lisäksi hän kertoi video-CV:n merkityksestä maahanmuuttajan työnhaussa ja antoi vinkkejä sen tekemiseen. Toiseen työpajaan osallistui suomen kielen ja viestinnän opettaja Hertta Erkkilä, joka opetti ryhmää hissipuheen tekemisessä, omien taitojen markkinoimisessa sekä myös video-cv:n tekemisessä. Kolmas vierailuva luennoitsija oli Kokkolan kaupungin työllisyyspäällikkö Ilkka Rintala, jonka aihe oli paikalliset työmarkkinat. Tämä luento tapahtui verkkovälitteisesti, koska kaksi viimeistä työpajaa pidettiin koronatilanteesta johtuen verkkotapaamisina.

Viimeisen työpajapäivän toteutumista vaikeutti maailmanlaajuinen koronavirustilanne. Silloin Suomessa oltiin parhaillaan sopeutumassa poikkeusolosuhteisiin eri organisaatioissa ja siksi monella rekrytoijalla ei ollut mahdollisuutta osallistua tapahtumaan. Lopulta saatiin kuitenkin kolme kokenutta työelämän edustajaa osallistumaan verkkotapahtumaan ja päästiin toteuttamaan speed dating -pikatyöhaastattelut suunnitelman mukaan. Pikatyöhaastatteluihin osallistuneet työnantajaedustajat tulivat

seuraavista organisaatioista: Barona henkilöstöpalvelut Oy, Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä sekä UP Partners. Henkilökohtaisten esittäytymisten ja haastattelujen jälkeen vieraat antoivat haastateltaville yleistä palautetta ja keskusteltiin yhdessä työhakuun liittyvistä asioista. Tapahtuman siirtäminen verkkoon onnistui hyvin sekä tekniikan että vuorovaihtuksen näkökulmasta. Kahvitarjoilu ja vapaamuotoisempien keskustelujen mahdollisuus jäivät kuitenkin puuttumaan.

Kokkolan toteutuksessa otettiin huomioon Pietarsaaren valmennuksesta saatu osallistujapalaute sekä kouluttajien omat kokemukset tästä aiemmasta toteutuksesta. Toisessa valmennuksessa sisältöä kehitettiin esim. siten, että inspiraatiopuhe oli Kokkolan toteutuksessa lyhyempi ja valmennuksessa kiinnitettiin enemmän huomiota video-CV:n merkityksen ja sisällön kouluttamiseen. Pietarsaaren toteutuksessa keskityttiin ehkä liikaa teknisiin asioihin ja kenties siksi kynnys tehdä video tuntui osallistujille korkealta. Tuolloin vain muutama osallistuja teki video-CV:n, kun taas Kokkolan toteutuksessa kaikki tekivät video-CV:n. Kokkolan toteutuksessa järjestettiin myös lyhyemmät työpajapäivät lisäämällä yksi työpajapäivä lisää Pietarsaaren toteutukseen verrattuna. Lisäksi ohjelman osien järjestystä muutettiin johdonmukaisemmaksi ja speed dating -tapahtuman pikatyöhaastatteluiden kestot olivat Kokkolan toteutuksessa vähän pidemmät.

Palaute

Kokkolan toteutuksen palautekyselyyn saatiin seitsemän vastausta. Nämä vastaukset tulivat niiltä henkilöiltä, jotka suorittivat valmennuksen loppuun. Yleisesti ottaen vastaajat olivat hyvin tyytyväisiä kaikkiin työnhakuvalmennuksen osa-alueisiin ja useampi toivoi valmennukseen myös jatkoa. Palautteessa he toivat hyvin esille jokaisen osuuden hyödyllisyyden ja moni kiitti varsinkin siitä, että he saivat konkreettisia neuvoja työnhakuun, uusia kontakteja ja vastauksia kysymyksiinsä. Vastauksista tuli ilmi, että heille oli valmennuksen avulla muodostunut selkeämpi kuva suomalaisesta työkuulttuurista.

Kouluttajille tuli yhdeltä osallistujalta jälkikäteen sähköpostiviesti, jossa hän kiitti vielä kerran koulutuksesta ja kertoi, millä tavalla se on konkreettisesti auttanut häntä eteenpäin urallaan:

"Haluaisin sanoa kiitos teille paljon, koska olen saanut työkokeilupaikan. Koko ajan olen etsinyt paikkaa (omalta alalta) ja nyt onnistui! Lähetin työpaikan pomolle CV:n, jonka olimme tehneet teidän kurssilla, videoCV:n ja pari kuvaa. Selvä juttu hän on kiireinen mies ja hän

katsoi vain videoCV:n! Ja sitten olin saanut kutsun haastatteluun, jossa kuulin: "Kyllä, se voi onnistua". Haastattelussa oli samanlaisia kysymyksiä kuin kurssilla ja se oli tuttu juttu minulle. Teidän kurssi toimi elämässä! Kiitos ja olen onnellinen, että olen käynyt sen kurssin. Se on hyödyllinen kurssi ihmisille! Kiitos paljon! Ja jos tämä kurssi järjestetään vielä, saanko käydä sen toisenkin kerran?"

TAULUKKO 1. Työnhakuvalmennuksen työpajapäivien sisällöt.

Pietarsaaren toteutus ruotsiksi	Kokkolan toteutus suomeksi
<p>Workshop 1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kurssin ja osallistujien esittely • Aloituslomakkeet • Johdanto työnhakuun Suomessa • CV • Oman osaamisen markkinointi/ hissipuhe • LinkedIn • Korkeakoulutetun maahanmuuttajan inspiraatiotarina 	<p>Workshop 1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kurssin ja osallistujien esittely • Aloituslomakkeet • Johdanto työnhakuun Suomessa • CV • Työhakemus • Korkeakoulutetun maahanmuuttajan inspiraatiotarina • Video-CV:n johdanto maahanmuuttajan näkökulmasta
<p>Workshop 2:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alueen työmarkkinakatsaus • Työhakemus • Video-CV • Työhaastattelu teoriassa • Työhaastatteluiden harjoittelu käytännössä • Hissipuheiden esittäminen ja palaute 	<p>Workshop 2:</p> <ul style="list-style-type: none"> • LinkedIn työnhaussa • Video-CV:n tekeminen käytännössä • Oman osaamisen markkinointi/ hissipuhe
<p>Workshop 3:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Speed dating -pikatyöhaastattelut ja palautekeskustelu työnantajaedustajien kanssa • Palautekysely ja -keskustelu • Yleistä työnhausta jatkossa 	<p>Workshop 3:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Työhaastattelu teoriassa • Työhaastatteluiden harjoittelu käytännössä • Alueen työmarkkinakatsaus
	<p>Workshop 4 (verkossa):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Speed dating -pikatyöhaastattelut ja palautekeskustelu työnantajaedustajien kanssa • Palautekysely ja -keskustelu • Yleistä työnhausta jatkossa • Lopetuslomake

Pohdinta

Verkkovälitteinen työnhakuvalmennus ei ollut valmennuksen alkuperäisissä suunnitelmissa, mutta siitä huolimatta koronaviruksen aiheuttama verkkoon siirtyminen onnistui yllättävän hyvin. Osallistujatkin suhtautuivat muutokseen joustavasti ja nopeasti oppien. Verkossa tapahtuva työnhakuvalmennus voikin antaa myös toisenlaisia mahdollisuuksia kuin mitä paikan päällä tapahtuva valmennus. Se mahdollistaa osallistujien ja valmentajien paikasta riippumattomuuden. Korkeakoulutetut työnhakijat ovat myös usein itseohjautuvia, ja pärjäävät siksi mahdollisesti paremmin myös etävalmennuksissa. Verkkovalmennus tuo helpommin saavutettavaksi myös sellaisten työnantajien vierailuluennot, jotka eivät ole riippuvaisia valmennuspaikkakunnan sijainnista. Luonnollisesti etävalmennus on myös luontoa, rahaa ja aikaa säästävää.

Työnhakuvalmennuksen osallistujat nostivat palautteessaan esille heidän suomalaisen työelämän tuntemuksen lisääntyneen. Tämä oli valmennuksen järjestäjille positiivinen huomio, sillä valmennuksen markkinointi ja varsinainen sisältö keskittyi erityisesti työnhakuun. Tämä osaltaan kertoo siitä, että samalla, kun opetetaan työnhakua, opetetaan myös suomalaista työelämää ja sille tyypillisiä piirteitä. Kotona Suomessa -hankkeen (2020, s. 5) tekemän selvityksen mukaan on mahdollista, että työpaikkojen vaatimaa kielitaitoa voidaan pitää neutraalina ja oikeutettuna vaatimuksena työntekijän rekrytoimiseksi, vaikka taustalla olisi muita tekijöitä, miksi kyseistä henkilöä ei valita töihin. Erityisesti maahanmuuttajille suunnattu työnhakuvalmennus voikin osaltaan edistää maahanmuuttajan työhön valituksi tuleamista, kun myös maahanmuuttajan tuntemus suomalaisen työnhaun erityispiirteistä sekä työelämän vaatimuksista paranee.

Osallistujien suullisista ja kirjallisista palautteista oli havaittavissa heidän arvostuksensa sitä kohtaan, että valmennus oli suunniteltu juuri heidän kohderyhmäänsä sopivaksi. Valmentamalla ja kohtauttamalla työtä hakevia korkeakoulutettuja maahanmuuttajia paikallisten työnantajien kanssa, voimme saada aikaan yksilöiden onnistumistarinoita, mutta samalla vahvistamme myös paikallisia työmarkkinoita ja alueen kasvuvoimaa.

Vaikka Pietarsaaren ja Kokkolan valmennustoteutukset olivat erikielisiä, ei maahanmuuttajaryhmien kielten osaamisessa ollut juurikaan eroa. Molempien ryhmien maahanmuuttajat osasivat jo melko hyvää suomea/ruotsia. Kielitaito oli kuitenkin yksi puhutuimmista aiheista valmennuksissa. Osallistujat halusivat tietoa siitä, millainen merkitys eri kielten osaamisella on eri työpaikoissa alueen ollessa kaksikielinen. Valmennus sai kouluttajissa myös aikaan pohdintaa siitä, keiden ja miten pitäisi jatkossa järjestää työnhakuvalmennusta korkeakoulutetuille maahanmuuttajille. Havaintojemme mukaan tällaiselle valmennukselle on selvästi tarvetta, mutta haasteita tuo se, miten voidaan tavoittaa tämä kohderyhmä. Näissä edellä kerrotuissa toteutuksissa kohderyhmä oli melko helppo löytää

kotoutumiskoulutusten kautta, vaikka todennäköisesti korkeakoulutettuja työhaussa olevia maahanmuuttajia on paljon erilaisten kielikurssien ulkopuolellakin.

Lähteet

- Hoppe T. & Laine, T. (2014). *Työnhakuopas - mitä, miten, missä?* Talentum.
- Keski-Pohjanmaan liitto. (2019). *Keski-Pohjanmaan osaamisstrategia 2020–2025*. <https://www.keski-pohjanmaa.fi/dl/265/a8f781/Osaamisstrategia%20MKH%2016.12.2019%20pics%20%28ID%209428%29.pdf>
- Kokkola.fi. (2019). *Tilastot*. Haettu 3.6.2020 osoitteesta https://www.kokkola.fi/kokkola_tietoa/tilastot/fi_FI/tilastot/
- Kotona Suomessa -hanke. (2020). *Selvitys maahanmuuttajien rekrytoimisesta*. Tutkimusraportti Taloustutkimus Oy 2.6.2020. <http://www.ely-keskus.fi/documents/10191/40158036/Selvitys+maahanmuuttajien+rekrytoimisesta/471b0885-695a-4c79-bcb3-e122f2b3ca48>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2019). *Kansainvälisten korkeakouluopiskelijoiden maahantulo ja integroituminen sujuvaksi yhteistyöllä*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:31. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-659-1>
- Pohjanmaa lukuina 2019. (n. d.) <http://www.pohjanmaalukuina.fi/assets/10/Pohjanmaa-lukuina/2019-Osterbotten-i-siffror-Pohjanmaa-lukuina.pdf>
- Pohjanmaan ELY-keskusalue. (2019). *Työllisyyskatsaus, Lokakuu 2019*. <http://www.ely-keskus.fi/documents/10191/36720329/ELY+POH+Ty%C3%B6llisyyskatsaus+2019+10.pdf/b42f5a1b-494f-42f5-ab13-679doa567b07>
- Pohjanmaan kauppakamari. (2019). *Business Panel 4/2019*. <https://www.ostro.chamber.fi/wp-content/uploads/2019/04/1904-BP-tiedote.pdf>
- Riikonen, S. (2019). Räättälöityä tukea ja aktiivista otetta työnhakuun. Teoksessa H. Turja & S. Riikonen (toim.), *Töissä täällä - näkökulmia maahanmuuttajien työllistymiseen* (ss. 28–34). Humanistinen ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019092029146>
- Valtioneuvosto. (2019). *Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma. Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta*. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-808-3>

Åhman-Nylund, M., Nylund, M., & Saunela, M.-L. (2018). Roolipeleihin perustuva kielikoulutusmalli korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille. Teoksessa T. Hirard & A. Eskola-Kronqvist (toim.), *Maahanmuuttajien urareitit*. HAMK Unlimited Journal 17.4.2018. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020111790795>

Liite 1

SOSIAALIALAN LISÄKOULUTUKSEN MODUULIKORTTI

RYHMÄ	UOMA
MODUULI	Sosiaalialan ja suomen kielen lisäkoulutus 15 op
AJANKOHTA	vko 43-5
OSAAMISTAVOITTEET	KS. LIITE
OPETTAJAT	Jana Vyborna- Turunen (HAMK), Paula Leppänen (Laurea), Anja Mertanen (Laurea)

1. TOTEUTUS

Viikko	Tunnit	Teemat	Huomiot
vko 43		UOMA koulutuksen käynnistäminen. A paketti/ Sosiaalialan perusteet	
MA 21.10	10.00 – 15.30	Yhteinen aloitus, tutustuminen, koulutuksen sisältö. (Lounas 12.00 - 12.45)	Opettajat Luokkatila
TO 24.10 PE	9.30 – 15.00	A -paketin tehtävät ja aiheet, viestintä - opetus / ohjaus	Opettajat Luokkatila
vko 44			
MA			

TI 29.10	9.00 -9.30	UOMA ryhmän oma ohjaus	Opettajat Luokkatila
	9.30 -11.15	Sosiaalipedagogiikka (Asiakastyön käytännöt sosop19P)	
	12.00– 14.00	Tutkimusetiikka, tietosuoja, tutkimuslupa, tutkimusprosessi (Tutkiva kehittäminen soso17)	
	14.00 -15.30	UOMA ryhmän oma ohjaus ja opetus	
TO 31.10	9.00 -15.30	Kulttuurinen hyvinvointi, tulevaisuuden näkymät, seminaari YAMK.	Opettajat Luokkatila
	15.30-16.00	UOMA-ryhmän oma ohjaus	
vko 45			
MA 4.11	10.00-15.00	UOMA-ryhmän oma ohjaus A-paketin tehtävät ja aiheet + viestintä	Opettajat Luokkatila
PE 9.11	9.00-9.30	UOMA-ryhmän oma ohjaus	
	9.30-14.00	Voimavarakeskeinen näkökulma, tunteet, valta erilaisuus ja sosiaalialan asiakastyö (Asiakastyön käytännöt sosop19)	
	14.00– 15.30	UOMA-ryhmän oma ohjaus	

☐

vko 46		B paketti / Sosiaalialan lainsäädäntö 5 op	
MA 11.11	9.00-11.15 12.00-15.30	Projektihallinta, järjestöjohtamisesta, vierailijoiden puheenvuorot, K-H perhetyö, Finfami jne. (Johtaminen ja hallinto, sosop ja m17) UOMA -ryhmän oma ohjaus	Opettajat Luokkatila

Tämä julkaisu esittelee UOMA – uraa ja osaamista korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille (2019–2020) keskeisiä tuloksia ja hankkeen aikana esille tulleita kehittämiskohteita. UOMA-hankkeen rahoitti Euroopan sosiaalirahasto (ESR) ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus koordinoi hanketta. Tämän valtakunnallisen kehittämishankkeen hankekoordinaattorina toimi Hämeen ammattikorkeakoulu (HAMK) ja osatoteuttajina Centria-ammattikorkeakoulu (Centria), Diakonia-ammattikorkeakoulu (Diak), Jyväskylän ammattikorkeakoulu (JAMK), Laurea-ammattikorkeakoulu (Laurea) ja Oulun ammattikorkeakoulu (Oamk).

Hankkeen aikana suunniteltiin ja pilotoitiin sosiaalialalle ja liiketalouden alalle lisäkoulutusmalli, jossa huomioitiin aiemmin hankittu osaaminen ja jossa integroitiin suomen kielen koulutus ammattiaineisiin. Lisäksi hankkeessa suunniteltiin ja pilotoitiin korkeamman tason (YKI4, yleiskielitutkinto) ammatillisen suomen ja ruotsin kielen koulutusmalli työpaikalla tapahtuvaan kielikoulutukseen sekä työnhakuvalmennuksen malli.

Hankkeen tuloksissa kävi ilmi, että maahanmuuttajat tarvitsevat hankkeessa toteutettuja liiketalouden ja sosiaalialan lisäkoulutuksia työllistyäkseen Suomessa sekä suomen ja ruotsin kielikoulutuksia työpaikalla toteutettuina. Nämä toimenpiteet auttavat maahanmuuttajia saavuttamaan paremman suomen kielen taidon, antavat valmiuksia hakeutua opiskelemaan sosiaalialaa tai liiketaloutta tai muutoin selviytymään paremmin työelämässä. Ennen kaikkea näillä toimenpiteillä voidaan auttaa maahanmuuttajia integroitumaan suomalaiseen yhteiskuntaan.

UOMA
URAA JA OSAAMISTA
KORKEASTI KOULUTETUILLE MAAHANMUUTTAJILLE

E-JULKAISU

ISBN 978-951-784-831-2 (PDF)
ISSN 1795-424X
HAMKin e-julkaisuja 2/2021